

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198148

UNIVERSAL
LIBRARY

	(ಮುಖಚಿತ್ರ)
ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ಸದ್ವಿನಿ	i
ರಾಜಸ್ಥಾನ ಪರಿಚಯ	 iii
ರಾಜವೃತ್ತರು	.... ೧
ಬರ್ಮರಾವಳ	.... ೧೬
ವನರಸಿಂಹ	.... ೨೦
ಕರ್ಣ-ಕರ್ಮದೇವಿ	.... ೨೬
ರಾಣಾ ರಾಹೂಸ	.... ೨೭
ರಾಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹ	.... ೨೮
ರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹ-ಸದ್ವಿನಿ	.... ೪೪
ರಾಣಾ ಹವೀರಸಿಂಹ	.... ೬೪
ರಾಣಾ ಬಿರ್ಮಸಿಂಹ-ಲಖುರಾಣಾ	.... ೭೯
ರಾಣಾ ವೋಕುಳದೇವ	.... ೮೭
ರಾಣಾ ಕುಂಭ	.... ೯೮
ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲ	.... ೧೨೬
ರಾಣಾ ಸಂಗ (ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹ)	....

ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮಹಾರಾಣಿ ಪದ್ಮಿನಿ . | ಪುಟ ೪೧

ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕಥಾವಳಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

ರಾಜಸ್ಥಾನ ಪರಿಚಯ:- ಪುರಾಣಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಭರತವರ್ಷವೆಂದೂ ಭರತಖಂಡವೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಸಮೃದ್ಧ ಮಾತೃಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇಶವನ್ನು ಪೂರ್ವಕರು ಆರ್ಯಾವರ್ತವೆಂದು ನ್ನವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಆರ್ಯಾವರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೃದ್ಧ ಪ್ರಕೃತಕಥಾಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ರಾಜಸ್ಥಾನವೆಂಬ ದೇಶವಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರರು ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸಂತತಿಯವರೇ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಇದನ್ನು ರಾಜಸ್ಥಾನವೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು.

ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನವೆಂಬುದು ಒಂದೇ ಸಂಸ್ಥಾನವಲ್ಲ; ಒಬ್ಬನೇ ಅರಸನ ಆಳ್ವಿಕೆಗೊಳಪಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಅಲ್ವಾರು, ಬಿಕನೀರು, ಕೃಷ್ಣನಗರ, ಜಯಪುರ, ಭರತಪುರ, ಷೋಲ್‌ಪುರ, ಕೆರಾಲಿ, ಟಾಂಕು, ಬೂಂದಿ, ಕೋಟಾ, ಜಾಲಾಪುರ, ಪ್ರತಾಪಘರ್, ಬಸ್ಸುಪುರ, ದಂಗಪುರ, ಮೀರಪುರ, ಸಿರೋಹಿ, ಮಾರ್ವಾರ್, ಜಸಲ್ಮೀರ್ ಎಂಬ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೂ ಸೇರಿ, ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಸಂಯುಕ್ತನಾಮದಿಂದ ನೈವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಟಾಂಕು ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಪ್ರಭುವೂ, ಭರತಪುರವನ್ನು ಜಾಟ್ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಜನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಿಕ್ಕ ಹದಿನೆಂಟು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೂ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಆಳುತ್ತಾ ಬಂದ ರಾಜಪುತ್ರರ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲೇ ಇವೆ. ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವು ೧,೩೦,೦೦೦ ಚದರ ಮೈಲುಗಳು. ಒಟ್ಟು ಒಂದುಕೋಟಿ ಇಪ್ಪತ್ತುಲಕ್ಷ ಪ್ರಜೆಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದುದಾದರೂ ಫಲವತ್ತಾದುದಲ್ಲ. ದೇಶದ ಒಳಭಾಗ

ವೆಲ್ಲ ಮರಳುಕಾಡಿಸಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿಯಾಗಲಿ-
ನದೀಪ್ರವಾಹಗಳಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆ ದೇಶದ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ನೈಋತ್ಯ
ಮೂಲೆಯವರೆಗೆ ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಈ ಪರ್ವತಗಳ
ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗವೆಲ್ಲ ಮರಳು ಕಾಣೆ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಉತ್ತರಭಾಗವು ಸಾರವಂತ
ವಾಗಿ ಧಾನ್ಯ ಹತ್ತಿ ಕಬ್ಬು ಹೊಗೆಯಸೊಕ್ಕು ನೀಲಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ
ಬೆಳೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಜಂಬಲ್ ಮತ್ತು ಜಿಂನಾಸ್ ಎಂಬೆರಡು ಸಣ್ಣ
ನದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ನದಿಗಳು ಕಡಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ
ಕುಡಿವನೀರು ಜಿಲುಮೆಗಳಿಂದ ಬಳಿದುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಉಪ್ಪುನೀರಿನ
ಸರೋವರಗಳು ವಿಪ್ರಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನರು ಅವುಗಳಿಂದ ಉಪ್ಪನ್ನು
ತಯಾರಿಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಬೆಟ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ಅಶ್ವತ್ಥಾಂಶು
ವಾದ ಕಲ್ಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸಹಾಜನಾಡ್ ಜಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಗ್ರಾ ನಗ
ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ತಾಜಮಹಲ್ ಎಂಬ ಬಗತ್ತಿಸಿದ್ಧ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ರಜೆ
ಸಲು ಆ ದೇಶದ ಮಾಕ್ರಾನಾ ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ತಿಲಾಯಿನಿಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲು ಬದಗಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಅನೇಕಮಂದಿ ಪೂರ್ವಕರಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಅರಮನೆ
ಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಮುಂತಾದ ಭವ್ಯ ಕಟ್ಟಡಗಳಿಂದ ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಲ
ವು ನಗರಗಳು ಸೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿವೆ. ಆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನಲುಮೆನಂತಿ
ರುವ ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತದ ಅಬೂ ಎಂಬ ತಿಖರದಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ
ಅಬೂ ನಗರವು ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ನಗರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿಯೂ, ಆರೋಗ್ಯ
ಪ್ರದಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಈ ತಿಖರದಮೇಲೆ ಪ್ರೇತತಿಲಾಸಿಮಿತವಾದ
ದೇವಾಲಯಗಳು ಹತ್ತಿರದ ದೂರದ ಬಹುಮಂದಿ ಯಾತ್ರಿಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿ
ಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನವಾದೊಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ
ಲು ಹವನೆಂಟುಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳು ವ್ಯಯವಾದುವಂತೆ! ಅತ್ಯಂತ ಸುಂ
ದರವಾದ ಉದಯಪುರವೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ನಗರವು ಮಿವಾರ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ
ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದೆ. ಮಾರವಾರ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಾಡ್‌ಪುರವೆಂಬುದು ರಾಜ
ಧಾನಿ. ಜಯಪುರವೆಂಬ ನಗರವು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋ
ಹರವಾದುದೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

ರಾಜಪುತ್ರರು:— ಗಟ್ಟಿಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಅವೃತವಾದ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ -
 ಗುಡ್ಡ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಿಂಹಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೂರರಾದ ರಾಜ
 ಪುತ್ರರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ಭವ್ಯ ಶರೀರವೂ, ಅಚಾನುಬಾಹುಗಳೂ,
 ತೇಜಸ್ವಿನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲಕ್ಷಣವೂ ಶೂರಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಾಕಾದ ಭೂಷಣ
 ಗಳಾಗಿರುವುವು. ಚಿಕ್ಕತನದಿಂದಲೂ ಗರಡಿ ಮುಂತಾದ ಅಂಗಸಾಧನೆ,
 ಕತ್ತಿಯಸಾಧನೆ, ಈಜುವಿಕೆ, ಕುದುರೆಯ ಸವಾರಿ, ಹಿಡುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ
 ಶರೀರ ವ್ಯಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಹವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ
 ಅವರು ಯುದ್ಧಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬೀರಿಕೆಗೋ ಎಂಬಂತೆ ಆತುರರಾದಲೂ
 ಅಸೆಗೊಂಡೂ ಹಿಂದುಂಟದೆ ಗುತ್ಸವ ಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಅವರು
 ನಾಹಸ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು. ತಮ್ಮ ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕುಟುಂಬ
 ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೌರವವನ್ನೂ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಸಾಧನೆಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆವುದರಲ್ಲಿ
 ಈ ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೆ ಸಮಾನರಾದವರು ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ
 ದೊರೆವುದು ದುರ್ಲಭ. ಇವರು ಎಂದೂ ಪ್ರಾಣವ್ಯಾಗಿ ಮಾನವನು ಬಿಡೆ
 ಮಾಡಿ ಬದುಕಿ ಅರಿಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದರೋ ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ
 ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿಗಳು. ತಾಂತರೂ ಪತಿವ್ರತಾಶೀರೋಮಣಿಗಳೂ ಇದರೂ
 ವೀರರಸಾಧನವೆನಿಸುವವರು! ವೀರಮಾತೆಯರೂ ವೀರಪತ್ನಿಯರೂ ಎಂದ
 ರವರೇ! ಅವಲೇಖ ಅಪಮಾನವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಧರಿಸುವವರಲ್ಲಿ
 ಮಾನಸರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಥವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಾಗೆಣಿಸಿ. ತಮ್ಮ
 ಸುಕುಮಾರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಕಿಚ್ಚಿ ಗೊಪ್ಪಿಸಿದ ಶೂರನಾರೀಮಣಿಯರ ಪವಿತ್ರ
 ನಾನುಗಳೆಷ್ಟೋ! ಆ ದೇಶದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರು
 ವುವು. ಪತಿಯಾಗಲಿ-ಪುತ್ರನಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸರಾಜಯಹೊಂದಿ
 ಶತ್ರುವಿಗೆ ಜಿನ್ನೆತೊರಿಸಿ ಹಿಂದೂಡಿ, ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು ತಲೆತಪ್ಪಿ
 ಸಿಕ್ಕೊಂಡು ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಬಂದನಾದರೆ, ಆ ವೀರನಾರಿಯರು ಅಂತಹ
 ಆ ಹೇಡಿಗೆ-ಬಾಗಿಲುತೆಗೆದು ಬರಲೀಯದುದಂತಿರಲಿ! ಮುಳ್ಳುಗಳಂತಹ
 ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನ ಮಾನನೋಯಿಸಿ, ರೋಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅವನ ಹತ
 ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ಶೌರ್ಯ-ಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಲ್ಬಣಗೊಳಿಸಿ ಪುನಃ ಶತ್ರುವಿನ

ಮೇಲೇರಿಹೋಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವರು. ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರುಮಾತ್ರವಲ್ಲ: ಸ್ತ್ರೀಯರುಮಾತ್ರವಲ್ಲ: ಬಾಲಕರು ಸಹ ಯುದ್ಧ ರಂಗವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹೋರುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ತಮ್ಮ ಕಾಂತಾಜನರನ್ನು ವಧಿ ಸಿಯಾದರೂ ಕುಲಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಅವಶ್ಯಕ ತೋರಿ ದರೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಎಂ ದೂ ಹಿಂದೆಗಿದವರಲ್ಲ.

ಈ ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಾವು ಸೂರ್ಯವಂಶಜರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ಚಂದ್ರವಂಶಜರೆಂದೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಾವು ಅಗ್ನಿಕುಲಜರೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ, ಲೋಕವು ಅರಾಜಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅಧರ್ಮವು ಪ್ರಬಲ ಸುತ್ತಿರಲು ವೇದವಿದರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅಗಸ್ತ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅವರ ಮೂಲಕ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸಿದರೆಂದೂ, -ಆಗ ಆ ಯಜ್ಞ ವೇದಿ ಕೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ಮಂತ್ರಬಲವಿಂದ ಜನಿಸಿಬಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿದರೆಂದೂ, ಆದುದರಿಂದ ಈಗಿರುವ ರಾಜವರ್ಗ ದವರು ಅಗ್ನಿಕುಲಜರೆಂದೂ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಕುಲದ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಾವು- ತ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಕಥಾನಾಯಕನೂ ಧನುರ್ಧರಾಗ್ರೇಸರನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣ ಸಂತತಿಯವರೆಂದೂ-ಅವನ ಸಂತತಿಯವ ರೆಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳುವರು. ಮಿಕ್ಕವರು ಪಾಂಡವಮಧ್ಯನೂ ತ್ರಿಶೂಲ ಕವೀರನೂ ಧನಂಜಯನ ಮಗನಾದ ವೀರಅಭಿಮನ್ಯುವು ತಮ್ಮ ವಂಶಕರ್ತ ನೆಂದೂ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ತಾವು ಚಂದ್ರ ವಂಶಜರೆಂದೂ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು ವರು. ವಂಶಪ್ರಭೇದಗಳೇನೋ ಈ ಮೂರೇ ಆದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಇತರ ಹಲವು ಪಂಗಡಗಳುಂಟು. ಯಾವ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ ಆ ಪಂಡಗದ ನಾಯ ಕನೇ ಯಜಮಾನನು. ಆ ಕುಲಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮರ್ಯಾದೆಯ ನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲವಮಾತ್ರವೂ ದಾಟದೆ ಆತನ ಮಾತಿ ನಿಂದ ಕುಲಗೌರವ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಹೆಣಗಲು ಹಿಂದೆಗೆಯರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕುಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಒಬ್ಬ

ನು ಹೆಚ್ಚು ಒಬ್ಬನು ಕಡಮೆ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ: ನೆಲವನ್ನು ಉತ್ತು ಜೀವಿಸುವ ಬಡರೈತನು ಸಹ ದೊಡ್ಡ ಜಮೀನುದಾರನೊಂದಿಗೆ, ಜಾತಿಸಂ ಬಂಧ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಮನಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂ ದು ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಂತೆ ಹೊಗಳುವ ಭಟ್ಟನಿರುವನು. ಅವನು ಆ ಪಂಗಡದವರ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರತೀಪಕಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಗಳುತ್ತಲೂ, ಅವರ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಜರಿಯುತ್ತಲೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವ ನ್ನೂ ರಣೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇವರಲ್ಲದೆ, ಚಾರಣ ರೆಂಬ ಜೀವಕಾಲವರೂ ಇರುವುದುಂಟು: ಅವರು ಲೌಕಿಕರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಚರಣಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಕುಲಗುರುಗಳಂತೆ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವರು. ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತಸ್ವರು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಜೂಜಿಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ದೇವಾಲಯವು ಹಿಂದೂದೇವದಲ್ಲಿರುವ ಜೈನರಿಗೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಶಿಯರು ಹಿಂದೀಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಧೈರ್ಯ ಶೌರ್ಯ ವೀರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತೌರುಮನೆಯನ್ನಿ ಸಿಕೊಂಡ ಈ ರಾಜಪುತಾನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದಿಯಿಂದಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೇಕ್ಷಿ ಗ ಳಾಗಿ ವೇದಮತವನ್ನೂ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ದೇವಾಲಯ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ನ್ನೂ ಯಾವನಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೇಹರಕ್ತವನ್ನೂ ಅನೇಕವೇಳೆ ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಸಿ ಯಶಃಕಾಯರಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾ ನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವಾಲ್ವಾರ್ ಅಥವಾ ಮೇವಾಡವೆಂಬುದೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರು ವುದು. ಅದರ ಪೂರ್ವದ ರಾಜಧಾನಿ ಚಿತ್ತೂರು ಡಿಲ್ಲೀ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆದಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅದು ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗಲು, ಆಗ ಇದ್ದ ಪ್ರಭುವು ಆರಾ ವಳೀ ಸರ್ವತ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಉದಯಪುರವೆಂಬ ಜೀವೊಂದು ನಗರವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಮೇವಾಡದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ರಾಜಪು ತ್ರಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಈ ಮೇವಾಡದ ರಾಜವಂಶವೇ ನಿಷ್ಕಳಂಕವಾದು ದೆಂದು ಸರ್ವರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆ ಉದಯ ಪುರಾಧೀಪ್ತರನನ್ನೇ ನಮ್ಮ ನಾಯಕನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಕಲರೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿ ಸುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ಈ ಮೇವಾಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜವಂಶ

ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವ ಕಥೆಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣೆಯರೂ ಯಶಸ್ವೀರಿಗಳೂ ಆದ ಆ ರಾಜಕುಲಭೂಷಣರ ಶಾರ್ಯಾ ವೀರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಕ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂತಹ ಸಂಪೂರ್ಣಚರಿತ್ರೆಯೊಂದು *Major James Tod* ಮೇಜರ್ ಜೇಮ್ಸ್ ಟಾಡ್ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲೀಯ ಮಹಾಶಯಸಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಆ ವಿವರಣೀಮಣಿಗಳ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯದಿನಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಮಿಡಿತು. ಆದರೆ ಏಶೀಷ ವಿವರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಟಾಡ್ ರವರ ಆ ಸಂಪೂರ್ಣಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಸುವುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಕೃತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ-ದೈವಯೋಗದಿಂದ, ಅಂಧ್ರ ಭಾಷಾಕೋವಿದರೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾದಂಬರೀ ಲೇಖಕರೂ ಆದ ಶ್ರೀಮತ ಜಿಲಕಮರ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಂಪಂತಯವರ 'ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕಥಾ ವಳಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ರತ್ನವು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವಾಯಿತು. ಒಡನೆ *Tod's Annals of Rajasthan* ಎಂಬ ಆದರ ಮೂಲಗ್ರಂಥವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಅವೆರಡರ ಸಹಾಯಗೊಂಡು ಈ ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಾಚಕರ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ವೀರರಸ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥವು ನಮ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾಬಾಂಧವರಿಂದಲೂ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನ ಸ್ವಧರ್ಮಾಭಿಮಾನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದಾದರೂ ನನ್ನ ಶ್ರಮವು ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ
ತಾ|| ೨-೧೧-೨೮

ಇತಿ ಸುಜನ ವಿಧೇಯ,
ಯಂ. ರಾಮರಾವ್.

ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕಥಾವಳಿ

ಬ ಪ್ಪಾ ರಾ ವ ಳ

ರೈಸ್ತಶಕ ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನ: ಸಿಂಧೂ ನರ್ಮದಾನದಿಗಳ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿಲಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು, ವಲ್ಲಭಿಪುರ ಎಂಬ ನಗರವನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಿಲಾದಿತ್ಯನು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನು. ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಆತನೇ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿತ್ತು. ಆತನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿ ಯಾರೂ ಜಯಿಸಿದವರಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲೂ ಎಂತಹ ಬಲಾಢ್ಯ ನಾದ ಶತ್ರುರಾಜಗಮೆಲಾದರೂ ಆತನು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಒಂದು ಕಥೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವಲ್ಲಭಿನಗರದ ಕೊಂಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಸೂರ್ಯಕೊಂಡ' ಎಂಬ ವಸತಿನ ಒಂದು ಸರಸ್ಸು ಇದ್ದಿತಂತೆ! ಬಲಾಢ್ಯ ಶತ್ರುಸಂಹಾರ ಪರಾಜಿತನಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟೆಂದು ತೋರಿತಾಗ ತಿಲಾದಿತ್ಯಮಹಾರಾಜನು ಆ ಸರಸ್ಸಿನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ ಮಿಂದು ಮಡಿಯು ಟ್ಪು ಗಂಧವುಪ್ಪಾಕ್ಷ ಗತೆಳೆಂದ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ-ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯಾನುಗ್ರಹದಿಂದ - ಸೂರ್ಯರಥವನ್ನೇಳೆನ ಸಪ್ತಾಶ್ವವು, ಆ ಕೊಳದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ಒಡನೆ ತಿಲಾದಿತ್ಯನು ಅದರ ಮೇಲೇರಿ ಆಯುಧಹಸ್ತನಾಗಿ ಹೊರಟನೆಂದರೆ, ಶತ್ರುಸೇನೆಯು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಂತೆ!

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಸಿಂಧು ನದಿಯ ಶತ್ರುಗಳು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ವಲ್ಲಭಿಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ತಿಲಾದಿತ್ಯನ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಹಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಬೇಸತ್ತರು. ಆ ನಗರವನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಮುತ್ತಿದ್ದ

ರೂ ಅದು ವಶವಾಗುವ ಆನೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಜೇಯನಾದ ತಿಲಾದಿತ್ಯನ ಆ ಬಗೆಯ ಅಕ್ಷಯ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಾಧಾರವಾವುದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಶತ್ರುಗಳು ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ರಾಜ ಪರಿವಾರದ ಬಹು ದ್ರೋಹಿಯ ಸಹಾಯದೊರೆಯಿತು ಬಹುಕಾಲ ದಿಂದ ರಾಜಾತಿಲಾದಿತ್ಯನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಮಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು, ಶತ್ರುಗಳ ಕಪಟೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನು. ಮತ್ತು ಆ ದ್ರೋಹಿಯು, ಆ ಕೊಳದ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಅದರ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನೂ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದೊಡನೆಯೇ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವು ಬರುವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದೆಂಬ ಈ ಮಮವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಕೊಳವನ್ನು ಅಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವಿರಾದರೆ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯು ಉಪ್ಪವಾಗಿ ಮುಂದೆ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಸಹಾಯವೂ ದೊರೆಯದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ತರುವಾಯ ಆತನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಘಾತುಕರು, ಒಂದು ಗೋವನ್ನು ವಧಿಸಿ ಅದರ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೇಗೋ ತಂದು ಆ ಕೊಳದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದಾದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿಯೇ ಶತ್ರುಗಳು ತಮ್ಮ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ವಲ್ಲಭಪುರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ದೂತನೊಬ್ಬನು ಓಡುತ್ತಾ ಬಂದು, ರಾಜನಿಗೆ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ತಿಲಾದಿತ್ಯನು ಒಡನೆ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿರೆಂದು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತು, ಬಹು ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಆಹಾರಿ ನಿನಾಮವಾಗಿಗಿರಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ರೋಷಗೊಂಡು, ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಎಂದಿನಂತೆ ಕೊಳದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಪೂಜಿಸಿ, ಅಶ್ವವನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆ ದಿನ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ನೀರಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಕದಲಿಲ್ಲ; ಎಂದಿನಂತೆ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವು ಬರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು

ದೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೆಲವು ರಕ್ತಜಿಂದುಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಆಗ ರಾಜನು ಏನೋ ಮೋಸವು ನಡೆದು ಆ ಸರೋವರದ ಪಾವಿತ್ರತೆಗೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಇನ್ನು ವಲ್ಲಭಿಪುರಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳು ಮುಗಿದುವೆಂದುಕೊಂಡು ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನೊಂದಿಗೆ ಆ ಕೊಳದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ತನ್ನ ವೀರ ಕೃತ್ರಿಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಲೋಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಶತ್ರುವೀರಸಹಸ್ರವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ರಣದೇವತೆಗೆ ಬಲಿಯೊಪ್ಪಿಸಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಜಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಆಗ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರೆಲ್ಲರೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಶತ್ರುಗಳು ವಲ್ಲಭಿಪುರವನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿ -ನಾಶಮಾಡಿದರು. ಅನ್ನವಿತ್ತ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಣಿಸಿ-ತನ್ನೊಲಕವಾದರೂ ಅಮಿತ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದೆಂದು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಮಂತ್ರಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕಪಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹತನಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಭಗ್ನಾವಶೇಷವಾದ ವಲ್ಲಭಿಪುರವು ಶತ್ರುವಶವಾಯಿತು.

ರಾಜರಾಣಿಯರ ಮರಣ, ವಲ್ಲಭಿಪುರದ ನಾಶ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ತಿಲಾದಿತ್ಯರಾಜನ ವಂಶವೂ ನಿರ್ನಾಮವಾಗತಕ್ಕದೇ! ಆದರೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ದೈವಯೋಗದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದುಕಾರ್ಯವು ನಡೆದಿತ್ತಾದುದರಿಂದ ಆ ರಾಜವಂಶವು ಮುಂದೂ ಜೀಯಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ತಿಲಾದಿತ್ಯರಾಜನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾವತಿಯು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜವಂಶದ ಪುಷ್ಪವತೀ ರಾಣಿಯೆಂಬಾಕೆಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಿದ್ದಳು. ದೈವಭಕ್ತಿಯುತಳಾದ ಆ ನಾರೀಮಣಿಯು ತನಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾದರೆ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ತನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಜಗದಂಬಾ ಭವಾನೀದೇವಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆ ಹರಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದು-ಆ ಲೋಕ ಮಾತೆಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನುನಡಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭಿಪುರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ರಾಜದೂತನೊಬ್ಬನು ಸರಮ

ದಾರುಣವಾದ ಮಹಾರಾಜನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ವಲ್ಲಭಿಪುರವು ನೆಲಸುವವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಭಯಂಕರವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಒಡನೆ ತಿಡಿಲುಬಡಿದಂತಾಗಲು, ಆ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯು ಮೂರ್ಛೆಬಿದ್ದದ್ದು ಮುಂದೆನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತೋರದೆ-ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಾಲಯಂಬ ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಕೆಲವುದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಆಕೆಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುರುಷಶಿಶುವು ಜನಿಸಿತು. ಪುಷ್ಪವತಿ ರಾಣಿಯು ಆ ಶಿಶುವನ್ನು, ಸಮೀಪದ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಮಲಾವತಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಳ ಕೈಗಿತ್ತ-‘ತಾಯೀ ಇವನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುವರನು. ಇವನನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿದು ರಕ್ಷಿಸು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸು. ಪ್ರಾಧನಾದಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುವಂತೆ ಏರ್ಪಡಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಯಸ್ಸುಂಟಾಗುವುದು’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ತಾನು ಚಿತೆಯನ್ನೇರಿ ಪತಿ ಶೋಕವನ್ನು ಕೂರಿತು ಗಮಿಸಿದಳು.

ಕಮಲಾವತಿಯು ಮಕ್ಕಳತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅವನನ್ನೂ ಪೋಷಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ದಯಾರ್ಥಿ ಹೃದಯದ ಆಕೆಯು ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ತಬ್ಬಲಿ ಕಂದನನ್ನು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದವನಾದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಗೌಹನೆಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಕೆಲಕಾಲ ಕಾಪಾಡಿದಳು. ಗೌಹನು ನಾಲ್ಕಾರುವರ್ಷಗಳ ಬಾಲಕನಾಗುವವರೆಗೆ ಜೊತೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆದಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ ಅವನ ಮಾರ್ಗವೇ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಯಲಿಗೆ ನಡೆದು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಮೃಗಗಳನ್ನೂ ಬೇಟೆಯಾಡುವನು. ಜೊತೆಯ ರಜಪೂತ ಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ರಣಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆಟವಾಡುವನು. ಆ ವೀರಬಾಲಕನ ಜರ್ಯೆಗಳು ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೂ ಆಕೆಯ ಪತಿಗೂ ತಂದೆ

ಗೂ ಕೆಲಕೆಲವು ವೇಳೆ ಬಹು ಅಸಹನೀಯವೆನ್ನಿಸುವುವು. ಹಿಂಗಿರಲು, ಗೌಹನು ತನ್ನ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಸವಿಾಪದ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಿಲ್ಲ ಬಾಲಕರು ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದು ಸ್ವಾಮ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ - ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ-ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಟವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತು. ಮುಂದೆ ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮೆಚ್ಚದೆ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದ ಭಿಲ್ಲ ಬಾಲಕರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಭಿಲ್ಲ ಬಾಲಕರಾದರೂ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರನನ್ನು ಬಹು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ-ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆಂಬಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಪುತ್ರರು, - 'ನಾಗರಿಕರಾದ ಸುತ್ತಲಿನ ದೇಶಗಳವರಂತೆ ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಒಡನೆ ಆ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸಕಲರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ರಾಜಪುತ್ರನೂ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಗೌಹನೇ ಅವರಿಂದ ರಾಜನಾಗಿರಲು, ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟನು. ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಒಬ್ಬ ಭಿಲ್ಲ ಬಾಲಕನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂರಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ಚೊಟಚೊಟನೆಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಿಸಿರಕ್ತದಿಂದ ಗೌಹನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವನ್ನು ಬರೆದು, ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಇಂತು ಮಾತಾಪಿತೃ ವಿಹೀನನಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಗೌಹನು ಭಿಲ್ಲ ರಾಜನಾದನು. ಹುಡುಗರು ಆಟಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಆ ಭಿಲ್ಲರ ಕುಲವೃದ್ಧರು ಕೇಳಿ ಕೋಪಿಸದೆ-ಅಲ್ಲದೆ ಸಂತಸಗೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಆ ಈಡೂರು ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಪುತ್ರಪಾತ್ರವಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಆಳಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಗೌಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಗೌಹನೂ ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ಆಸಿಸಿದ್ದಂತೆ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತ ಕನ್ಯೆಯನ್ನೇ ವರಿಸಿ ವಿವಾಹವಾದನು. ಗೌಹನೂ ಅವನ ವಂತೀಕರೂ ಮುಂದೆ ಎಂಟು ತಲೆಗಳವರೆಗೆ ಈಡೂರನ್ನೂ ಭಿಲ್ಲಪಂಗಡವನ್ನೂ ಆಳಿಕೊಂಡು

ಡು ಬಂದರು. ಈ ಗೌಹನ ವಂತಿಕರೇ ಗೋಹಿಲೋಟರೆಂದೂ ಗಿಹಿಲೋಟರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈಗಿನ ರಜಪೂತಸಂಗಡದ ಪೂರ್ವಕರು.

ಗೌಹನ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟುಮಂದಿ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ವೇಳೆಗೆ ಭಿಲ್ಲಕುಲಸ್ಥರಿಗೆ ಆ ಪರಕೀಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಶದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಹೊರಡಿಸಿ ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಒಡನೆ, ಆಗ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ವಂಶದ ಕೊನೆಯ, ಒಬ್ಬ ರಾಜನನ್ನು ಕೆಲ ಮಂದಿ ಬಿಲ್ಲರು ಕಾಡಿನಲ್ಲೇ ವಧಿಸಿ ರಾಜವಂಶೀಯರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಈದೂರಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಹಿಂದೆ ಗೌಹನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಕಮಲಾವತಿಯ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಸಂತತಿಯವರೇ ರಾಜಪುರೋಹಿತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆಗ ರಾಜನ ಮೂರುವರ್ಷದ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಸಾಯದಂತೆ ತನ್ನ ಪೋಷಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು, ಮಹಾ ವನಾಂತರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಭಾಂಡೇರೆ ಎಂಬ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯದುನಂತೀಯನಾದ ಒಬ್ಬ ಭಿಲ್ಲಮುಖ್ಯನ ವಶಪಡಿಸಿದನು. ಭಾಂಡೇರೆದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ವಾಸಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನಿಗೆ ಅಪಾಯತಪ್ಪದೆಂದು ತೋರಿದುದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತನು, ಆ ಬಾಲಕನನ್ನೂ ಅವನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಹುದೂರದ ನಟ್ಟಡವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಗೇಂದ್ರವೆಂಬೊಂದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮೂರುತಿಖರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟವುಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಾನವಿರುವುದು. ನಾಗೇಂದ್ರಗ್ರಾಮದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಏಕಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರು. ರಾಣಿಯು, ತನ್ನ ಪುತ್ರನನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಯಾವ ಹೆಸರನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ತಾಯಿಯು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದ ಒಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಅವನ ಗೊತ್ತಾದ ಹೆಸರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಬಪ್ಪನು ಜೊತೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ಆಡುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆವನು. ಹೀಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಪ್ಪನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಜೊತೆಯ ಬಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಟಗಳಿಂದ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬೆಳೆದನು.

ಬಾಲ್ಯಕಳೆದು ಪ್ರಾಯ ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಪ್ಪನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ರೊಂದಿಗೆ ಆಗಿನ ಸದ್ವರ್ತಿಯಂತೆ ಪಶುಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದು ದುಂಬು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ ಭಿಲ್ಲ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅತಿಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸುವ ಒಂದು ಹಬ್ಬವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ಆ ನಾಗೇಂದ್ರಗ್ರಾಮದ ನಾಯಕ ನ ಕುಮಾರ್ತಯಾದ ಸಾಲಂಖಿವಂಶದ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಜೊತೆಯವಯ ಸ್ಸಿನ ಗೆಳೆತಿಯರೊಂದಿಗೆ ಊರುಹೊರಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಯ ಮಾ ವಿನ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಲೆ ಆಟವನ್ನು ಆಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಬಳಿ ಒಂದು ಹಗ್ಗವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದು ಬಹು ಯೋಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆ ಕನ್ಯೆಯರು, ತಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆ ಆಟವಾಡಲು ಹಗ್ಗವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದ್ದ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಪ್ಪನೂ ಕಾರಣಾಂತರ ದಿಂದ ಬರುವುದು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಒಡನೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯರು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಮಗೊಂದು ಹಗ್ಗ ವನ್ನು ತಂದುಕೊಡೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಬಪ್ಪನು-‘ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀವು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಆಟವಾಡುವೆ ನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಹಗ್ಗ ತಂದುಕೊಡುವೆನು. ಮನಸಾರೆ ತೂಗಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು’ ಎಂದನು. ಗ್ರಾಮನಾಯಕನ ಮಗಳು-‘ಆ ಆಟವೆಂ ಥದು?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಬಪ್ಪನು-‘ವ. ತ್ರೀನಿಲ್ಲ; ಅದು ಮದುವೆಯಾಟ! ನಾವು ಮದುವೆಯಾಟ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀವು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆಗಬಹುದು’ ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಾಲಕೆಯರು ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕೆಲಹೊತ್ತು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟರಾದರೂ, ಹಗ್ಗವೆಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ದೊರಕದೆ ಆಟಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಮದುವೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದರು. ಒಡನೆಬಪ್ಪನು ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರದ ಕೊನೆಯನ್ನೂ, ಗ್ರಾಮನಾಯ ಕನ ಮಗಳ ವಸ್ತ್ರದ ಕೊನೆಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಗಂಟುಹಾಕಿ, ಆಕೆಯೂ ಆಕೆ ಯೊಂದಿಗಿದ್ದ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಬಾಲಿಕೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಬಹುದಿನಗಳ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಮಾವಿ ನಮರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿದರು. ವಿವಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಧೂವರರು ಒಂದಾನೊಂದು ಹಳೆಯಮರಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾದ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ

ಮಾಡುವುದೇ ವಿವಾಹದ ಮುಖ್ಯಾಂಗವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಆ ಹಳ್ಳಿಯೂರ ಹುಡುಗಿಯರು. ಹಾಗೆ ಮದುವೆಯಾಟವು ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ, ಬಪ್ಪನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮನದಣಿಯ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಟವನ್ನು ಆಡಿ ಕೊಂಡು ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಮದುವೆಯಾಟದ ವಿಚಾರವು ಅವರಿಗೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರತೇ ಹೋಯಿತು.

ಆದರೆ ಬಪ್ಪನು ಆ ಆಟದ ವಿಚಾರವು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ಆ ಹುಡುಗಿಯರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಏನಾದರೂ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾದೀತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು ತಾವು ಆ ದಿನ ನಡೆಸಿದ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಕಥೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಯಾರೆದುರಿಗೂ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವೆಲ್ಲ ನಾಶವಾಗಿ ಅವರು ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರೆಂದೂ, ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲೇನಾದರೂ ಸಮಾಚಾರ ಹೊರಟರೆ ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪದೆ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು.

ತರುವಾಯ ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನ ಪಶುಪಾಲನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಬಪ್ಪನಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಒಂದು ಅಪವಾದದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಥೆಯಿದೆ. ಅವನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುಗಳ ಮಂದೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹೆಂಡಬಣ್ಣದ ಹಸುವು-ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೆಚ್ಚಲು ಬರಿದಾಗಿ ಮೊಲೆಗಳು ಜೋಲುಬಿದ್ದು ಕರೆಯತೊಡಗಿದಾಗ, ಒಂದು ಹಸಿ ಹಾಲನ್ನಾ ದರೂ ಕೊಡದಿದ್ದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಹಸುವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಇವನೇ ಅದರ ಹಾಲನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದು ಕುಡಿಯುವನು ಎಂದು ಆ ಹಸುವಿನ ಮಾಲೀಕರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸಿದರು. ಬಪ್ಪನು ತಾನು ಯಾವ ಪಾಪವನ್ನೂ ಕಂಡರಿಯೆನೆಂದೂ, ಆ ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿನಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನಾದರೂ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ, ಆ ಹಸುವು ಹಾಗೆ ಕೆಚ್ಚಲನ್ನು ಬತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನೋ ಅದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಬಪ್ಪನು, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಅದು ಮಂದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು

ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೋದನು. ಹಸುವು ಅನೇಕ ಮರಗಿಡ ಮುಳ್ಳುಕಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಬಹುದೂರ ಸಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಗುಡ್ಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಹು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಪೊದೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ವೇದಿಕೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತು ತನ್ನ ಕೆಚ್ಚು ಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬಪ್ಪನು ಕಂಡನು. ಆ ವೇದಿಕೆಯಮೇಲೆ ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೌತುಕವೆನಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು, ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಜಪತಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಯೋಗಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಬ್ಬನೊಬ್ಬ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಕಾಣಿಸಿದನು. ಬಪ್ಪನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿರಲು, ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ, ತನ್ನ ದಿವ್ಯಚ್ಛಾನದಿಂದ, ಆ ಬಾಲಕನು ಉತ್ತಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯವಂಶ ಸಂಭೂತನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ವಂಶಕರ್ತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದನು. ರಾಜಪುತ್ರನು ಭಯಭಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ತಾನು ಪಶುಪಾಲಕನೆಂದೂ, ಮಂದೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಹೋದ ಹಸುವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. ಸಿದ್ಧನು ಅವನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ದಿನದಿನವೂ ಆ ಗುಡ್ಡದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತನಗೂ ಅಲ್ಲೇಯಿದ್ದ ಏಕಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೂ ಹಾಲನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರೆಂದು ಹೇಳಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಅದು ಮೊದಲು ಮುಂದೆ ಹಸುವು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಬಪ್ಪನು, ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೊರಟು, ಸಿದ್ಧನ ಬಳಿಸೇರಿ ಕಡುಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನ ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತ ಆತನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಸಿದ್ಧನೂ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಶೈವ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲು, ಬಪ್ಪನು ಪರಮಶಿವಭಕ್ತನಾದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಬಪ್ಪನಮೇಲೆ ಕನಿಕರವಿಟ್ಟು ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು, ಆ ಮಂತ್ರಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ಅವನಿಗೆ ಶಿವನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿಯೂ, ವ್ಯಾಘ್ರವಾಹನಳೂ ಆದ

ಚಾಮುಂಡಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಶತ್ರುನಿರ್ಮೂಲಸಾಧನಗಳಾದ ಈಟಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಬತ್ತಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ-ವಿಶ್ವಕರ್ಮಸ್ಮಿತವಾಗಿ ಉಭಯ ಪಾಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ ವೊಸೆಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮಹಾಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದಿಸಿದಳು. ಆ ಖಡ್ಗವು ಶಿಲೆಗಳನ್ನಾದರೂ ಭೇದಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ಮಹಾಭಾರವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ದಿವ್ಯಪುರುಷರೂ ಮಹಾರೂರರೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಧರಿಸಲಾರದ್ದಾದುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ದೇವಿಯಿಂದ ಅನುಗೃಹೀತನಾದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಹಾರೀತನೆಂಬ ಆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು, ಇನ್ನು ತಾನು ಪರಲೋಕವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟುಹೋಗಬಹುದೆಂದೆನಿಸಿ-‘ಮಗೂ ನಾನು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕವನಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನಾಳೆ ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನಾಗು’ ಎಂದನು. ರಾಜಪುತ್ರನು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದನಾದರೂ ಮಾರನೆಯದಿನ ಆಹೋತ್ತಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗದೆ, ಸೂರೋದಯಾನಂತರ ಆತನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೊರಟುಬಂದನು. ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಅಸ್ಸರಸೆಯಿಂದ ಹೊರ ಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಸಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಪ್ಪನು ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಆ ಗಂಧರ್ವರನ್ನೆ ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತನು. ಆಗಲಾ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರಪಟ್ಟು, ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆ ಎಂದು ಕೂಗಲಾಗಿ, ಆತನ ವಾಕ್ಯಾಧಿಯ ಬಲದಿಂದ ಬಪ್ಪನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೊಳದಷ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿದನಂತೆ! ಸಿದ್ಧನು, ನಿನ್ನ ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆ ಎಂದುನುಡಿದು ಬಪ್ಪನು ಹಾಗೆ ತೆಗೆಯಲಾಗಿ ತುಬುಕ್ಕೆಂದು ಬಾಯಿತುಂಬ ಎಂಜಲನ್ನು ಅವನ ಮುಖದಮೇಲೆ ಉಗುಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಬಪ್ಪನಿಗೆ ಬಹು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಆ ಎಂಜಲು ತನ್ನ ಮುಖದಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ ಬಂದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲು, ಆ ಮುನಿಯ ಎಂಜಲು ಅವನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಸಿದ್ಧನು-‘ಅಕ್ಕಟಾ, ಮಗೂ ನೀನು ನಾನು. ಉದ್ದೇಶಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದಿದ್ದೆಯಾದರೆ, ಚಿರಜೀವಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲಾ - ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಈಗಲಾದರೂ ನಿನ್ನ

ದೇಹವು ಯಾವ ಆಯುಧಬಾಧೆಗೂ ಒಳಪಡದಂತೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದು. ನೀನು ಶ್ರೇಯೋವಂತನಾಗು' ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು.

ಬಪ್ಪನು ತರುವಾಯ ಆ ಗುಹಾಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಎಲ್ಲಾ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಅದ್ಭುತ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆಕೆಯು, - 'ಮಗೂ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ನೀನು ಪಶುಪಾಲಕನಲ್ಲ. ನೀನು ಸಕಲ ಮಹೀಭರಣದಕ್ಷನಾದ ರಾಜ ಪುತ್ರನು. ನಾನು ಪ್ರಮರರಾಜಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು' ಎಂದು ತಮ್ಮ ವಂಶದ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತಸಗೊಂಡ ಬಪ್ಪನು ಅಂದಿನಿಂದ ಪಶುಪಾಲನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಇಷ್ಟವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅವನು ಆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಗ್ರಾಮನಾಯಕನ ಮಗಳು ಪ್ರಾಯ ಪ್ರಬುದ್ಧಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ವಿವಾಹಕ್ಕೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವರಾನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಇತ್ತ ನಾಯಕನ ಕುಲಪುರೋಹಿತನು ಆ ವಧುವಿನ ಗ್ರಹಗತಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಸ್ತಸಾಮುದ್ರಿಕಾಶಾಸ್ತ್ರರೀತ್ಯಾ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು ಅವಳಿಗೆ ಆವೇಳೆಗೇ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯಬಂದಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆಕೆಯ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳೂ ಅವರ ಬಂಧುವರ್ಗದವರೂ ಕಡುಕೋಪಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ, ನಿಶ್ಚಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿಂದು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಪ್ರತ್ನಿಸಲು - ಆ ಹುಡುಗಿಯು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧವಾದ ಆಟದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ವಧೂವರರ ವಸ್ತ್ರಗಳೊನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಗಂಟುಹಾಕುವಿಕೆಯೂ, ಒಬ್ಬರ ಕೈಯ್ಯನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮರವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯೂ ವಿವಾಹ ವಿಧಿಯ ಮುಖ್ಯಾಂಗಗಳೆಂಬುದು ಆ ಸಂಗಡದವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಆರನೂರುಮಂದಿ ಜಾಲಿಕೆಯರಿಗೆ ಬಪ್ಪನೇ ಪತಿಯಾದಂತೆ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಜೊತೆಯ ಪಶುಪಾಲಕರಲ್ಲೊಬ್ಬನಿಂದ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದ ಬಪ್ಪನು, ಕ್ರೋಧಪರವಶರಾದ ಅಷ್ಟುಮಂದಿ ಮಾವಂದಿರ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ

ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಆ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಹೊರಟು, ಪ್ರಯಾಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯವು ಮಾಳವ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ಆತನ ಸೋದರಮಾವನ ಪಾಲನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆತನು ಒಂದು ದಿನಗಳಿಗೆ ಬಂದ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಶೂರನಾದ ಮಗನನ್ನೂ ಕಂಡು ಬಹು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆದರಿಸಿದನು. ಬಪ್ಪನು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ರಾಜನಾದ ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಸರದಾರರ ಪಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದು ಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡ ಅವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜಾಶ್ರಿತರಾದ ಸರದಾರರಿಗೆ ಅಸೂಯೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಶತ್ರುವಿನಮೇಲೆ ತಾವು ದಂಡೆತ್ತಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ರಾಜನ ಅತಿಶಯ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಸೋದರಳನ್ನೊಬ್ಬನೇ ಅವರನ್ನು ಜಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೂ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕಟ ಬಂದ ಅಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡದೆ ಹಿಂದೆಗೆವುದಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ವಂಶವಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಜಹಗೀರು ಮಡಿ ಮಾನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹೋಗುವುವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಬೆದರಿಕೆಯು ಸಹ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾನ್ಯ-ಭೂಮಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆವಲ್ಲದೆ, ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಲಾರೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಬಪ್ಪನು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಬೆದರದೆ-ಕುಗ್ಗದೆ, ಮುಖವನ್ನು ಜೋಲುಬೀಳಗೊಡದೆ, ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯಹೇಳುತ್ತಾ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಅವನ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿಕ್ಕ ಸರದಾರರೆಲ್ಲರೂ ವಿಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೆದ್ದೊಬ್ಬನೇ ಬಂದು ಸೇರಿ ಅವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ನಿಂತು ಶತ್ರುಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾದಿದರು. ಭವಾನಿಯ ಕೃಪಾಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಕೈಚಳಕವನ್ನೂ ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಶತ್ರುಗಳೂ ತರಹರಿಸಲಾರದೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಶತ್ರುರಾಜನು ಬಪ್ಪನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿದನು.

ನವಯೌವನ ಕಾಲಿಯೂ ಉದಾರಿಯೂ ಶೂರನೂ ಸ್ನೇಹಪರನೂ ಆದ ಬಪ್ಪನಮೇಲೆ ಸರದಾರರೆಲ್ಲರ ಪ್ರೇಮವೂ ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಅವರು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರಾಜನ ದುಷ್ಟರಿಪಾಲನದಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈತನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನ ಭ್ರಷ್ಟನನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೀನೇ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿತ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಓಲೈಸುವೆವೆಂದು ಭಾಷೆಯಿತ್ತರು. ಒಡನೆ ಬಪ್ಪನು ಅದರ ಉಚಿತಾನುಚಿತಗಳನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿಯೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾನು ರಾಜನಾಗತಕ್ಕದೇ ಸರಿಯೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಆ ಸರದಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ರಾಜನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ತೊಲಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನು ಬಪ್ಪನನ್ನು ಏಕಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಯ ಧರ್ಮಕರ್ತನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. ಈಗ ಆತನು ಹಿಂದೂ ಮತ ಪ್ರಭಾಕರನೆಂದೂ, ಸರ್ವ ಭೂಮಂಡಲಾಧೀಶ್ವರನೆಂದೂ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಬಪ್ಪಾರಾವಳನೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಬಪ್ಪಾರಾವಳನು ಅನೇಕಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯ ಧರ್ಮನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವಂತೆ ಬಹುಕಾಲ ಪಾಲಿಸಿದನು. ಆತನ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ದ್ವೀಪಾಂತರದ ರಾಜಕನ್ಯೆಯೂ ಒಬ್ಬಳಿದ್ದಳಂತೆ ಆಕೆಯು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಲೋಕಮಾತಾ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ರಾಜನು ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಸಕಲವಿಧ ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಿತ್ತೂರುಕೋಟೆಗೆ ಅಧಿನಾಯಕಿಯಾದ ಆ ದೇವಿಯು ಬಹುಕಾಲ ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಆ ದ್ವೀಪಾಂತರದ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಪುತ್ರನೇ ಬಪ್ಪಾರಾವಳನ ತರುವಾಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದನು.

ಬಪ್ಪರಾವಳನ ಜೀವಿತವೆಲ್ಲ ದೇಗೆ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆಯೋ ಆತನ ಮರಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅದ್ಭುತವೃತ್ತಾಂತಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಆತನು ಅತಿ ವೃದ್ಧನಾದ ತರುವಾಯ, ಹೇಡಿಯಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ತನಗೆ ಯುದ್ಧರಂಗವೇ ತಕ್ಕ ಮರಣ ಸ್ಥಳವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಸೇನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪಶ್ಚಿಮದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ನಡೆದನು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಪ್ರಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ

ಜಯಿಸಿ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾ, ಕೊರಸಾಳ್ ಎಂಬ ಮೈಲಿಂಭ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಕಾಶ್ಮೀರ, ಕಂದಹಾರು, ಪಾರಶೀಕ, ತುರ್ಕಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದ ಪಶ್ಚಿಮದೇಶಾಧೀಶ್ವರರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಮಂತರಾದರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆೋ ಹಾಗೆ ವಾರ್ಧಿಕಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಆತನಿಗೆ ವಿವಾಹವೇಕ್ಷೆಯು ಉತ್ಪಟವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ಆ ಸಾಮಂತರಾಜವರ್ಗದ ಸುಮಾರು ನೂರುಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನೂರಮೂವತ್ತು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಈ ಕುಮಾರರೇ ನೂರಮೂವತ್ತು ಬಗೆಯ ಪರಾನುತುರುಷ್ಯ ಸಂಗಡಗಳಿಗೆ ವಂಶಕರ್ತೃರೆಂದೂ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯುಂಟು.

ಕೊರಸಾಳ್ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕೆಲವುಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತರುವಾಯ, ಆ ರಾಜವರೇಣ್ಯನು ಇಹಲೋಕದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳೆಲ್ಲೂ ವಿಷಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲೂ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಪರಮಪಾವನವಾದ ಮಹಾಮೇರು ಶೈಲಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ ಕೇವಲ ಜಪ ತಪಾಸುಪ್ರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬಪ್ಪಾರಾವಳನುಶತ ವೃದ್ಧನಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದಮೇಲೂ ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಸಂಗವು ನಡೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಉದಹರಿಸುವ ಕಥೆಯೊಂದುಂಟು. ತಮ್ಮ ರಾಜನು ಕೀರ್ತಿಶೇಷನಾದನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನ ಪೂರ್ವದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿದ್ದ ಹಿಂದೂಗಳೂ ಈಡೆಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಬಂದು ಆತನ ದೇಹವು ದ್ರುಹಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹಿಂದೂಗಳೂ, ಹೂಳಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಮಹಮ್ಮದೀಯರೂ ವ್ಯಾಜ್ಯಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವರಲೊಬ್ಬನು ರಾಜನ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಮಾಡಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಮೃತಕಳೇಬರವಾಗಲಿ ಅದರ ಗುರುತಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ತಾವೆ ಪುಷ್ಪಗಳು ಉದ್ಭವವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು

ಉಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಪ್ರಜೆಗಳಿಬ್ಬರೂ, ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡು, ತೆಗೆದುಕೊಂಡೊಯ್ದು ತಮ್ಮ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬೆಳೆಯಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಗಿಹಲೋಟ ಅಥವಾ ಶಿಶೋದಯಾ ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಬಪ್ಪಾರಾವಳನು ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಮಾಳವವಂಶದ ರಾಜನನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ತಳ್ಳಿ ಚಿತ್ತೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ತನ್ನ ವಂಶೀಯರಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಾಗಿನಿಂದ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೭೨೮ನೆಯ ಸಂ||ದಿಂದ, ಈವರೆಗೆ ಐವತ್ತೊಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ರಾಜರು ಸಿಂಹಾಸನಾ ರೂಢರಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜರಿತ್ರೆಯು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲಮಂದಿ ರಾಜರು ಬಪ್ಪಾರಾವಳನಂತೆಯೇ ರಾವಳನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರಾದರೂ, ಈಚೆಗೆ ಬಂದವರು ರಾಣಾ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಆ ಮೂಲ ಪುರುಷನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಏಕಲಿಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ಸೀತಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜವಂಶೀಯರೇ ಧರ್ಮಕರ್ತರಾದುದರಿಂದ, ಈಗಲೂ ಅವರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ್ಗೆ ಸ್ವತಃ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಚಕರಾಗಿ ಸೇವೆಮಾಡುವ ಆಚಾರವು ಉಂಟೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಆತನ ಹಿಂದೂ ರಾಣಿಯರ ಉದರದಲ್ಲಿ ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ 'ಅಗ್ನಿಉಪಾಸಿ ಸೂರ್ಯವಂಶೀಯ' ರೆಂದು ಹೆಸರುಂಟೆಂದೂ ಪೂರ್ವ ಜರಿತ್ರೆಯೊಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಪುತ್ರಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ವಂಶಕರ್ತನಾದ ಶ್ರೀ ಬಪ್ಪಾರಾವಳನು ತನ್ನ ಅದ್ಭುತ ಜರಿತ್ರೆಯಿಂದ ರಾಜಪುತಾನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಶಾಶ್ವತ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದನಾಗಿರುವನು.

ಸ ಮ ರ ಸಿಂಹ

ಮಹಾವೀರನೂ ವಂಶಕರ್ತನೂ ಆದ ಬವ್ವಾರಾವಳನ ತರುವಾಯ ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಂದಿ ಅರಸರು ಚಿತ್ತೂರನ್ನೇ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳಿದರು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ನಗರವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸುಂದರವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳೂ, ರಮ್ಯವಾದ ಸೌಧಗಳೂ ಮಹಲುಗಳೂ ಸಭಾಭವನಗಳೂ ನಿರ್ಮಿತವಾದುವು. ನಗರದ ಸುತ್ತಲೂ ಉನ್ನತವಾದ ದೃಢವಾದ ಶತ್ರುದುರ್ಭೇದ್ಯವಾದ ಕೋಟೆಯು ಕಟ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಆಳವೂ ವಿಶಾಲವೂ ಆದ ಕಂದಕವು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟು ಶತ್ರುರಾಜರು ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೋಂಕಲೀಯದಂತೆ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಗರದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪುಷ್ಕಳಲ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನಗಳೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳೂ ನಗರದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದುವು. ಅಸಹಾಯ ಶೂರರಾದ ರಾಜಪುತ್ರ ಸರಪಾರರು, ನರತಾರ್ದೂಲರನ್ನಿಸಿ ಆ ನಗರದ ದಿವ್ಯಸೌಧಗಳಲ್ಲಿ—ಗಿರಿಕಂದ ರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಮೃಗರಾಜಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ—ರಾಜವಂಶವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡಿಭಯಂಕರರಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬವ್ವಾರಾವಳನ ತರುವಾಯ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಅಪರಾಜಿತ, ಖೋಮಾನ್, ಸಿಂಗ್ವೀ, ಶಕ್ತಿಕುಮಾರ, ಅಂಬಾಪ್ರಸಾದ, ನರವರ್ಮ, ಜಸ್ಸೂವರ್ಮ ಎಂಬೀ ಕೆಲಮಂದಿಯಲ್ಲದೆ, ಮಿಕ್ಕವರ ಹೆಸರುಗಳು ಸಹ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಚರಿತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೆನಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವೂ ಜರುಗಿದುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಧ್ಯದ ಎರಡು ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ದಾಟಿ, ನಾವು ಹವಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಪುನಃ ನಮ್ಮ ಕಥಾತಂತ್ರವನ್ನು ಮುಂದರಿಸಬೇಕು.

ವಿಕ್ರಮ ಶಕೆಯ ೧೨೦೬ನೆಯ ಸಂ||ದಲ್ಲಿ ಸಮರಸಿಂಹ ನೆಂಬ ರಾಜ ಪುತ್ರನು ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದನು. ಪ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಅಕ್ಷರವಿದ್ಯೆ

ಯು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಾಲಕರಿಗೆ ರಣವಿದ್ಯೆಯೇ ಬಾಲ ಪಾಠವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವುದು ರಾಜಪುಟಾನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರವು. ಸಮರಸಿಂಹನು ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತರಾದ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಸಕಲವಿಧ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗೋಪ ಸಂಹಾರಗಳಲ್ಲೂ, ಕತ್ತಿ ಈಟಿ ಗದೆ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲೂ, ಕುದುರೆಯೇರಾಟ ದಲ್ಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪಂಡಿತನಾದನು. ಯುಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಜಹ್ವಾಣ ಕುಲ ಭೂಷಣನೂ, ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪನೂ ಆದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಸೋದರಿ ಕರ್ಮದೇವಿಯೆಂಬ ನಾರೀಮಣಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿ, ಆತನು ಚಿತ್ತೂರು ರತ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಧಿರೋಹಿಸಿದನು. ಮೇಲೆ ವಾಡ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಸಮರಸಿಂಹನ ಪಾಲನೆಗೊಳಪಟ್ಟು ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನವಾಯಿತು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದೇಶವಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದು ಪ್ರಕೃತವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಮೇವಾಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜಾತ್ರೆಗೇ ಸಂಬಂಧಿಸದಿದ್ದರೂ, ದೆಹಲಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಕ್ಷೇಪ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಹ್ವಾಣವಂಶದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೂ, ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಯಚಂದ್ರನಿಗೂ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಬದ್ಧ ದ್ವೇಷವೇರ್ಪಟ್ಟು, ಜಯಚಂದ್ರನು ತಾನು ದೆಹಲಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೇ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆಯೂ, ಅವನನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸದೆಯೂ ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸಂಯುಕ್ತಾದೇವಿಯ ಸ್ವಯಂವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಕುಲ ಭೂಷಣನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೂ ಆತನ ಪರಮಮಿತ್ರನೂ ಬಂಧುವೂ ಆದ ಸಮರಸಿಂಹನಿಗೂ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಸಹ ಕಳುಹಿಸದೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆ ಇಬ್ಬರೂ ವೀರರ ಬಂಗಾರದ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಉಡುಪನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಅಖಿಲ ಭೂಪತಿಗಳೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಆ ಸ್ವಯಂವರ ಸಭಾಭವನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಂಯುಕ್ತಾದೇವಿಯಾದರೋ ಅಪ್ರತಿಮವೀರನೂ, ದಿವ್ಯಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹನೂ ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನೂ ಆದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನೇ ಮನಸಾ ವರಿಸಿದ್ದು, -ಪೂರ್ವಯುಗದ ರುಕ್ಮಿಣಿದೇವಿಯು

ಶ್ರೀ ಯದುವೀರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ-ಸ್ವಯಂವರಕಾಲಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪತ್ರಮೂಲಕ ಆತನಿಗೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆ ಸುಂದರೀಮಣಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾನ್ಯಮಾಡಿ, ಆತನಾದರೂ ಮಾರುವೇಷದಿಂದ ಉಚಿತ ಸರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಕಲಕ್ಷುತ್ರಿಯ ವೀರರನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ದೆಹಲಿಗೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಮಹದ್ವೈಭವದಿಂದ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ಲಂತೂ, ಜಯಚಂದ್ರನಿಗೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಮೇಲಿದ್ದ ರೋಷಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು ದಶಾಧಿಕ ಶತಾಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿ ಹೊರಸೂಸಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಆ ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು-ತನ್ನ ಮಗಳು ವಿತಂತ್ರವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ-ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸೋಲಿಸಿ, ವಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಲತೊಟ್ಟನು. ಆ ರೋಷ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉಚಿತಾನುಚಿತಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಧರ್ಮಗಳ ಮೇರೆಯು ಎಂದೋ ಮಾರಿಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಆ ತನ್ನ ದುರುದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಆ ಪಾಪಿಯು ಅಘ್ನಾನಿಶ್ಠಾನದ ಘೋರ ಎಂಬಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಷಹಬುದ್ದೀನ್ ಎಂಬ ಯವನ ರಾಜನನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದನು. ಹಸುವು, ಹಸಿದ ಹುಲಿಗೆ ಔತಣವಿತ್ತಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಯವನವೀರರ ಭಯಂಕರ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಮಾತೃದೇಶ ದ್ರೋಹಿಯಾದ ಜಯಚಂದ್ರನ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದ ದೆಹಲಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದನು. ಮಾರಿಯನ್ನು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಗಿಸಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ, ಅಗುವ ಸರಿಣಾಮವೇನೆಂದು ಕೇಳಬೇಕಾದುದೇನು! ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದ ಅನೇಕ ಊರು ಕೇರಿಗಳು ಕ್ರೂರರಾದ ಅಘ್ನಾನರ ಹಾವಳಿಗಳಿಗಾಗಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿಹೋದುವು. ಪೈರುಪಟ್ಟಗಳು ನಾಶವಾದವು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಧನಮಾನಪ್ರಾಣಗಳು ಬಹು ಅಪಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದುವು. ಸ್ವಭಾವವೀರನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಇಂತಹ ಅಪಾಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶೀಯ ಪ್ರಜಾಜನರ ಈ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವನೆ! ಮೇಲೆ ವೀರ ಸತ್ತ್ವಿ ಸಂಯುಕ್ತಾದೇವಿಯ ಉತ್ತೇಜಿತ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಲು ಮುಂದೆ ಕೇಳಬೇಕಾದ್ದೇನು! ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯವನರಮೇಲೆ ರಣದೀ

ಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ರಣದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸನಾತನಾರ್ಯರ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವಲೇಖವಾದರೂ ಅಭಿಮಾನವಿದ್ದಿತ್ತೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮನ ಭತ್ತಚ್ಚಾಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಧರ್ಮಲಂಡರ ತಂಡವನ್ನು ತುಂಡುಗಿಡಹುವೆನೆಂದು ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟು ಬಂದರು. ಹಾಗೆ ಒಂದವರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಸಮರಸಿಂಹನು ಮೊದಲಗನೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನೇನು! ತನ್ನ ಮಿತ್ರನು ಕೈಕೊಂಡ ಆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಪೃಥ್ವಿ-ರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ಏಳು ಮೈಲುದೂರ ಹೋಗಿ ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸಿ ಕರೆತಂದನು. ಸಂಯುಕ್ತಾ ದೇವಿಯೇ ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಲೋಹಕವಚವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ, ತಿರಸ್ತ್ರಾಣವನ್ನಿಟ್ಟು ತಿಲಕದಿಂದಲಂಕರಿಸಿ, ಕರ್ಪೂರ ವೀಳೆಯನ್ನಿವತ್ತು, ಕರಾಳಕೃಪಾಣವನ್ನು ಕೈಗಿತ್ತು ಶತ್ರುದಮನಮಾಡಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕರಾಗಿರಿದು ಉತ್ತೇಜಿತವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸಿ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಯುದ್ಧವೂ ನಡೆಯಿತು. ರಜಪೂತವೀರರ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ರಿಗೆ ಯವನಸೈನ್ಯವು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಪಹಬುದ್ಧೀನನು ಜೀವವುಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನನಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು. ಅದರೂ ಪಾಪಿ ಜಯಚಂದನು ಮಾತ್ರ ಹತಾಶನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ರಡು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಆಶೋತ್ತರಗಳಿನ್ನುತ್ತ, ಪುನಃ ಔತನವಿತ್ತು, ಸ್ವಜನ ದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಬಾರೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿಕೊಂಡನು. ಪುಷಂಜದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೀಚರೂ ಉಂಟೇ? ಆ ಯವನರಾಜನು, ಮೊದಲು ಬಾರಿ ನೋತು ಹೋದೊಡನೆಯೇ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡದೆ ನೋತುಹೋದ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರ ಬಾಯಿಗೆ ಕುದುರೆಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ, ತೋಬರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸೈನ್ಯದ ತಾಣ್ಯದ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿಸಿ- ಅವಮಾನಪಡಿಸಿ, ರೋಷಾವೇಶಗಳು ಉಕ್ಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಈ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಅವರು ಅತಿಶಯ ಖತಗೊಂಡು ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ರಜಪೂತ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೋ, ಪೂರ್ವದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೀರರು ಹತರಾಗಿದ್ದು ಅದು ಸ್ವಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದುರ್ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಆ ದೋಷ

ಹಿ ಜಯಚಂದನು, ಭೇದೋಪಾಯದಿಂದ ಅನೇಕಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರನು ವಿಲ್ಲಿಶ್ವರನ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ಈ ಎರಡನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯವನರ ಬಲವು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಎರಸಾಗಿತು. ರೋಷಾವೇಶ ಪರವಶರಾದ ಆ ಆಫಘ್ಘಾನ ವೀರರು, ಒಡಲು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋರಾಡಿ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಲಯಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ರಜಪೂತರಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ರಜಪೂತಕುಲಕ್ಕೇ ರತ್ನಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದ ಹಲವುಮಂದಿ ವೀರರು ಸ್ವದೇಶರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ತೆತ್ತರು. ಅವರ ಗುಂಡಿಗೆಯ ಬಿಸಿರಕ್ತವು ರಣಭೂಮಿಯ ಧೂಳನ್ನಾರಿಸಿತು. ಹಿಂದೂಗಳು ಅಂತಃ ಕಲಹದಿಂದ, ಹೀಗೆ ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲೇ ಪರಕೀಯರಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ದೇಹರಕ್ತವನ್ನು ಹೂಳಿ ಯಾಗಿ ಹರಿಯಲಿತ್ತರು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೂ, ಆತನ ವಿತ್ರನಾದ ಸಮರಸಿಂಹನೂ, ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಜೆಯರೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ನೂರಾರುಮಂದಿ ಯವನವೀರರ ಕಂಠರಕ್ತದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕರಕೃಪಾಣಗಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನಾರಿಸಿ, ಕೊನೆಯದಿನ ರಣದೇವತೆಗೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು, ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದರು. ವೀರಪತ್ನಿ ಸಂಯುಕ್ತೆಯೂ, ಸತಿದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗೆ ದೇಹವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಸತೀಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಹೀಗೆ ಆ ವೀರ ರಾಜದಂಪತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಜಹ್ವಾಣ ವಂಶವು ಕೊನೆಗಂಡಿತು; ಮುಂದೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿ, ದೇಹದ್ರೋಹಿಯಾದ ಆ ಜಯಚಂದನೂ ಸಹಯುದ್ಧೀನನಿಂದಲೇ ಕೊಲೆಗೀಡಾಗಿ ತನ್ನ ಶಾರೋರವಂಶವನ್ನೂ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಗಿಕೊಂಡನು.

ಕರ್ಣ - ಕರ್ಮದೇವಿ

ಮೃಥ್ವೀರಾಜ, ಸಮರಸಿಂಹರ ಮರಣದಿಂದ ಪಹಬುದ್ಧೀನನನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ವೀರನೇ ರಾಜಪುತಾನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ದೆಹಲಿಯ ಜಹ್ವಾಣ ವಂಶದ ಗಾದಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಆ ಯವನ ರಾಜನೂ, ಅವನ

ಮೊರಟರೂ ಕ್ರೂರಿಗಳೂ ಆದ ಆಫ್ಘಾನ ಸೈನಿಕರೂ ಸಿಸ್ಸಹಾಯಕರಾದ ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಹಿಂಸಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೇಳುವವರಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಪುರಾತನ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿತ್ರ-ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಮುಂತಾದುವುಗಳೂ, ಅನೇಕಾನೇಕ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಧೂರ್ತರಾದ ಆ ನರರಾಕ್ಷಸರ ಕೈಗೆ ಬಿದ್ದು ನಾಶವಾದುವು. ಎಲ್ಲನೋಡಿದರೂ ಕೊಳ್ಳಿ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಜನಗಳ ಹಾಹಾಕಾರವು ಗಗನವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ದುರ್ದೈವಿ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟು ಬಗೆಯ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ, ಪರಜನಾಂಗದ ಧಾಳಿಯನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೂ, ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ನಾಗರಿಕತೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹಿರಿಯರ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ರಜಪೂತ ವಂತೀಯನಲ್ಲದೆ-ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವನು ಕಾಯ್ದುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು! ರಾಜವೃತ್ರನು ವಿನಯಶಾಲಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ಅವನ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪುಹೊರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಣಗಿ ಅಡಿಯಾಳಾಗುವಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಧೀರರು ಎಲ್ಲೂ ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ, ಯಾವುದೊಂದು ಕಾರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಅಸತ್ಯವಾದುದೆಂದು ತೋರಿತೆಂದರೆ-ಅವನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಹರಣಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರಿತೆಂದರೆ, -ಅವನ ವಂಶಗೌರವಕ್ಕೂ, ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೂ ಲೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋರಿತೆಂದರೆ, ಅವನು ಶತ್ರುವಿನ ಬಿಚ್ಚುಕತ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ವಸ್ತ್ರವಿರಹಿತವಾದ ಎದೆಯನ್ನಾದರೂ ಒಡ್ಡಿ, ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ಕಿತ್ತುಕೊಟ್ಟು, ಫಿರಂಗಿಯ ಬಾಯಿಗಾದರೂ ಎದುರಾಗಿ, ಆದನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಗೊಡದಂತೆ ತಡೆವನಲ್ಲದೆ, ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಜೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯನು. ಸಶುಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಲಗೊಂಡ ನೀವು, ಅವನನ್ನು ನೆಲದವರೆಗೂ ಅಮೂಕಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನು - ದ್ವಿಗುಣಿತ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ, ಮುಟನೆಗೆವ ಜಂಡಿನಂತೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವನಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಾಯ ಅಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರನು. ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳು ಅವನನ್ನು ಅಂಜಿಸಲಾರವು. ಅಪಾಯಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತೆಲ್ಲ ಅವನು ಜೆದರಿ ಹಿಂಜರಿವುದಿಲ್ಲ-ನೂತನ ಧೈರ್ಯೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ

ಮುಂದರಿಸುವನು. ಹಿಂದೆ ರೋಮನರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಾಗ ಬ್ರಿಟನರು ಒಡನೆಯೇ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರಗಳು, ಮತಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂರೆಗೊಟ್ಟು ಅವರ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅವರಂತೆಯೇ ನಡೆಯತೊಡಗಿದರಲ್ಲವೇ! ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಸನರು ಬಂದು ಜಯಪಲು ಆವರಿಗೂ, ತರುವಾಯ ಡೇಸರಿಗೂ, ನಾರ್ಮನ್-ಗೂ ಜಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮದೆಂಬ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳೆಗೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪರಕೀಯರ ತಾಳಲಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರಲ್ಲವೇ! ಆದರೆ ವಿಜಯಿಗಳಿಗೆ ಶರಣಾಗತವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಮತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯದಿರುವುದು - ಪ್ರಪಂಚ ಇತಿತ್ರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿಸೊಡಿದರೂ, ಈ ರಜಪೂತ ಇತಿತ್ರೆಯೊಂದರಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ದೊರಕದು. ಅಂತಹ ರಜಪೂತ ಕುಲದಲ್ಲೂ ಮೇನಾಡದ ರಾಜವಂಶಕ್ಕಂತೂ ಅದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಅಸ್ತಿ ಎನ್ನಿಸಿರುವುದು. ಆದರೆ ಪರಂಪರಾನುಗತವಾದ ಈ ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟವಾಲಗಳಿಂದಲೂ ಯಾರೂ ಅಪಹರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. - ಅನ್ಯರ್ಥನಾನುಕೂಲದ ಸಮರಸಿಂಹನು ದಿವಂಗತನಾದನು. ಆದರೇನು? ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಜಪೂತರ ಮತ್ತು ರಾಜವಂಶಿಯರ ರಕ್ತನಾಳಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಭಿಮಾನ-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಜನರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವು ಸಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ-ಅಲ್ಲ, ಅಂತಹ ಜಂಟಿ ಪ್ರತಾಪಿಯ ಮರಣದಿಂದ ಆದರೆ ಬಿಸಿಯು ಆರಲೂ ಇಲ್ಲ!

ಸಮರಸಿಂಹನ ಹಲವು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನೆಂಬ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನು ತಂದೆಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದನು. ರಾಜಭಕ್ತರಾದ ಆ ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಆ ಅಡುವ ಹುಡುಗನನ್ನೇ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಆ ನೀಲಕ್ಷ ಭಕ್ತಿಯುತರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮರಸಿಂಹನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ದೆಹಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬದುಕಿದವರಲ್ಲಿ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಆಗತಾನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ಊರು ಸೇರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಗಾಯಪಟ್ಟು ಒಂದವರ ಪುಣ್ಯಗಳು ಸಹ ಇನ್ನೂ ಆರಿರಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ತವರಿಗಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದವರ ರೋದನಧ್ವನಿ ಸಹ ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಾಗಲೇ ಚಿತ್ತೂರು ಕೊಂಟೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಯಾವನ ಸೇನೆಯ ರಣವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಯು,

ಕೇಳಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, ಇಂದು ನಮ್ಮ ಊರಿನ ವಿನಾಶವೆಲ್ಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಎಂಗುಕೊಂಡರು. ಮಹಾ ಪ್ರಾಧಪ್ರತಾಪಿಗಳು ಸಂಚರಿಸಿದ - ಮಹದುತ್ಸವಗಳು ನಡೆದ ತಮ್ಮ ಆ ಊರಿನ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ರಕ್ತದ ಹೊಳೆಯು ಹರಿಯುವುದು ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂದೇಹ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನು ಹತನಾಗಿ, ಬಾಲಕನು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ್ದ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವಿಗೆ, ಯುದ್ಧಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವುದೆಂದು ತೋರದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಹತಾಶರಾದಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಷಡಬುದ್ಧೀನನು, ದೇವಲಿಯನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ತನ್ನ ಗುಲಾಮನಾಗಿದ್ದ ಕುತುಬುದ್ದೀನಸೆಂಬುವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಡೆದನು. ಇತ್ತ ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು, ತನ್ನ ಪ್ರಧಾನಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದವರಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ತೂರಿನ ಸಮರಸಿಂಹನೇ ಮುಖ್ಯಸೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ಕಾಲ ತಾಮಸಮಾಡದೆ, ಆರಾಜಕವಾಗಿದ್ದ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆಗೊಂಡು ತನ್ನ ದೇವಲಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅಗಾಧ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಚಿತ್ತೂರು ನಗರವಾಸಿ ರಜಪೂತ ಸರದಾರರು ವೀರರೇ, ಧೀರರೇ, ರಾಜಭಕ್ತರೇ! ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ-ಅವರ ಸಮಷ್ಟಿಬಲದ ಸಹಾಯಗೊಂಡು ಶತ್ರುವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ನಾಯಕನೊಬ್ಬನ ಅಭಾವವೆಂದ ಆ ವೀರರ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುತುಬುದ್ದೀನನ ರಾಕ್ಷಸೀ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂದು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳು ಬಲಿಯಾಗುವರೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು ನಾಮಾವಶೇಷವಾಗುವವೆಂದೂ, ತಮ್ಮ ಆಯುಷ ಪರಿಮಿತಿಯು ತೀರಿ ಬಂತೆಂದೂ ಯೋಧರೆಲ್ಲರೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೇನು! ಅಂತಹ ನಿರುತ್ಸಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನೂ ಭಯಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಶಂಕಿಸಲಿಲ್ಲ, ದುಃಖಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದುರ್ಬೈವ ದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದುದು ತನ್ನ ದುರ್ವಿಧಿಯೆಂದು ಕೊಂಡು ಯಾವನೂ ತನ್ನ ದೈವವನ್ನು ನಿಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ರಜಪೂತ ತಿಬಿ

ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿರಲು ಅತ್ತ ಯವನ ಶಿಬಿರವು ಸಮಸ್ತ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಕಳವಾದ ಆಹಾರಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಎದುರಿಸಿಕೊಂಡು ತತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಿತು. - ಹಾಗೆ ಆ ಎಂಟು ತೆರದುಕೊಂಡಿದ್ದ ವೈಶ್ಯಕವಿನ ಬಾಯಿಯೊಳಕ್ಕೆ, ಮಂದೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿದ ಕುರಿಗಳಂತೆ ಹೋಗಿ ಧುಮಿಕಿ ನಾ ಮಾವಶೇಷರಾಗುವುದಾದರೂ ಯಾವ ರಜಪೂತನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸರಿ ತೋರಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅಧಿನಾಯಕನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜೆಯಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಕರ್ಣ ನು ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕ. ತಮ್ಮ ಪಾಳಯಕ್ಕೊದಗಿದ್ದ ಈ ವಿಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ, ವೀರರಾಣಿ ಕರ್ಮದೇವಿ ಯು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ತೋರಿ, ಒಡನೆ ತಟ್ಟನೆದ್ದು ಯವನಸೇನೆಯಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಚುರಚುರನೆಂದು ನೋಡಿದಳು. ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮಸೆದು, ಅವಡುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿದಳು. ವೀರಕಾಚಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದಳು. ಜಾಲರಾಜನೆ ದುರಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೃಪಾಣವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು - ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಳು. 'ಜೈ ಭಗವತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಆಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರ ಬಿದ್ದುವು.

ರಜಪೂತ ಕುಲಕಾಂತೆಯರು ಕೇವಲ ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಾಗಿದ್ದು ಸೌಂ ದರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ರಮಣರ ಮನರಂಜನಮಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಕಲಿತವರಲ್ಲ. ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವಿದ್ದೆಯು ಪುರುಷರಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀ ಯರಿಗೂ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿದ್ದಿತು. ದ್ರೌಪದಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸುಭದ್ರ ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಯರಂತೆ, ಆ ಶೂರ ನಾಯಿಯರು ತಮ್ಮ ರಮಣರನ್ನು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾ ತ್ರವಲ್ಲ - ಸಮಯ ಬಂದರೆ ಯುದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇವಿಸಲು ಅರಿತಿದ್ದ ರು. ಇಂದು ಕರ್ಮದೇವಿಯು ತಾನು ಪಡೆದ ಯುದ್ಧ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವ ವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಿಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಖಡ್ಗ ಧಾರೆ ಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ ತೆಯನ್ನು ಯವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದಳು.

ತಮ್ಮ ರಾಣಿಯು ಆಯುಧಪಾಣಿಯಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತುದನ್ನು ಕಂಡೊ ಡನೆಯೇ, ಅವರಿಗೆ ನಾಯಕನಿಲ್ಲವೆಂದು ಜಿಗುಪ್ಸಿತರಾಗಿ, ಹತವೀರ್ಯರಂತೆ ಕುಳಿತು ತೊಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಜಪೂತವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಕೊಡಹಿಕೊಂಡದ್ದು,

ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿನ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು 'ಜೈ ಭಗವತೀ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಧ್ವನಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ಕಂಠಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿಯನ್ನಿತ್ತರು. ಒಡನೆ ತತ್ಪ್ರವೇಶದೊಡನೆಲೆ ಸಾಗಿಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಆಜ್ಞೆಯು ರಾಣಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು. ಮುಂದೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಣಿಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರು ನಾನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಮುಂದೆಂದು, ತಮ್ಮ ಮಾತೃಶ್ರೀ ಸದೃಶವಾದ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದು ಬಂದರು. ರಾಜಪುತ್ರಸ್ತೆನ್ನದಲ್ಲಂತಾದ ಆ ನವಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತಂಭಿತನಾದ ಕುತ್ತುದ್ದೀನನು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂಜರಿದು ಅಂಬರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ, ಆ ಸ್ವೈಭವವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಜ್ಜುಗೊಂಡು ನಿಂತನು. ಕೇವಲ ಷಹಬುದ್ದೀನನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ಅದೃಷ್ಟಚಕ್ರವು ಸುಲಗ್ನದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದುದರಿಂದ ರಾಜನೀಶನನ್ನು ಏಕದ್ವಿ ಆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯು, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಚೈರವನ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೃಪಾಣಹಸ್ತಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕರ್ಮದೇವಿಯ ಆ ಭಯಂಕರ ರೂಪನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ವೀರ ಗಜಪೂತರ ಸಾಹಸ ಪರಾಕ್ರಮಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಅಂದು ಬೆರಗಾದನು. ಉಭಯಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ತುಮುಲು ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದತೊಡಗಿತು. ತಮ್ಮ ವೀರರಾಣಿಯ ಉತ್ತೇಜಿತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ರಣೋನ್ಮತ್ತರಾದ ರಜಪೂತ ಯೋಧರು ಅಂದು ಮೈ ತಿಳಿಯದೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು. ಯವನ ಸೇನೆಯ ಬಲವು ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೆ ಕುಂದಸಾಗಿತು. ಕುತ್ತುದ್ದೀನನೂ ತನ್ನ ಹಲವು ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಗಾಯಗೊಂಡು, ಬದುಕಿದರೆ ತಾಯಿ ಗರ್ಭದಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದಂತೆ ಧನ್ಯನಾಗುವೆನೆಂದುಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ನುಸುಳಿ ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಓಡಿಹೋದನು. ರಜಪೂತರು ವಿಜಯೋತ್ಸವದಿಂದ, 'ಜೈ ಭಗವತಿಗೆ' 'ಜೈ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ' ಎಂಬ ಜಯಘೋಷಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಬಿಕ್ಕು ಒಡೆಯುವಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.

ರಾಣಾ ರಾಹೂಪ

ಕರ್ಣನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೩೩ರಿಂದ ೧೨೦೧ರ ವರೆಗೆ ಎಂಟುವರ್ಷ ಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ತೂರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿದ್ದನು. ಆಕಾಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ, ರಾಣಿ ಕರ್ಮದೇವಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲಳಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಕರ್ಣನು ಸಂತಾನ ವಿಹೀನನಾಗಿ ಮೃತನಾಗಲು, ಅವನ ಸೋದರನ ಮಗನಾದ ರಾಹೂಪನೆಂಬವನು, ಚಿತ್ತೂರನ ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು. ಒಡನೆಯೇ ಪಂಪುಟ್ಟನನು ಪುನಃ ಅವನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿದನು. ಆದರೆ, ಧೀರನಾದ ರಾಹೂಪನು, ನಾಗೂರಿಂ ಬ ಒಳಿ ಅವನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿ, ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಬಹು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಒರಲು ಸಾಧನಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಹೂಪನು ಮೂವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಕಾಲ ರಾಜ್ಯಭಾರಮಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಬಲಾಘ್ನ ರಾಜನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಹು ಮುಖ್ಯ ಒದಲಾವಣೆಗಳಾದುವು. ಹಿಂದೆ ಒಪ್ಪಾರಾವಳನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಗಿಹಲೋಟೆರೆಂದಿದ್ದ ಈ ವಂಶೀಕರು ಈತನ ಕಾಲದಿಂದ ಮುಂದೆ ಶಿಶೋದಿಯರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ರಾವಳ ಎಂದಿದ್ದ ಬಿರುದನ್ನು ಈತನೇ ಬದಲಾಗಡಿಸಿ 'ರಾಣಾ' ಎಂದು ಕರೆದನು. ಮುಂದೆ ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅರಸರೆಲ್ಲರೂ 'ರಾಣಾ' ಎಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಈ ಬಿರುದನ್ನು ಇತರರು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಅವರಿಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ರಾಹೂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಂಡೋರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಾದ ಪುರಿಹರ್ ಎಂಬಾತನು ರಾಣಾ ಎಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ರಾಹೂಪನು ಅವನರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ನಡೆದು, ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಡಿತಂದು, ಅವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ಫಲವತ್ತಾಗಿದ್ದ ಗಾಡ್ವಾರ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು, ಅವನು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ರಾಣಾ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲು, ಆ ಎರಡನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅವನು ಜೀವದೊಂದಿಗೆ ಬದುಕಿ ನಡೆದನು.

ರಾಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹ

ರಾಣಾ ರಾಹೂಪನ ತರುವಾಯ ಮುಂದೆ ಏನತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲದೊಳಗೆ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಅರಸರು ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದರು. ಅವರ ಅಕ್ಕಿಕೆಯು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ಹೇಡಿಯಾಗಿದ್ದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಂದ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ದೇವಸ್ಥಾನ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಬಾಧೆಯು ವರ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಆ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಆರುಮಂದಿ ರಾಜರು. ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಾವಿತ್ಯ ತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಆ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿ ರಜಪೂತರು ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ತೆತ್ತರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಆ ಆರು ಮಂದಿಯೊಳಗೆ ಕೊನೆಯವನಾದ ಪೃಥ್ವೀಮಲ್ಲನೆಂಬಾತನು, ತನ್ನೆದೆಯ ಬಿಸಿರಕ್ತವನ್ನು ಬಿಸಿದು ಪವಿತ್ರ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆತನ ಆ ಭಯಂಕರ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸ್ತಂಭಿತರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮುಂದೆ ಒಂದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂದೂದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಮೇಲೂ, ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮೇಲೂ ಧಾಳಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವೀಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಿಂದ ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಲೆಯವರ ರಾಜ್ಯಭಾರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಯುದ್ಧ, ಕೊಳ್ಳೆ, ಕೊಲೆಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಂತ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹಿಂದೂಗಳ ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಉಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಹೂಪನಿಂದ ಹತ್ತನೆಯ ತಲೆಯವನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹನು ಗಾಡಿಯನ್ನೇರಿದನು. ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಮಾಡಿದಾಗ ರಾಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹನು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆತನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹನೇ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತವನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತಹ ಭಯಂಕರ ಪ್ರಸಂಗವು ಮತ್ತಾವಾಗಲೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಆಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾ

ದಂತಹ ವಿಸತ್ತು ಎಂದೂ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿಲ್ಲಿ ಪಾದಷಹನಾದ ಅಲ್ಲಾ ವುಡ್ಧೀನನು ಆಗ ಆ ನಗರಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದಂತಹ ಘಾತುಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಡೆಯಿಸಲಿಲ್ಲ.

ರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹ-ಪದ್ಧಿ

ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹನು, ಸಿಂಹಾಸನದ ಹವಾ ರಸಿಂಹ ಚೌಹಣನ ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯೆಂಬ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾ ಗಿದ್ದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯೆಂಬುದು, ಆಕೆಗೆ ಅಂಕಿತನಾಮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅನ್ಯ ಥನಾಮವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿತು. ಕವಿಗಳು ಪದ್ಮಿನಿ ಚಾತಿಯವಳೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಯಾವಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇರಬೇಕೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ದ್ರಿಕಾ ಕಾಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯೋ, ಆ ಸುಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಪದ್ಮಿನೀಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಆ ಸೌಂದರ್ಯತಮ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ರೂಪ, ಯೌವನ, ವಿದ್ಯೆ, ನಯ, ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬೆರೆತಿದ್ದವು. ಆಕೆಯ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಭಾವವು ಜನಜನಿತವಾಗಿ, ಆ ಕಾಲದ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವೀವಂತದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಅಧಿಸತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ! ಒಂದಾನೊಂದು ದುರ್ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಭಾವದ ವರ್ಣನೆಯು ನೋಕಿತು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ವೇದಲೇ ವಿದ್ಯಾಹೀನನು, ದುರಭಿಮಾನಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿ; ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಯೌವನ, ಧನಸಂಪತ್ತಿ ಪ್ರಭುತ್ವಾದಿಗಳೂ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆದು ಅವನ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿದ್ದವು. ಮೇಲೆ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ; ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನೇ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕತನದಿಂದ ಕೊಂದು ಗಾದಿಯನ್ನೇರಿದ್ದ ಪರಮ ದ್ರೋಹಿ ಗಾದಿವತ್ತಿದಾಗಿನಿಂದ, ತನ್ನ ಅಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಣ್ಣು ಕೀಳಿಸಿಯೂ, ಧನವನ್ನು

ಅಪಹರಿಸಿಯೂ, ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಪಡಿಸಿಯೂ, ಕೊಲ್ಲಿಸಿಯೂ ಹೀಗೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಿತ್ರಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಪರರಾಜರ ದೇಶಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಪಿತೂರಿಗಳ ಹೆಸರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅಡಗಿಸುವುದರಲ್ಲೂ, ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ ಚಂಡಶಾಸನನಾದುದರಿಂದ ಅವನ ರಾಜ್ಯವು ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೂ ತೌರುಮನೆಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಿರಂಕುಶವಾದ ಅವನ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪರಾಧಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಅವರ ಹೆಂಡಿರೂ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೂ ಗುರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆಗಳ ಪಾಲಾಗುವುದು ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದುಗಳು ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಎಂಬ ಭೇದವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಮತಸ್ಥರಾದ ತುರುಷ್ಕರು ಸಹ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಬಬ್ಬರೊಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು. ಔತಣಗಳಿಗೆ ಹೋಗಕೂಡದು. ಹತ್ತುಮಂದಿ ಸೇರಿ ಮಾತನಾಡಕೂಡದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನ ಅಳ್ಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ಮಾಡಿಯೂ, ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೀರಿನು ಮಾಡಿಯೂ ಅರಿಯದೆ, ಅಪರ್ಣಿ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂತಹ ಆ ನೀಚನಿಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಭುವನಮೋಹನ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಣನೆಯು ಕೇಳಿಸಿದೊಡನೆಯೇ 'ಆ ಸೌಂದರ್ಯಪೂರ್ಣ ಸ್ತ್ರೀಯು ದಿಲ್ಲಿ ಪಾದಪದನಾದ ನನ್ನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಆ ಬಡ ರಜಪೂತ ರಾಣಾನು ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆಕೆಯನ್ನು ಚಿತ್ತೂರಿನಿಂದ ದಿಲ್ಲಿಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೃದಯಾಧಿದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಆಳಬೇಕೆಂಬ ಆಮೇಳ್ಳೆಯಿಂದ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗುಡ್ಡ ಬಿಟ್ಟ ನದಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿಕೊಂಡು, ಚಿತ್ತೂರು ನಗರದ ಮಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಪದ್ಮಿನೀ ದೇವಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದರಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿನೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಚಿತ್ತೂರಿಗೂ, ರಾಜಪುತ್ರಕುಲಕ್ಕೂ ಮಾತೃತ್ವ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಡಿದ ಆ ನರಾಧಮನ ಹೇಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇ

ಇದೊಡನೆಯೇ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಶೀಲರಾದ ರಾಜಪುತ್ರರು ಕೋಪಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ
 ಉದ್ಭವಿಸಿದರು. ರಾಜಮಹಿಷಿಯೂ, ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕಾಲೋದ್ಭವಳೂ, ಪರ
 ಮ ಪತಿವ್ರತಾಶೀಲೋಮಣಿಯೂ ಆದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯನ್ನು ನರಮಹಿಷನಾದ
 ಆ ಯವನನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದೆಂದರೇನು! ಅಂತಹ ಹೇಯ ಕಾ
 ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ನರಾಧಮನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲಾರನಲ್ಲವೆ! ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇನ್ನು
 ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕೇಳುವುದೇನು? ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಳನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿರಿ
 ದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿದ ಆ ಮಾತಿಗಾಗಿ, ರಾಜಪುತ್ರರು ಪ್ರಾಣಾಂತ್ಯದ ವರೆಗೂ
 ಹೋರಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಯಾದರೂ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನರಕ್ಷೆ
 ಣೆಗಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುವೆವಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಮಾನಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಆ
 ನೀಚನು ಹೇಳುವಂತಹ ಸಂಚಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬದುಕಲಾರೆವೆಂದು ತ
 ಮ್ಮತಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿದರು. ಒಡನೆ ಹೊ
 ರಬಿದ್ದ ರೋಷಭೀಷಣರಾದ ರಜಪೂತರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ, ಯವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಕ
 ದನವು ಕೈಗಟ್ಟಿ, ಉಭಯದಳದಲ್ಲೂ, ನೂರಾರುವಂದಿ ವೀರರು ರಣದೇವ
 ತೆಗೆ ಬಲಿಯಾದರು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗೆ ರಜಪೂತರ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು
 ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನವು ಎಂಬುದರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಶತ್ರುದುರ್ಭೇದ್ಯವಾದ
 ಆ ನಗರದ ಕೋಟಿಯೂ, ಅದೇಯರಾದ ರಜಪೂತರ ದಂಡೂ, ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ
 ಗಳವರೆಗೆ ಕಾದಿದರೂ ತನಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಲಾಭಕ್ಕಲ್ಲ - ಆಕೆಯ ದರ್ಶನಲಾ
 ಭಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶಕೊಡಲಾರವೆಂಬುದು ಸಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಯಿತು. ಅಂತಹ
 ನಿರಾಶೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಯವನರಾಜನು ಆಕೆಯು ಹೇಗಿರುವಳೋ ಒಂ
 ದುಸಾರ ನೋಡಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಕುಯುಕ್ತಿ
 ಯನ್ನು ತೆಗೆದನು. - 'ನನಗೇನು ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ!
 ಒಂದುಸಾರ ಆಕೆಯ ರೂಪರಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾ
 ಕು' ಎಂದು ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಮುಕನ ಆ ಅಪೇಕ್ಷೆ
 ಯಾದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವೆನ್ನಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. - 'ನಮ್ಮ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯ
 ಕಿರುಬಿರಳ ದರ್ಶನವೂ ಆ ಯವನನಿಗೆ ಆಗಲಾರದು. ಅಗ್ನಿ ಕುಲಸಂಭವರಾದ
 ರಜಪೂತರು, ಜೀವಗಳನ್ನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ರೂಪದ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿ ತನ್ನೂ
 ಏಕ ಬದುಕ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಅಭಿಮಾನಿ ರಾಜಪುತ್ರಸರದಾರರು ಭಲ

ಗೊಂಡರು. ಆದರೆ, ಭೀಮಸಿಂಹನು, ಶತ್ರುವು ಎಂಟುಹತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡುದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸ ವಾರ್ಥಗಳಾಗಲೀ, ಇತರ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಹಾಯವಾಗಲಿ ಒದಗಲವಕಾಶ ಎಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಬಲವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಂಬಂತವನ್ನು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಣಿಯ ಸಲಹೆ ಕೇಳಲು, ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ನಡೆದನು.

ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ, ಆ ನಗರಕ್ಕೂ ರಜಪೂತಕುಲಕ್ಕೂ ಒದಗಿದ ವಿಸ್ತೃತಿಗಾಗಿ, ರಾಣಿ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ಮರುಗಿದಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಆ ಬಲಾಢ್ಯ ಯವನನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒ ಡಂಬಡದಿದ್ದರೆ, ಮಹಾ ಛಲಗಾರನಾದ ಆತನು ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರರ ಸರ್ವ ನಾಶವಾಗುವವರೆಗೂ ತಾನು ಹಿಡಿದ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡಲಾರನೆಂದು ತೋರಿ ತು. ಆಗ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ- 'ಆರ್ಯ ಪುತ್ರಾ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟೀ ನು! ಆದರೆ, ಕಾಮಾಂಧನೂ ಧೂರ್ತನೂ ಆದ ಆ ಯವನನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಮುಖಾವರಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅಪಾಯಹೇತುವೆ ಲ್ಲವೇ, ಎಂದೂ ಮನಸ್ಸು ಸಂದೇಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕನ್ನಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿ ನೋಣವಾಗಲಿ' ಎಂದು ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿದಳು. ಭೀಮಸಿಂಹನೂ ಅದು ಸಹಜ ವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಆ ಸಲಹೆಯು ಸರದಾರರಿಗೂ ಯುಕ್ತವೆನ್ನಿಸಿ ತು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. 'ಅಪ್ಪಾದ ರೂ ಸಾಕು, ನಾನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು' ಎಂದು ಪಾದ ಷಹನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಬಂದಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಿದ್ಧಪ ಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯು ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ದಿನವು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆ ದಿನ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಮಿತಸರಿವಾರಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಚಿತ್ತೂರುನಗರದ ಕೋಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಭೀಮಸಿಂಹನೇ ಮುಂತಾ ದವರು ಎದುರುಗೊಂಡು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು - ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಅವನ ನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿಯೇ ಅದರ ಎದುರಿಗಿರಲು ಬಟ್ಟೆ ದ್ದ ಬೇರೊಂದು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯ ಅವಸ್ಥೆ ರಾಸಿಯು, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿತು. ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲೇ ನೋಡಿ ಕೇಳಿ ಅರಿಯದ-ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿತವಾದ ಆ ನೃ ಗೀಯಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ಯವನರಾಜನು ಭ್ರಾಂತನಂತಾದನು. ಅದರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಂಟಾದ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಉದ್ವೇಗವನ್ನೂ ಹೊರ ಕ್ಕೆ ತೋರಿಸದ, ತನ್ನ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊ ಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ, ಭೀಮಸಿಂಹನಲ್ಲಿ ಕಪಟ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ, ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿ, ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಸರಳ ಹೃದಯವಾದ ರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹನು, ದುಷ್ಕರ್ಮಿಯಾದ ಆ ಯವನರಾಜನ ಹೃದಯವ ನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ನಗರದ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಪಾಟಿ ನಡೆದನು. ಅಂಗರಕ್ಷಕ ಸೈನ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ, ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾ ಯ ಒದಗಿದರೆ ಸ್ವಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಆಯುಧವನ್ನಾಗಲೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕನಾದ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಾಣಾನು ಅವನ ಬಿಡಾರದವರೆ ಗೂ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಬೇಟೆಯು ತನ್ನ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಿತೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಭೀಮಸಿಂಹನನ್ನು ಒಂದು ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ, ತಾನು ಅಲ್ಪ ಶಂಕೆಗೆಂಬ ನೆಪದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಆ ಡೇರೆಗೆ ಬಲವಾದ ಕಾವಲಿಡಿಸಿದ ನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿಯೇ ಆಯುಧ ಹಸ್ತರಾದ ಹಲ ವುಮಂದಿ ಅವ್ಯಾಸ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಒಳಹೊಕ್ಕು, ನಿರಾಯುಧನೂ ಏಕಾಂಗಿ ಯೂ ಆಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಭೀಮಸಿಂಹನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಒಡನೆಯೆ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು- 'ಭೀಮಸಿಂಹನು ನಮ್ಮ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇನ್ನು ಎರಡು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ, ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸದಿದ್ದರೆ, ಭೀಮಸಿಂಹನನ್ನು ವಧಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮೇಲೆ ಲಗ್ನಿಯೇರಿ, ಊರನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಪುತ್ರರು ಈ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರ ಸೂಚ

ನೆಯು ತೋರಿದರೂ ಭೀಮಸಿಂಹನ ಪ್ರಾಣವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲಾರದು' ಎಂದು ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ತಮ್ಮ ವಿರತಿರೋಮಣಿ ಮಹಾರಾಣಾ ಭೀಮಸಿಂಹನು ಯಾವನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾದನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ರಾಜಪುತ್ರರಿಗೂ ರಾಣಿ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಗೂ ತಿಡಿಲಿನಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಗಿನ ಆ ದುರಂತ ವಿಸತ್ತಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗುವುದೆಂಬುದು ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಸರದಾರರೂ ಹತಾಶರಂತೆ ಉಪಾಯತೊಂದರೆ ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ- ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ತಿವಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನೊಲಕ ಭೀಮಸಿಂಹನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಲು ಕೃತಸಂಕಲ್ಪಳಾದಳು. ತನ್ನ ನೂ ತನ್ನ ಸಖಿಯರ ಮತ್ತು ವಾಸಿಯರ ಸರಿವಾರವನ್ನೂ ಯೋಗ್ಯಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಯಾವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನು ಪಾದಪಥನ ತಿವಿರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ್ದೇನೆಂದೂ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗೆ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯು ತನ್ನ ತಿವಿರಕ್ಕೆ ಬರುವಳೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹ ತಾನು ಮರೆತು, ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಸರಿವಾರವನ್ನೂ ಅತಿಶಯ ಗೌರವಾದರಗಳಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ತ, ರಾಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಡಲಿಕ್ಕಿಂದು ಏಳುನೂರು ಪಾಲಕಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದುವು. ಕಿನಕಾಸಿನ ಬುರಕಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮೂಲಬಲದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಪರಾಕ್ರಮಿ ರಾಜಪುತ್ರನು, ಸಕಲಾಯುಧ ಸಮೇತನಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಒಂದೊಂದು ಪಾಲಕಿಯನ್ನು ಹೊರಲು ಆರಾರು ಮಂದಿಯಂತೆ, ವೀರ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜೋಯಿಗಳ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಗೋರಾಸಿಂಹನೂ, ಬಾದಳನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬಾಲವೀರನೂ ಬಂದೊದಗಿದರು. ರಾಣಿಯ ಉಪಾಯವು ಅವರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಯಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಸೇವೆಮಾಡತಕ್ಕುದು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆ ಸರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಅವರೂ ಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಅತ್ತ ಕಾಮುಕನಾದ ಅಲ್ಲಾವು ವೃದ್ಧನಾದರೋ, ಎಂದು ತನ್ನ ಅಭಿ
ಷೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬಷ್ಟು
ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, - ಚಿತ್ತೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಬರುತ್ತಿ
ದ್ದ ಪಾಲಕಿಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಪಚಾರವೂ ನಡೆಯದಿರುವಂತೆ ತಕ್ಕ
ಏರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಮುದ್ರದ ತರಂ
ಗಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಏಳುನೂರು ಪಾಲಕಿಗಳ
ನ್ನು ಕಂಡು 'ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಇರುವವರು ಯಾರು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು,
ರಜಪೂತರು, ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯ ದಾಸಿಯರೂ ಸಖಿಯರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಗಲಿ
ರಲಾರದೆ ಜೊತೆಗೆ ಹೊರಟುಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿದರು. ಪಾಲಕಿಗಳು
ಯಾವನ ಪಾಳೆಯದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, ಗೋರಾಸಿಂಹನು ಅಲ್ಲಾವು
ವೃದ್ಧನ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, - "ನನ್ನ ಸೋದರಿಯು, ಕೊನೆಯ ಈಡೊಂ
ದುಬಾರಿ, ತನ್ನ ಭರ್ತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಂತ್ಯಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು
ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾಳೆ." ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಾವು
ವೃದ್ಧನನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯದೆಂದು ಬೋಧ
ವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಲಕಿಯು ಭೀಮಸಿಂಹನಿದ್ದ ಬಿಡಾರದೊಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿತು.

ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲತಾಮಸಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆ ಪಾಲಕಿ
ಯೊಳಗಿದ್ದ ಬಾದಳಬಾಲಕನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಭೀಮಸಿಂಹನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ
ಡೇರೆಯ ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಶ್ವವನ್ನೇರಿ ಚಿತ್ತೂರುಕಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರ
ಯಾಣಮಾಡಿರೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ, ಆತನ ಕೈಕಾಲಿನ ಬಂಧನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿದ
ನು. ಭೀಮಸಿಂಹನು ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ, ತಮ್ಮವರು ನಡೆಸಿದ ಉಪಾ
ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದರೂ ಕೇವಲ ಬಾದಳ ಗೋರಾಸಿಂಗರನ್ನೂ
ಕೆಲಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನೂ ಮಾತ್ರ, ಶತ್ರುಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಬೇವ
ಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲು ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಬಾದಳನು
ಬಹು ಬಗೆಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಪಾಲಕಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತವರೂ ಅವು
ಗಳೊಳಗಿದ್ದವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಮೂಲಬಲದ ಸೈನಿಕರೇ ಎಂದು
ಭರವನೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ಆತನು ಹೊರಡಲನುವಾದನು. ಬಾದಳನು ಸಾಗಿ
ಬಂದಿದ್ದ ಪಾಲಕಿಯಲ್ಲೇ ಭೀಮಸಿಂಹನೂ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಪಾಳೆಯದಿಂದ

ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಗೋಸಾ ಪಾಲಕಿಯಾದುದರಿಂದ ಅದರ ತಂಬೆಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಭೀಮಸಿಂಹನು ಒಡನೆ ಕೆಳಕ್ಕೇಳಿದನು. ತನಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕಡೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಾವನ ಸಿಪಾಯಿಗಳು, ಬಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಹವು ಹೊರಬಿದ್ದು ಸಾರಾಯಿತೆಂದು ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವನು ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಅಂತ್ಯಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟು, ದೇ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಬಿನ್ನಟ್ಟುವಂತೆ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ತುರಗಾರೂಢರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಇತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ದೊರೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಅಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿ ಯಿರಲಿಲ್ಲವಂತಿರಲಿ. ಬದಲಾಗಿ ಖಡ್ಗಧಾರಿಗಳಾದ ಗೋರಾಸಿಂದ, ಬಾದಳ ಸಿಂಹರೂ, ನೂರಾರುಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರೂ ನಿಂತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಭ್ರಾಂತನಂತಾದನು. ತಾನು ಅವರನ್ನು ವಂಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ರಾಜಪುತ್ರರಾದರೂ ತನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದರೆಂದು ಸಂತಾಪಗೊಂಡು, ಒಡನೆ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ರಾಜಪುತ್ರರು ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದರಾದುದರಿಂದ, ಕಣ್ಣೆವೆ ಹಾಕುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಅಸ್ಥಾನಸ್ಥನಾದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಣೆಯ ಹತ್ತಿದರು. ಅಸ್ಥಾನರು ಅವರ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಉಭಯಸ್ಥನೈದಲ್ಲೂ ಹಲವು ನೂರು ಸೈನಿಕರು ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದರು. ರಾಜಪುತ್ರರು ಪ್ರಾಣಾಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಹೋರಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು, ರೋಷಭೀಷಣರಾದ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಾದುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಳಿದ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯೊಂದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಮೂಗು ಹೊದವನಂತೆ, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು.

ಡಿಲ್ಲೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗೆ, ಈ ಪರಾಭವದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದೂ, ಮುಂದೆ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಲಾರನೆಂದೂ ರಾಜಪುತ್ರರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರಿಂದ ತನಗುಂಟಾದ ಆ ಪರಾಭವವು ಬಿಂಕಿಯಂತೆ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವನು ಊರನ್ನು ಸೇರಿದ ನಂತರ ಕ್ಷುಣ್ಮಾತ್ರವೂ

ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ, ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅದನ್ನು ನೆಲಸಮಮಾಡಲು ಮಾರ್ಗವೇನೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇತ್ತ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹನು ಪ್ರಬುದ್ಧನಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಎರ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು. ಭೀಮಸಿಂಹನು ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿಗೆ ದಿವ್ಯಸೌಧದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲಹಪ್ರಾಯನಾಗಿ ರಕ್ತಕನಾಗಿ ಸರ್ವವಂದ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆತ್ಮ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಾದರೋ ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲಿ. ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿ, ಪದ್ಧತಿ ಮುಖಪದ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಸವಾ ಆತನು ವಾಂಛಿತವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವೇನೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು.

ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಸಾಧನೆಗಾಗಿ, ಆಸಂಖ್ಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ, ರಾಜಪುತ್ರರ ಪಿಳ್ಳೆಯುಳಿದುದಂತೆ ಕೊನೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಪಾರ ಭಸಂಗ್ರಹವು ಅವ್ಯಕ್ತವೆನ್ನಿಸಿತು. ಒಡನೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳವೇಲೆ, ಹಲವು ದುರ್ಭರ ಕಂದಾಯ ಕಾಳಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿ ಕೋಟಾಂತರ ವ್ರವ್ಯವನ್ನು ತೇವಿಸಿದನು. ಸೈನ್ಯಪೂಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಗಳೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಯುದ್ಧವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಆ ಆಸಂಖ್ಯಬಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಾಗಿ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಆ ತುರುಷರಾಜನ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜಪುತ್ರರು ಬೆದರಲಿಲ್ಲ; ಅವಶ್ಯವೂ ಮಾಡಿದರು! ಆದರೆ ಈ ಬಾರಿಯು ಮುತ್ತಿಗೆಯು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದಷ್ಟೆ ವರ್ಣಾಮವಾಗುವಂತೆ ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಕಾದುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಳ ದೊರಕುವುದೋ ಎಂದು ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅತಿ ಕಠಿಣವಾದ ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಅಡಿಯವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಆ ಕೋಟೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಒಂದು ಮಣ್ಣು ದಿಬ್ಬವಿದ್ದು ನೆಲದಿಂದ ಎತ್ತರವು ಕಣವೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಲಾವು

ದ್ವಿಂಶನು, ಆ ಸ್ಥಳದ ನೆಲವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರಿಸಿ, ಮೇಲೆಹತ್ತಿ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಒಂದು ದೂರದಲ್ಲಿಿದ್ದ ಗುಡ್ಡದ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಣ್ಣು ತಂದು ಹಾಕಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟುದೂರದಿಂದ ಮಣ್ಣು ಬರುವುದು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸಕರವಾಗಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಆತನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ ಒಂದು ಬುಟ್ಟಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಒಂದು ಸುಮಾರು ನಾಣ್ಯದಂತೆ ಕೂಲಿಕೊಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ತರಿಸಿಹಾಕಿ, ಅಲ್ಲೊಂದು ದಿಬ್ಬವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಅದರಮೇಲೆ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ, ದುರ್ಗಸಂರಕ್ಷಕರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನೂ ಸೈನಿಕರನ್ನೂ ಇಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು.

ರಾಜಪುತ್ರರಿಗಾದರೋ. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಿಗಿದ್ದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಯುದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ. ಶತ್ರುನಾಶಕಯಂತ್ರಗಳೂ. ಫಿರಂಗಿಗಳೂ, ಗುಂಡುಗಳೂ ಯಾವುವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿದ್ದ ಭುಜಬಲಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅವರ ರಕ್ಷಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ತಮ್ಮ ಸಮೂಲನಾಶವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಗಿನ ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣದಾಸೆಯನ್ನು ನೀಗಿ ಯುದ್ಧಕಾಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಾಣಾನು ಒಂದುದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತು, ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ದುರಂತಸಂಕಟವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ಉಪಾಯ ತೋರದೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಶಯ್ಯಾಗೃಹದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಿಂದ 'ಮೈ ಭೂಕಾ ಹೂ' 'ನಾನು ಹಸಿದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂಬೊಂದು ಕರಾಳಶಬ್ದವು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಒಡನೆ ನಡನಡುಗಿ ತನ್ನ ಮಂಚದಮೇಲೆ ಎದ್ದುಕುಳಿತು, ಆ ಶಬ್ದವು ಬಂದ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಕುರಿತು ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡಲು, ಅಲ್ಲೊಂದು ಭಯಂಕರಾಕಾರದ ಭೂತರೂಪವು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದು, ಚಿತ್ತೂರು ನಗರಸಂರಕ್ಷಕಳಾದ ದೇವತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಆತನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿನೀತನಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು- 'ತಾಯೇ ವೊನ್ನೆತಾನೇ ಎಂಟುಸಹಸ್ರ ಮಂದಿ ರಾಜಪುತ್ರರ ಕಂಠರಕ್ತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲಾ ! ಇನ್ನೂ ಕೃಪೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ

ಭೂತರೂಪವು-ಅಲ್ಲ ಇಲ್ಲ; ಕ್ಷುದ್ರಮಾಸನರು ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿಯ ರಕ್ತದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು. ನನಗೆ ಮಕುಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾದ ಹಸ್ತೇರಡುಮಂದಿ. ರಾಜರ ಕಂಠರಕ್ತಪಾನದಿಂದಲ್ಲದೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದು-ವಾಹವಣಗದು, ಈ ನಗರದ ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಸಹಾಯವು ಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ್ದರೆ, ಈ ನನ್ನ ಅಸೇಕ್ಷೆಯು ನೆರವೇರಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿತು. ರಾಣಾನು ಮಾತನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನೆರದ ಸಭೆಗೆ ತನ್ನ ಸರದಾದರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ಅವರದರಿಗೆ ತಾನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಈ ಭೀಕರ ಸ್ವಪ್ನವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದರ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸೇಕರು ಅವನ್ನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಹಲವರು, ಅದು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಜೀವೈಯಿಂದೂ, ರಾಣಾಯನರು ವಿಶ್ವಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ನಂಬುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ರಾಣಾನು, ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ-ಅದರ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಸಿಂಹೇಶರೂ ಈದಿನ ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ಮಹಾಭೃತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆ ದೈವೀಭೂತದ ಬಾಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿಸಿ ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆ ಸಿನ ರಾತ್ರಿ, ಎಲ್ಲಾ ಸರದಾರರೂ ರಾಣಾನ ಮಹಾಭೃತರಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ಕಾದುಕೊಂಡಿರಲು, ಸಿಂಹನ ರಾತ್ರಿಮುಲ್ಲ ಕಂಠಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿ, ಅದಿನ ಭೀಕರ ರೂಪದ ದರ್ಶನವಾಗದಿದ್ದರೂ-ನಂಬವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತಹ ಗುಡುಗಿನಂತಹ ಶಬ್ದವೊಂದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಭ್ರಾಂತರಾಗಿ ಆ ಶಬ್ದಬಂದದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರಲು-ನನಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗಿದೆ-ಹಸಿವೆಯಾಗಿದೆ. ದುರಾತ್ಮರಾದ ಸ್ನೇಹಿಗಳಿರ ವ.ತ್ತ ತ್ಯಜಬೇಕಿಗಳಾದ ಸೈನಿಕರ ರಕ್ತವನ್ನು ನಷ್ಟು ಕೂಡಿದರೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗದು. ನನಗೆ ರಾಜರ ಕಂಠರಕ್ತವನ್ನು ಕೂಡಿದುಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಮಿತಿಮಾರಿದೆ. ರಾಣಾನ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಹಸ್ತೇರಡುಮಂದಿ ರಾಜರು ಬಿಟ್ಟರಾದಮೇಲೆಲ್ಲಾ ರಂತೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾಗಲಿ. ಬಿಡ್ಬಿಬ್ಬನೂ, ಕ್ಷುರಾಣ, ಭಕ್ತ, ಚಾಮರಾದಿ ರಾಜಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮೂರುದಿನ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷತ್ ಮಾಡಲಿ. ನಾಲ್ಕನೆಯದಿನ ಮೂಲರಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿನೆಡೆದು ಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿ ತೆತಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಲಿ. ಈ ಬಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಾದರೆ, ನಮ್ಮ ರಾಜವಂಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋ

ಗದೆ ಕುಲದೇವತೆಯಾಗಿ ಕಾಸಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು' ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನುಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಇದೇನು ಕೇವಲ ಕವಿಕಲ್ಪನೆಯೋ, ಅಥವಾ ಶತ್ರುದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಬಗೆಯ ಒಂದು ಉತ್ತೇಜಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾದ ಆ ರಜಪೂತ ಸರದಾರರು, ಆ ದಾರುಣವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಬೆಚ್ಚಿಲ್ಲ-ಬೆದರಲಿಲ್ಲ. ರಾಣಾನ ಪುತ್ರರಾದ ಆ ಹನ್ನೆರಡುಮಂದಿ ವಿರರೂ, ದೇಶಕ್ಷೇಮಕರವಾದ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಮುಂದೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಬಲಿದಾನದ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗ್ಯವು ತನಗೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ಕಾದಾಡತೊಡಗಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ರಾಣಾಸ ಧೈರ್ಯ ಪುತ್ರನು, ನಾನು ರಾಣಾನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ವೊದಲು ಜನಿಸಿದನಾದುದರಿಂದ, ದೇಹವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೇ ಬಲಿದಾನವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧಹಕ್ಕೂ ತನಗೇ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ವಾದಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅವನು ಮೂರು ದಿವಸ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಶತ್ರುಪಾಳಯದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ನಡೆದು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಮೃತನಾದನು. ತರುವಾಯ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾದ ಜಯಸಿಂಗ್ ಎಂಬವನ ಸರದಿ ಬಂತು. ಆತನ ಮೇಲೆ ರಾಣಾಸ ಪ್ರೇಮ ಬಹಳ. ರಾಣಾನು ಅವನನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, -'ಅಪ್ಪಾ ಎಲ್ಲರೂ ದುರ್ಭಾಗ್ಯನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವರು. ನೀನೊಬ್ಬನಾದರೂ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿದ್ದು ನನಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾರೆಯಾ?' ಎಂದು ದಿನತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮಾರಲಾರದೆ, ಮಿಕ್ಕ ಹತ್ತುಮಂದಿ ತನ್ನ ಸಹೋದರರೂ ಮೃತರಾಗುವವರೆಗೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಿದ್ದು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮಗನೂ ಮೃತಿಯೊಂದಿದಮೇಲೆ, ರಾಣಾನು ಜಯಸಿಂಗನ ಸರದಿ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಂತ್ರಿಸಾಮಂತರನ್ನೂ ರಾಜಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಕರೆಸಿ

ಸಭೆಯಲ್ಲಿ-‘ಶೂರರೇ ಹತಶೇಷನಾದ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಿಯನಂದನನೂ ಮೃತ್ಯುವಶ ನಾಗಬೇಕಾದ ಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ನಗರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಈ ಮುದ್ದು ಬಾಲಕನ ಬದಲಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನೀಶ್ವರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಅನುಮತಿಸಬೇಕು’ ಎಂದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಸರದಾರರೆಲ್ಲರೂ-‘ಕೂಡದು ಕೂಡದು. ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬರು ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ನಡೆಯೋಣ ! ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ವೀರಕಂಕಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಖಡ್ಗವಾಣಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ನಡೆದು ಚಿತ್ತೂರು ಪುರಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವೆವು’ ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ತರುವಾಯ ರಾಣಾನು-‘ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯವೂ ನೆರವೇರಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಜನರು ಪಾಪಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯದ ಆ ತುರುಕರ ಪಾಲಾಗದಂತೆ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೂ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯ ನಾವು ನಿಶ್ಚಲಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಹೆಗೆಗಳಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಬಹುದು’ ಎಂದನು. ಒಡನೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕತೆ ವ್ಯವೆಂದು ಸಕಲರೂ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯಿಂದ ನುಡಿದರು. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸೇವಕರು ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನಡೆದು ನೆಲಮನೆ ಯಲ್ಲೂ ಗುಹಾಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಪೂರ ಚಂದನ ಗಂಧಕ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಶೇಖರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾದೊಡನೆಯೇ, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯಿಂದ ದಾಸಿಯವರೆಗಿನ ಸ್ತ್ರೀಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅರಸಿನವರ್ಗದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟು ದಿವ್ಯರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದ ವಿವಾಹವೇದಿಕೆಗೆ ನಡೆವ ವಧುಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಆ ಗುಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದರು. ಚಿತ್ತೂರು ನಗರಸಂರಕ್ಷಣಾಕರ್ತರಾದ ಶೂರಸರದಾರರು ಸಿಂತು, ತಮ್ಮ ತಾಯಂದಿರು, ಸೋದರಿಯರು, ಪತ್ನಿಯರು, ಮಕ್ಕಳು ಮುಂತಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ-‘ಕ್ಷೇತ್ರಿಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಈ ಬಗೆಯ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ’ ಎಂದು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವೇ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪದ್ಮಿನೀರಾಣಿಯು ಆ ಶೂರನಾರೀಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ನಾಯಕಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಮಾ

ನುಷ ಸೌಂದರ್ಯವು ತಂದಿಟ್ಟ ಅಗಾಧ ದುರ್ವಿಧಿಗಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ-‘ಮುಂದೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಸೇವೆಯೇ ದೊರೆಯಲಿ’ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೊರಟಳು. ಮಿಕ್ಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಗಳ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಅಭಿನಮಿಸಿ ಕೊನೆಯ ಬಾರಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಹಾಗೆ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೆಲಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗಾಧವಾದ ಚಿತೆಗೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿ ಗುಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡರು. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅಲೌಕಿಕ ಸೌಂದರ್ಯಗಾಸಿಯು ತುರುಷ್ಕರ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವಕಾಲವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗೆ ಶರಣು ಬಿದ್ದು ತನ್ನ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಮಡಿಕೊಂಡಿತು.

ಪ್ರಾಣಾಧಿಕರಾದ ತಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕ ಮನೋಭಾವದಿಂದ, ಪುರುಷರು, ತರುವಾಯ ತಾವು ಸಿದ್ಧರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅರಿಶಿನಬಣ್ಣದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಗಂಧಮಾಲೃದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಮೃತ್ಯುಕಸೈಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವವರ ಸಮೂಹವೋ ಎಂಬಂತೆ ಬಿಡ್ಡ ಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮರರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆ ಯೋಧರಿಗೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಹೊರಡಲು, ರಾಣಾನು, ಅವನನ್ನು ಕೂಗಿತು-‘ಮಗೂ, ಹನ್ನೆರಡುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಇಷ್ಟುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ ನಾನು ನಿಸ್ಸಂತಾನನಾದೆನೆಂದುಕೊಂಡು ಸಾಯದಂತೆ ನೀನೊಬ್ಬನಾದರೂ ನಮ್ಮ ವಂಶಾಂಕುರನಾಗಿ ಎಲ್ಲರದರೂ ಬದುಕಿರು. ದೇವಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಾ ನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶೂರರಾದ ರಜಪೂತರನ್ನು ಜೊತೆಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು-‘ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯದಮಧ್ಯೆ ನುಗ್ಗಿ ಪಾರಾಗಿ ವಂಶವನ್ನೊಳಿಸೆ’ಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಹಾಗೆ ಹೊರಟ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಪರಿವಾರವು, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿ ಆಚೆಗೆ ನಡೆದರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆಸಿ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ರಾಜಪುತ್ರಪರಿವಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಮುಂದರಿದನು. ಒಡನೆ ಕೇಳುವುದೇನು ? ಪ್ರಳಯರಭಸದಿಂದ ಬರುವ ಎದುರುಬದುರು ಪ್ರವಾಹಗಳೆರಡು ಏಕತ್ರ ಸಂಧಿಸಿದಂತಾಗಿ, ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯಬಾಗಿಲನ್ನೆ ಒಂದು ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮವು ನಡೆಯಿತು. ಉಭಯಸೈನ್ಯದ ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಯೋಧರು ರಣದೇವತೆಗೆ ತಿರಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಮಡಿದುದಿದ್ದರು. ರಕ್ತವು ಸೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಹಿಂಸಿತವಾದ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು, ಕೇವಲ ವೀರಸೃಗಾಳಪೇಕ್ಷೆಗಳಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮರಣ ಭೀತಿಯಿಲ್ಲದೆ ರಣರಂಗವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಸಂಖ್ಯಮಂದಿ ತುರುಷರನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟರು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ತೃಣಮಾತ್ರ ಷೈತನ್ಯವಿರುವವರೆಗೂ ಹಿಂದೆಗೆ ಯದೆ ಹೋರಾಡಿ, ಬಡ್ಬಿಬ್ಬ ರಜಪೂತನೂ ತನ್ನ ಕರಕೃಪಾಣಕ್ಕೆ ಸಾಲಕ್ಕಾರುಮಂದಿ ಶತ್ರುವೀರರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು, ಕೊನೆಗೆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದುದಿದ್ದನು. ರಜಪೂತ ಸೈನ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಸಿಪಾಯಿಯು ಒಂದು ಕುದ್ದವರೆಗೂ ಯುದ್ಧವು ಬಹು ಭೀಕರ ಚುಕ್ಕಾಡದಿಂದ ನಡೆದು, ಕೊನೆಗೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು.

ಇಂತು ರಜಪೂತ ಸಂಸಾರವು ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಾಗಿ ಹತವಾಗಿ, ಚಿತ್ತೂರು ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಜಯಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪುರಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ, ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅರಮನೆಯಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು. ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಮಂದಿರಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ದಿವ್ಯಭವನಗಳು, ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಾದುದರಿಂದ ವೃತ್ತದೇವತಾವಿಹಾರ ಸ್ಥಾನಗಳಂತೆ ಭೀಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ಪುರಜನರ ಕೋಲಾಹಲವಾದ ಕೂಡಿ ಮನೋಹರವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳು ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಪ್ರೋ ಎಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿದ್ದುವು. ಮನೆಗಳು ಮಠಗಳು ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳು, ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳು ಹೀಗೆ ಯಾವಕಡೆ ನೋಡಿದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಹಾಳುಹಾಳು ಸುರಿಯುತ್ತಾ, ನಿರ್ದಯ ಹೃದಯರಾದ ಆ ತುರುಕರಿಗೂ ಭೀತಿಜನಕವಾಗಿದ್ದುವು. ಪ್ರಸಂಹದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕಲುಹೃದಯರಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಪರನಾದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ನಿರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದ ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಹೃದ

ಯೇತ್ಸರಿಯಾದ ಪದ್ಧಿತಿಯ ಮುಖಜಂದ್ರ ದರ್ಶನವಾಡಲು ಆತುರನಾಗಿ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪದ್ಧಿತಿಯಲ್ಲ-ಇತರ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆತನು-‘ಪುರುಷರಂತೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತರಾದರು ಸರಿ. ಆದರೆ ಹೆಂಗಸರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಏನಾದರು ?’ ಎಂದು ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಗುಪ್ತಸ್ಥಳದಿಂದ ಕಮಾರುಕಂಪು ವಿಶೇಷ ಹೊಗೆಯೂ ಹೊರಸಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸ್ತ್ರೀ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಗಾಢಾಗ್ನಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೇಹಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಮೃತರಾದರೆಂದೂ, ಅವರೊಂದಿಗೆ ಪದ್ಧಿತಿಯೂ ದಹಿಸಿಹೋಗಿರುವಳೆಂದೂ ಊಹಿಸಿ, ಆ ನಿರ್ಘೋಷವು ಒಂದು ಸಾರಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಭಯಂಕರ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಯಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಅವನ ಕುನಾತ್ಮರಾದ ಸೇವಕರಲ್ಲಿ ಮಹಾಧೈರ್ಯವಂತರಾದವರೂ ಆ ಮೃತ್ಯುದೇವತಾ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಕವಾಟವನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಸಾಹಸಗೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದರು !

ಅಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಇಂದು ಸಹ ಆ ಗೃಹದ್ವಾರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಯಾರೂ ಸಾಹಸಗೊಳ್ಳರು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದುಹೋಗಿ ಪುನಃ ಭಗವತ್ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬದುಕಿದನೆಂದು ಹೇಳುವರು ! ಅಲ್ಲಿಯ ಅಗ್ನಿಯು ಇನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗದೆ ನಿಗಿನಿಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದೆಂದೂ, ಆ ದ್ವಾರದ ಮುಂಭಾಗದ ಶೆಣ್ಣೆಂದು ಘಟಿಸರ್ಪವು ಮಲಗಿದ್ದು, ಯಾರನ್ನೂ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲೀಯದೆ ಕಾಯುತ್ತಿರುವುದೆಂದೂ ಈಗಲೂ ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು.

ರಾಜಪುತ್ರರು ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ರಣರಂಗವನ್ನಾದರೂ ಹೊಕ್ಕು ಹೋರಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುವರೆಲ್ಲದೆ, ದುಃಖಭಾಜನವಾದ ಆ ಗೃಹದ್ವಾರವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಲಿಲ್ಲರು. ಅಂದು ಮೊದಲು ‘ಜೋಹರ’ ಎಂಬ ಈ ಬಗೆಯ ಬಲಿದಾನವು ಚಿತ್ತೂರಿನ ಆಖಂಡ ಶೌರ್ಯಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಅಖಿಲಜಗತ್ತಿಗೂ ಸಾರುತ್ತಿದೆ. ಚಿತ್ತೂರುನಗರರಾಜವು ಇಂತು, ತನ್ನ ಸಕಲಸಂಪತ್ತನ್ನೂ,

ಪ್ರಜೆ ಪರಿವಾರಗಳನ್ನೂ, ಅಗಾಧ ವೈಭವಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನೂ ನೀಗಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕಾದ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಧನ್ಯ ವಿಶ್ವವಾರವೇ ! ಧನ್ಯ ಚಿತ್ತೂರು ನಗರರಾಜವೇ ! ಧನ್ಯ ರಾಜಪೂತ ವೀರರೇ ! ನಶ್ವರವಾದ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಯಶೋ ಚಂದ್ರಿಕೆಯೇ ಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಅದೇ ಅನಂತಮಹಿಮಾಸ್ವದವಾದುದು. ಅದೇ ಚಿರಶಾಂತಿದಾಯಕವಾದುದು.

ರಾಣೀ ಹಮೀರಸಿಂಹ

ಶ್ರೀಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಗೊಳಪಟ್ಟ ಚಿತ್ತೂರು ನಗರವು ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೦೩ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಿ ಲಾರದಂತಹ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಯಿತಷ್ಟೆ ! ಚಿತ್ತೂರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ತರು ವಾಯ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು, ಅನ್ವಲ್ವಾರ್‌ಧಾರ್ ಮತ್ತು ಅವಂತಿ, ಮಂಡೋರ್ ಮತ್ತು ದೇವಗಿರಿ, ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಂಚಿ ವಂತದ ಅಗ್ನಿ ಕುಲ ಸಂಭೂತರಾದ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಪೂತರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಅವರ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದನು. ಜಸಲ್‌ಮಾರ್, ಗಾಗ್ರೋಸ್, ಬೂಂದಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೂ, ಆಗರ್ಭ ಹಿಂದೂಕುಲ ವಿದ್ಯೇಷಿಯಾದ ಅಲ್ಲಾನ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅಗಾಧ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದುವು. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಜೋಹರು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ನಗರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದಿದ್ದು ತಿಲ್ಪ ಕಲಾಕುಶಲತೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿಯ ಸೌಧಗಳನ್ನೂ, ದೇವಸ್ಥಾನ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಕೆಡಹಿಸಿ, ಪೂರ್ವರಾಜರ ಸ್ಮಾರಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವನ ಹಾವಳಿಗೊಳಪಟ್ಟ ನಾಶವಾಗದೆ ಉಳಿದುದೊಂದು, ಭೀಮಸಿಂಹನ ಅರಮನೆ ! ಭೂತಾವೇಶಿತನಂತೆ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸ

ಮಾಡಿದ ಆ ಪಾಪಾಣಿ ಹೃದಯನು, ಅದೊಂದನ್ನು ಉಳಿಸಿದನೇಕೆ ? ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನೋಹರಣ ಮಾಡಿದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ವಾಸಿಸಿದ್ದಳೆಂದೋ ? ಎಂತೂ ಆ ನರರಾಕ್ಷಸನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮಾನುಷತ್ವ ಸಂಚಾರವಾಗಿ, ಅದೊಂದು ಸೌಧವು ಉಳಿಯಿತು. ಹೀಗೆ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಆಹುತಿಗೊಂಡಮೇಲೆ, ತನಗೆ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದ ಮಾಲ್ದೀವನೆಂಬುವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ರಾಣಾನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದ ಜಯಸಿಂಗ್ ಅಥವಾ ಅಜೇಯಸಿಂಗನು, ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತಗಳ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೈಲವಾರವೆಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ನೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ವಾಸಿಸಿದನು. ಕೈಲವಾರವು ಆ ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲೇ ಬಹು ಫಲವತ್ತಾದ-ತೃಣಜಲಸಮೃದ್ಧವಾದ, ಮನೋಹರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲದ ಅನೃತವಾಗಿದ್ದಿತು. ತನಗೆ ಶತಾಯುರ್ಧಾಯವು ಪೂರ್ಣವಾದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಹರಸಿಂಗನು, ತನ್ನ ಸ್ವಳದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ರಾಣಾನ ಆಂತರ್ಯಾಸೆಗೆ ಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದು ಮಧ್ಯೆ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ರಾಣಾನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಹವಿರಸಿಂಹ ಪುನಃ ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ತರುವಾಯ ಚಿತ್ತೂರು ನಗರವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು ತನ್ನ ಪಿತಾಮಹನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಚಿತ್ತೂರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿ ಆಳಿದ ರಾಜವಂಶ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿರಸಿಂಹನು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನು. ಈತನ ಜನನ-ಬಾಲ್ಯ ಬೇವಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅಶ್ವರ್ಯ ಜನಕವಾಗಿರುವ ಆ ಮೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕೊಡಲೆಳಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು, ಚಿತ್ತೂರಿನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ, ಒಂದುದಿನ ರಾಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಿಂಹನ ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಹರಸಿಂಗನು, ಒಂತ್ವಾ ಎಂಬೊಂದು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ, ಒಂದು ಕಾಡುಹಂದಿಯು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗಲು, ರಾಜಪುತ್ರನು ಅದರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ನಡೆದನು. ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡ

ಸಾಗಿದ ಆ ಹಂದಿಯು, ಕಾಡಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ. ಒಂದಾನೊಂದು ಜೊಳದ ಹೊಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವಿತುಕೊಂಡಿತು. ರಾಜವೃತ್ತನೂ ಆತನ ಪರಿವಾರದವರೂ ಆ ಹೊಲದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಹಂದಿಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಿದರೆ ಜಿನ್ನಾಗಿರುವುದಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹೊಲದ ಪೈರನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಮಂಚಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಾಸಿದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟು ಕಳಾಪಹೀನಳೆಂಬತ್ತರೂ, ದೃಢವಾದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ತೇಜಸ್ವಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಬಲಿಷ್ಠಳೆಂದು ಜೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಯುವತಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳಲ್ಲದೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರೂ ದೃಷ್ಟಿಗೊಳಾರರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇಟೆಗಾರರ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಹೊಲದ ಬಳಿಗೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ಆ ಹಂದಿಯನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಯುವತಿಯು, ಆ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕುರಿತು-‘ಹಂದಿಯನ್ನು ಸಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ತರುಮಲಾ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿತ್ತರವಾಗಿ ಹರಸಿಂಗನು, ಅವಳು ಏನು ಮಾಡುವಳೋ ನೋಡೋಣವೆಂದುಕೊಂಡು, ಹಾಗೆ ಮಾಡೆಂದನು. ಒಡನೆ ಆಕೆಯು ಮಂಚಿಗೆಯಿಂದ ಕಳಚಿದಳು. ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಿಳಿದಿದ್ದ ಆ ಜೋಳದ ಬಳವೆಗಳಲ್ಲ ಒಂದನ್ನು ಬೇರೊಂದಿಗೆ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದರ ಒಂದು ಕೊನೆಯನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹರೆದು ಜೊಪಾಗಿಸಿದಳು. ಒಡನೆ ಮಂಚಿಗೆಯಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಆ ಹಂದಿಗೆ ಹೊಕ್ಕಿದಳು. ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಆ ಜೋಳದ ಬಳವೆಯು ಸುಯ್ಯೆಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು. ಉತ್ತರಕ್ಕಿರುವಲ್ಲಿ ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆದ ಆ ಧೀರ ಯುವತಿಯು ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಒಳಿದು ತಂದು, ರಾಜವೃತ್ತನೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಅಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು-ಮೂಗಿನಮೇಲೆ ಬೆರಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ಹಾಕಿದಳು. ರಜಪುತಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಾರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೂ ಬಾಹುಬಲವೂ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಗಳೂ ಇನ್ನಾಗಿ ಪರಿಚಯವಿದ್ದುವಾದರೂ, ಹರಸಿಂಗನು ಆಕೆಯ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಅದ್ಭುತಪಟ್ಟನು. ರಾಜವೃತ್ತನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬೇರೊಬ್ಬನು ಕೊಂದರೆ, ಅವನ ಪ್ರಾಣಗಳು ನಿಲ್ಲುವುದು ಕಷ್ಟ! ಅದರೂ ಹರ

సింగను అవళమీలే క్షోపిసికొళ్ళదే, ఆకేయ సాహసక్యాగి మేజ్జి క్షోండను. యువతియు ఆ మృగవన్ను అల్లీచిట్టు తన్ను హేలవన్ను స.నేతిసి నడదళు. తరువాయ రాజపుత్రనూ సరివారదవరూ, సవీరదల్లీ ఇద్ద ఒందు క్షోళద ఒళిగే హేలగి బుత్తియన్ను తిందు-మరద నేరళినల్లి విశ్రమిసికొండొ సరస సల్లాపగళన్నాడికొళ్ళుత్తిద్దరు. అష్టరల్లి గొలెలియంతిద్ద ఒందు హసీమణ్ణిన లుండేయు, సుళా ఒందు ఒందు రాజపుత్రన కుదురేయకాలిగే తగలితు. ఆ పటిగే కుదురేయ కాలు కుంటుబిద్దితు. ఎల్లరూ అదేనేందు క్షోపవిష్టయారక్యాంతరాగి-సూత్రలూ నేలొడికొళ్ళుత్తిరలు, ముంజీనంతయో ముంజీగేయమేలే కుళితు, ప్పరినమేలే ఎరగుత్తిద్ద పక్షి గళన్ను ఒడి సువుదక్యాగి కవణేయల్లి హసీమణ్ణిన గుళిగేగళన్ణిట్టు హేడేయత్తిద్ద అదే యువతియో దృష్టిగొలెడరళాదళు. తన్ను జేష్టేయింద లుంటాద తప్పితక్యాగి పేదపట్టు ఆకేయు, ఒడనే కళక్కిదు ఒందు, తిళియదే నడేదుహేలద తప్పితవన్ను క్షమిసేందు రాజపుత్రనన్ను క్షోళకొండళు. హరసింగనూ ఆకేయమేలే క్షోపగొళ్ళదే, హసన్మీలి వంద మన్సిసి. ఒళ్ళేయ మాతుగళన్నాడి కళుపిసినను.

ఆ దినద బీటియన్ను సాకుమాడి. రాజపుత్రను సరివారదొం విగే నగరాళిముఖనాదను. ఆ వేళిగే తలీయమేలే హాలిన హరవి యన్సిట్టుకొండొ, ఎరడు మేకేయ మరిగళన్ను - కుత్తిగేయల్లి కట్టిద హగ్గ గళన్ను క్షేయల్లి పిడిదు నడయిసికొళ్ళుత్తా, ఆ యువ తియో అవర మాగ్గదల్లి ఒందళు. ఆకేయన్ను నేలొడిదొడనేయో బీటియ సరివారదవరల్లొబ్బను, అవళు బేదరి మేకేగళన్ను క్షేచిట్టు ఒడువళిలొ అథవ హాల హరవియన్ను జారి బిడువళిలొ నేలొడబీ కేందు షివోదక్యాగి ఆకేయమేలే తన్ను కుదురేయన్ను చిట్టను. అదరీ ఆ యువతియు అవను షనుమాడలిరువనేంబుదర సుళివన్ను వేలదలీ తిళిదుకొండిద్దు దరింద లీతమాత్రన్ణు బేదరదే, తన్ను క్షేయింద పిడిదిద్ద మేకేయ మరిగళల్లొందన్ను అవన కుదురేయ

కాలిగి అడ్డవಾಗಿ నడచుచున్నది. ఒడనే ఆ కుదురేయు తత్తరపట్టు. ఆ తొరతిబొమ్మలను నేలకే కేటాడు. ఆకేయాదరణి పనా తిళియదవళంతే, తన్న ఎరడు మోకేయ ముగళనన్న నడచుచుకొండు, ఒందు తొట్టు హాలనన్న జేల్లికొళ్ళదే గాంభీర్యపించలే నడచుకొనిదలు. కేళకే బుద్ధ సరదారనన్న కండు ఎల్లరణ నక్కరు. రాజపుత్రను, అవళ షాతుర్యకాగి సంతోషపట్టు - ఆ కన్యా మణియన్న కురితు ' ఎలా నీను యారమగళు ' ? ఎందు ప్రతిసి దను.—'నాను ఇందన వంశద ఒట్టు రజపుత ర్మతన మగళు. నమ్మ మనేయు ఇల్లిగి సమీపదల్లీ ఇదే ! ' ఎందు అవళు నుడిదలు.— 'నిమ్మ తందేయన్న ఒందు బారి ఒందు నన్నన్న నొండలు హేళ కళుహిసు ' ఎందు నుడిదు హరసింగను తీర్పువాగి ప్రయాణమాడి, అరమనేయన్న సేరిదను.

మారనేయ ప్రాతఃకాల ఆ కన్నీకేయ తందేయ రాజాస్థానకే ఒందు, తాను కేవల దుర్రవాగిద్దరణి, ఎల్లరణ అప్రయోజకువంతే - రాజపుత్రునిగే సమానస్యందనొం ఎంబంతే అతనిగే సమీపదల్లి కుళితు, సంభాషిసిదను. ఆగ హరసింగను, —'నిన్న మగళన్న ననగే కొట్టు లగ్న మాడువేయా ! ' ఎందు ప్రతిసలు—'నన్న మగళన్న రాజుగి కొట్టు మదువే మాడువ లుద్దేశవు ననగిల్లి' ఎందు స్పష్ట వాగి ప్రత్యుత్తరకొట్టను. రాజపుత్రను సజ్జననాదుదరింద, అవ నన్న సేరియల్లిడిసి, అవన మగళన్న బలాత్కారదింద వశపడిసికొళ్ళ తిష్టపడదే, సుమ్మనే అవళన్న హేళగల్పిత్తను. ఆదరే ఆ వృద్ధను, మనేగి ఒందు, తన్న పత్నియ ఎదురిగే నడచే సంగతియన్నేల్లా హేళ లు, ఆకేయ కలొపిసి - 'భాగ్యలక్ష్మీయు బరుత్తేనేందు ఆపేక్షిసి దరే, కాలిసింద ఒద్దు నివారిసువ మొధరంతే, మహారాణానే ఆపే క్షే పట్టిరువల్లి నిరాకరిపబడుదే ! ఈగలాదరణి రాజపుత్రన బళిగే హేళగి తప్పన్న క్షమిసేందు కేళికొండు, నమ్మ మాడుగియన్న అతన పాదగళిగి ఒప్పిసి ' ఎందు నుడిదు అవనన్న పునః రాజ

ಪುತ್ರನ ಒಳಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅವನು ಪುನಃ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಜ ಪುತ್ರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಹರಸಿಂಗನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನು ವಿಧ್ಯಾಕ್ಷವಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದನು. ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಉದಯಿಸಿದ ಪುತ್ರನೇ ಹಮಾರಸಿಂಹನು.

ಚಿತ್ತೂರು ನಗರದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹರಸಿಂಗನು ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದಾಗ, ಹಮಾರಸಿಂಹನು ಕೇವಲ ಅಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಿನಾದ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅಜೇಯಸಿಂಗನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ್ಗೆ, ರಾಣಾನು, -“ಅಸ್ವಾ ದೇವರು ನಿನಗೆ ಪುನಃ ಈ ಮಿವಾರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮಾ ಹಮಾರನಿಗೆ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರು ” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಅಜೇಯಸಿಂಗನಾದರೂ-“ಹಮಾರನು ಯಾವರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುವುದಾದರೆ ಅಗತ್ಯ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಹಮಾರನೂ ಆಗ ರಾಣಾನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದ ಅಜೇಯಸಿಂಗನೆಂದಿಗೇ ಬಂದಿದ್ದು-ಆತನೆಂದಿಗೇ ಕೈಲವಾರ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕೈಲವಾರ ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರಾಂತವೆಲ್ಲಾ, ಅಜೇಯಸಿಂಹನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಸುಜನಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಅಜಿಮಸಂಹ ಎಂಬಿಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಹಮಾರಸಿಂಹನ ಕ್ರೀಡಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಮೂವರು ಬಾಲಕರೂ, ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಲೂ, ಬಿಲ್ಲುವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತಲೂ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವರು. ಡಿಲ್ಲಿ ಪಾದವಹನ ಅಜೇಯ ಸೈನ್ಯವು, ಮಿವಾರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅಜೇಯಸಿಂಹನು ಆ ಕಡೆ ತಿರುಗಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನಮೇಲೆ ಆಗಾಗ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಹಲವು ಗಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಕಳ್ಳಕಾಕರು-ದುರುಳರು ದೊಂಬಿಗಾರರು ಮುಂತಾದವರ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ ಸದಾ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಹಾಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಬಲೇಯ್ ಕುಲದ ಮೂಂಜನೆಂಬೊಬ್ಬ ಶೂರನು ಪ್ರಧಾನನು. ಈ

ಮೂಂಜನು, ಒಂದಾನೊಂದು ಮೇಳೆ ಕೈಲವಾರದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು, ರಾಣಾನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಭಲೈಯಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಗಾಯಮಾಡಿ ಪೋದನು.

ಅಜೀಯಸಿಂಗನು, ಆ ಗಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ಪರಾಭವ ಕಳಂಕವನ್ನು ಮೂಂಜನ ರಕ್ತದಿಂದಲೇ ತೊಳೆದು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, —“ನನಗೆ ಅಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಆ ಹಗೆಯನ್ನು ವಧಿಸಿ, ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಬಲ್ಲಿರಾ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಸುಜನಸಿಂಹ-ಅಜಮಸಿಂಹರಿಗೆ ಆಗ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೇವಲ ಹದಿನೈದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಆದರೇನು! ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ರಜಪೂತರು ತಮ್ಮ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಧೈಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕಾದುದು! ಆದರೆ ಅಜೀಯಸಿಂಹನ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ, ಆಗ್ಗೆ ವೀರಪುರುಷೋಚಿತವಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಮುಖವನ್ನು ಸಪ್ತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದರಿಂದ, ಅಜೀಯಸಿಂಹನು, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಹಮೀರನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು—“ನೀನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾವೆಯಾ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆಗಲೂ ಧೀರಬಾಲಕನು—“ಇದೋ ನಾನು ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ! ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಿದನಾದರೆ, ಬಹು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ-ಅಪಜಯಹೊಂದುವೆನಾದರೆ ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ದರ್ಶನವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ” ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಕೈಲವಾರ ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು.

ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಹಮೀರನ ಅಪ್ಪರಾಜವು ಕೈಲವಾರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಕುದುರೆಯ ಜೇನಿನ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯತಿರವು ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹಮೀರನು ಅರಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಆ ತಿರಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಂದು—“ಇದಿಗೋ ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ ತಲೆಯು-ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಮೂಂಜನ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ತಂದೆಯ ಪಾದದ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು

ಟನು. — ಅಜೀಯಸಿಂಗನು, ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ - ಅವನನ್ನು ಅಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕನ್ನಿಗೆ ಮುದ್ದಿಟ್ಟು, “ಮಗೂ-ಹಮೀರಾ ಮೀವಾರು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವು ಸಿನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಒರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಚಿರಜೀವಿಯಾಗು” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಆ ಶತು, ತಿರದಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ, ರಕ್ತದಿಂದ ಹಮೀರನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವನ್ನಿಟ್ಟನು.

ಅಜೀಯಸಿಂಹನು, ಹಮೀರಸಿಂಹನಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಗತಿಯೇನೆಂಬುದು ನಿರ್ಧರವಾದಂತಾಯಿತಲ್ಲವೆ! ಅವರಲ್ಲಿ ಅಜೀಯಸಿಂಹನು ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಮೃತನಾದನು. ಸುಜನಸಿಂಹನು, ರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ತನ್ನ ಸಿತ್ಯಗೃಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಖ್ಖನಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಮೀವಾರು ರಾಜ್ಯದ ಫಲವತ್ತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ, ಜನನಿಬಿಡವಾದ ಗಡಿದುರ್ಗಗಳೂ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಕೇವಲ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳೂ - ಗಟ್ಟಿಬೆಟ್ಟದ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಮಾತ್ರವೇ ಅಜೀಯಸಿಂಹನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಯಾರು ಧೊರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಫಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತದ ರಾಜ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶನಾಗಿ ರಾಜ ಪುತ್ರನು ದಖ್ಖನಿಗೆ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲೇ ಸೆಲೆಗೊಂಡನು. ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ತಲಾಂತರಗಳು - ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಕಳೆದ ತರುವಾಯ, ಭಾಂಸ್ಲೇ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿದ ಬಾಲಕನೊಬ್ಬನು. ಮಹಾಂಜ್ಞ, ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನಾಗಿ, ಸತಾರಾ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿ, ಭಕ್ತಸತಿ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜನೆಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಮಹಮ್ಮದೀಯ ರಾಜರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಶೂಲಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದನು.

ಅಜೀಯಸಿಂಹನು ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಹಮೀರ ಸಿಂಹನು ಕೈಲವಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಕೈಲವಾರವು ಶೂರನಾದ ಹಮೀರಸಿಂಹನ ಪಾಲನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಮೈವಾನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ ರಜಪೂತ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಕ ಸ್ಥಾನವಾಯಿತು. ಅನೇಕರು ಹತ್ತಿರದ-ದೂರದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಹೊರಟು

ಬಂದು ಆ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದರು. ಕೈಲವಾರ ಪ್ರಾಂತವು ಐನತ್ತು ಮೈಲು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು-ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಹಮೀರನು, ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರಿಂದ ರಾಜ್ಯಪರಣ ಮಾಡಿದ ಡಿಲ್ಲಿ-ಜಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಪುನಃ ತನ್ನ ಆ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಸುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ-ತನ್ನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕೈಲವಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದನು. ರಾಣಾನ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅನೇಕರು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತರಾಗಿ ಹೊರಟುಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರು. ಹಮೀರನು ಹಾಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸಹಪ್ರಾಣಿಮಂದಿ ರಜಪೂತರ ಸಹಾಯಗೊಂಡು ಸಮಯಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ಜ್ವ ಪ್ಲೋಂಥ ಸೈನಿಕರನ್ನು ವಧಿಸುತ್ತ ಬಂದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಹಮೀರಸಿಂಹ ನಾನುವು ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನವೆಂಬಂತಾಯಿತು. ತುರುಷ ಸೈನಿಕರು ಹಮೀರಸಿಂಹನೆದುರಿಗೆ ಸಿಂತು ಮೋರಾಡುವುದಂತಿರಲಿ-ಅವನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಗರ್ಭಸಂಭೇದವಾಗಿ ಕೋಟಿಗಳಲ್ಲಡಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಬಂದುವೇಳೆ ಮಹತ್ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡರೂ ಗಟ್ಟಿಬೆಟ್ಟದ ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗಗಳು ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಆತನು ಆ ಸಮಸ್ತ ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಫಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. --

ಹಮೀರಸಿಂಹನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ವಿರವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು, ಬಂದಾನೊಂದು ದಿನ, ಚಿತ್ತೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಡಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ ಮಾಶ್ತೀವನ ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು, ಅರಸಿನವನ್ನು ಬೇರೆ ಬಂದು ತೆಂಗಿನಸಾಯನ್ನು ಹಮೀರಸಿಂಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ರಜಪೂತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಿರುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕನ್ಯಾ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತಂತೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಹಮೀರಸಿಂಹನ ಹಿತ

ಚಿಂತಕ ಪರಿವಾರದವರು, ಏನೋದ್ರೋಹಕೃತ್ಯವು ಜರುಗಲಿರುವುದೆಂದು ಶಂಕೆಗೊಂಡು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಬೇಡಿರೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಧೀರ ಹವಿರನು, ಅವರ ಅಂಜಿಕೆಗಾಗಿ ಹುಸಿ ನಗುವನ್ನು ನಕ್ಕ, —“ಮಿತ್ರರೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಬಲಿವಳಿಲ್ಲದೆ ಸಂಶಯಕ್ಕಲ್ಲ-ಅಂಜಿಕೆಗಲ್ಲ. ನಾವು ಹೇಗಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಿತ್ತಾಪಿತ ಸ್ವತ್ತಾದ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆ ನಗರವು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಅವರಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಇದೇ ಉತ್ತಮ ಸಮಯವು. ರಜಪೂತನು ಅವಾಯಕ್ಕೆ ಶಂಕಿಸಿ ಎಂದಿಗೂ ಹಿಂದುಳಿಯಲಾಗದು. ಇಂದು ಗಾಯಗೊಂಡು ಇಳಿದ ದುರ್ಗವನ್ನು ನಾಳೆ ಕಿರೀಟಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಏರತಕ್ಕುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ!” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಐದನೂರು ಮಂದಿ ಅಶ್ವಾರೂಢ ಬಿಂಬುದೊಂದಿಗೆ ಕೊರಟು, ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ಹವಿರಸಿಂಹನೂ, ಆತನ ಅಶ್ವಾರೂಢ ಪರಿವಾರವೂ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಸರಿಸುಮಾರು ಸತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಮಾಲ್ವೇವನ ಐದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು, ಕೋಟಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿದರು. ವಿವಾಹಕ್ಕೊಂದು ಹವಿರ ಸಿಂಹನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರಾದರೂ, ನಗರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಶುಭಸೂಚಕವಾದ ತೋರಣವಾಗಲೀ, ಮತ್ತಾವಬಗೆಯ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭ ಚಿನ್ನೆಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡುಬರದಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಕೌತುಕವುಂಟಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಏನು ನಡೆಯಲಿರುವುದೋ ನೋಡೋಣವೆಂದು, ಅವರು ಮೌನಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಮುಂದೆಹೋದರು. ಮಹಾರಾಜನ ಅಸ್ಥಾನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ರಾವ್ ಮಾಲ್ವೇವನೂ ಆತನ ಪುತ್ರರಾದ ವನವೀರನೇ ಮುಂತಾದವರೂ, ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಬಾಂಧವರೂ, ಹವಿರಸಿಂಹನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸಿದರು. ವಿವಾಹ ಮಂಗಳಕಾರ್ಯದ ಯಾವಸಿದ್ಧತೆಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಿಟ್ಟಿನವನಾಗಿ ಏನೋ ದ್ರೋಹವು ಜರುಗಲಿರುವುದೆಂದು, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿ, ಹವಿರಸಿಂಹನು

ಜೈರ್ಮದಿಂದ ಕುದುರೆಯನ್ನಿಳಿದು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಅಂಜಿಕೆಸಂಶಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ನೇರವಾಗಿ ನಡೆದು, ಸಭೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಅವರು ಶಂಕಿಸಿದ್ದಂತೆ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುಗಳಿಗೂ ದ್ರೋಹಹಿತವೆನಿಸಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ, ಆದು ಮದುವೆಯ ಮನೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾಲ್ವೀನನು, ವಧುವನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು, ಅಲ್ಲೇ ಆಗಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಹವಿರಾಸಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಪುರೋಹಿತನು ಮದುವೆಗಳ ಮೇಲ್ಮನುಕಿನ ಕೊನೆಗೂ, ಮದುವೆಗನು ಹೊದಿದ್ದ ಶಾಲು ಏನ ಕೊನೆಗೂ ಗಂಟುಹಾಕಿಸಿದನು. ಈ ಅಂತ್ಯವೊಂದಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತಾವ ವಿವಾಹಾಂಗ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳಾಗಲಿ, ಕನ್ಯಾ ಪ್ರದಾನವಾಗಲಿ, ಫಲದಾನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಲಿ ಆಗ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಕಾಯಂಕಾಲವಾಯಿತು. ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವೆನ್ನಿಸುವಂತಹ ಉಬ್ಬುಗುವಾರಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ, ನೂತನ ದಂಪತಿಗಳು ಶಯನಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂದೆದ ಕೆಲೆತರು. ಹವಿರಾಸಿಂಹನು, ಅವರಿಗೆ ವಧುವಿನ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಂಡುಬಯಸು! ವಿವಾಹಾಂಗಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಲೋಕವಿಶ್ವಗಣವೆನ್ನಿಸುವಂತೆ ಅಷ್ಟು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದು, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಶಯನಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಸಂದರ್ಭವೊದಗಿದಾಗ, ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ-ಎನ್ನದು! ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೂ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಲು ಅರ್ಹಳಾಗಿದ್ದ ವಿಕ್ರಮವಿಗ್ರಹದ ಕರೂಪಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದರೋ, ಎಂಬ ಮೋಹನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಬಗೆಯ ಸಂದೇಹವಿಂದ, ಹವಿರಾಸಿಂಹನು, ತನ್ನಾಭಾರ್ಯೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿಸಿದ್ದ ಮುಸುಕನ್ನು ತೆಗೆದು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಬಯಸಲು, ನಿರುಪಮಾನಲಾವಣ್ಯಮಯಿಯಾದ ಆ ನಾರಿಂತಿರೋಮಣಿಯ ಮುಖವಂದ್ರವು ಅವನ ಮನಃ ಚಕೋರವನ್ನು ಆತ್ಮಾನಂದಗೊಳಿಸಿತು. ಅದರೊಂದು ! ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವಿರಳವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಲಧಾರೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಹವಿರಾಸನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಾಲೋಚನೆಗಳು ತೋರಿಸಾಗಿದುವು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆಕೆಯು ಕತ್ತೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಭರ್ತನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ತನ್ನಿಗೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ ಇಚ್ಛಿಸದೆ ಬಹು ನಾಚಿಕೆ

ಗೊಂಡವನೆಂತೆ ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಆಗಲಾ ರಾಜಪುತ್ರನು, ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು-ನುಂದರೀ, ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರವು? ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯೂ, ನವವಯಸ್ಸಿನವತಿಯೂ ಆದ ನಿನ್ನೀ ವಿವಾಹವು, ನಿನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪಿತೃಗೃಹದಲ್ಲೇ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಆತನೆದುರಿಗೇ ಇಷ್ಟು ನಿರುತ್ಸಾಹವಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಮಂತ್ರವಿಧಿಯಿಂದಲೂ ನಡೆಯಲು ಕಾರಣವೇನು! ನೀನು ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿರುವೆ ಏಕೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ, ಆ ಯುವತಿಯು-ಸ್ವಾಮಿ, ಇದರ ಕಾರಣವಿಂಥದೆಂದು ನಾನು ಏನು ಹೇಳಲಿ? ನಮ್ಮವರು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ವಂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರುವ ಈ ದಾಸಿಯು ಕಸೈಯಲ್ಲ-ವಿಂತಂತುವು. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಹೆಸುಗೂಸಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹವಿಧಿಯಿಂದ ಜೀರಣಪ್ರಾಪ್ತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನಂತೆ. ಆದರೆ ಆತನು, ನನಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವೇದದಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತನಾದನು. ಆತನ ಮುಖಪರಿಚಯ ಸದಾ ಸನಗಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹಮಾರನು ಬಹು ಸಂತಪ್ತನಾದನು. ತನಗೆ ಅವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆ ವಂಚನೆಗಾಗಿ ಅಗಾಧ ಯೋಚನಾ ಮಗ್ನನಾದನು. ಹಿಂದೂಗಳ ಇತರ ಪಂಗಡಗಳವರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ, ವಿಂತಂತುಗಳನ್ನು ವಿನಾಶವಾಗುವ ರಜಪೂತನಾದರೂ ಪತಿತರಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆವಾಗ ಎದುರಾಗಿ ಸಹ ಬರಕೂಡದ ವಿಧವೆಯನ್ನು-ರಾಜಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಲುಳ್ಳ ಪದ್ವಂಶಜನೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ ಆದ ತಾನು ವಿವಾಹವಾದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗಿದ ಅಭಿಮಾನವೂ, ಕುಲಗೌರವವೂ, ಆತ್ಮಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಸಮಸ್ತವೂ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದುವೆಂದು, ಮಹದ್ರೋಷನಾಗುವಾಗ್ಗನಾಗಿ, ಆತನು ಏನೂತೋರದೆ, ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಆತ್ಯಂತ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹು ತೀಕ್ಷ್ಣಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ರಜಪೂತ ಯುವಕನು ಕೋಪಾವೇಶ ಪರನಾಗಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಲಿಡ್ಗದಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕುವಂತಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯು ಉಸಿರೆತ್ತದೆ ಸುಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾದಂತಹ ಸಂದರ್ಭ! ಏಕೆಂದರೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದುರ್ಭರ ದುಷ್ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಅನುಗಾಲವೂ ಚಿಂತಾಜನಕವಾ

ಗಲಿದ್ದ ಆ ವಿವಾಹದಿಂದ ವರನು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡಿದ್ದನೋ ವಧುವೂ ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ತನ್ನ ತುಟಿಗೆ ಬಾರದೆ, ಏನೆಂದೂ ನಿಂದಿಸದೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ದುಸ್ಸಹವೇದನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯವೇಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ರಾಜವುತ್ರಿಯು, - 'ಸ್ವಾಮಿ, ಸೇವಕಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಈ ದಿನ ನಡೆದ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೇಗೂ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಮಗೇ ತಿಳಿದಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ಅವಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ, ನಿಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳವೇಲಿ ಹೇಗೆ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮ ಸಿಕ್ಕು ಪಿತಾಮಹಾರ್ಜಿತವಾದ ಈ ಚಿತ್ತೂರ ನಗರವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.' ಎಂದಳು.

ಯುವತಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾಗಿರಲು, ಆತನು ತನ್ನ ವ್ಯಸನಭಾರವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೊತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ಆಕೆಯು ಹೇಳಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಲಾಭದ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಆಕೆಯು - 'ಪ್ರಭೋ, ನಾನು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತನ್ನು ಲಘುಭಾವದಿಂದ ನೋಡದೆ, ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತರುವಾಯ ಯುಕ್ತ ತೋರಿದಂತೆ ಮಾಡೋಣವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ನೀವು ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣಗಳು, ದ್ರವ್ಯ, ಭೂಮಿ ಈ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಆತನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಚಾಲನೆಂಬಾತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರಿ. ವರೋಪಚಾರವಾಗಿ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ಆತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳು ವಿರಾದರೆ ತಂದೆಯು ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸದೆ ಬಂಡಿತ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡದಿರಲಾರನು. ಚಾಲನಾದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವಲೀಲೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲೆನು' ಎಂದಳು. ಹವಿರನು, ಆ ಯುವತಿಯ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಿಸಿ, ವಿತಂತ್ರವನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ರಾಣಿಯಾಗಿರಲು ಯೋಗ್ಯಳೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಖದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಳೆದನು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮಾಲ್ದೀವನನ್ನು ಕಂಡು, ಕೋಪ ವಿಪಾದಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದೆಯೇ - ಮಂತ್ರಿ

ಯಾದ ಚಾಲುನನ್ನು ತನಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿ, ಆತನಿಂದ ಅನುಮತಿಸೊಂದಿ, ಭಾರ್ಯೆಯೊಂದಿಗೂ, ನೂತನ ಮಂತ್ರಿಯೊಂದಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ತಾನು ಹೊರಟ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೈಲವಾರದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ದುರ್ಗಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದ ತಮ್ಮ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು ಸಕಲರೂ ಸುಖಮಾನಂದ ಭರಿತರಾದರು.

ವಿವಾಹವಾಗಿ ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರಕಾಲ ಕಳೆಯಲು, ರಾಣಾ ಹವಿರಸಿಂಹನಿಗೆ ಈ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕುಮಾರನು ಉದಯಿಸಿದನು. ರಾಣಾನೂ ರಾಣಿಯೂ ಚಾಲುನೂ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆಯ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದರು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು, ವಿವಾಹವಾದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾದ ತರುವಾಯ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಕೈಲವಾರದ ನಿವಾಸಿಯೊಬ್ಬನು, ಚಿತ್ತೂರು ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ 'ರಾಣಾ ಹವಿರಸಿಂಹನ ಪತ್ನಿಯು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನೇತ್ತಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕುಲದೇವತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿಹೋಗಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ' ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಾಲ್ದೀನನು ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಟು ಪರದೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ದುದರಿಂದ, ಆತನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಕುಮಾರನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಕೆಯ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅನುಮತಿಸಿದನು. ದೂತವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟು ಯುಕ್ತಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಗೌರವವಾಗಿ ಎದುರುಗೊಂಡು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿ, ಉಚಿತದೀಪಿಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸಿದನು. ಆಕೆಯೂ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ, ಮಹಾಶೂರರೂ ಚತುರರೂ ಆದ ಅನೇಕಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದಳು. ಪಿತೃಗೃಹದಲ್ಲಿ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಬಹು ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಲೂ ಹಲವು ಮಾಯೋಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ವಶರಾಗುವಂತಹರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಲಂಚದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗುವಂತಹರನ್ನು ಲಂಚಾದಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಸಿ, ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಬಗ್ಗುವಂತಹರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ, ಹೊಗಳಿ

ಕೆಗೆ ಉಬ್ಬುವಂತಹರನ್ನು ಹೊಗಳಿ-ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಐತ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಭರ್ತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಅವಾಯಾ ಸವಾಗಿ ಕೋಟಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿ, ಬಂಗಾರದ ಸೂರ್ಯಬಂಬ ಶೋಭಿತವಾದ ರಾಣಾ ಹವಿರನ ಧ್ವಜವನ್ನು ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯ ಬುರುಜಿನ ಮೇಲೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಾಲ್ದೇವನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು, ಊರಿ ನಲ್ಲಿ ನಡೆದುಹೋದ, ಈ ವಿಚಿತ್ರವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಮಗ್ನನಾದನು. ಮಗಳೂ ಅಳಿಯನೂ ಆತನನ್ನು ಕೋಟಿಯೊಳಗಡೆ ಪ್ರವೇಶ ಗೊಳ್ಳಲವಕಾಶಕೊಡದೆ, ತಾವು ಆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರುವರೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯವು ಅತನಿಗಾಗಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆಯಿಂದ ಫಿರಂಗಿ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿದರು. ಪೂರ್ವದ ರಾಜವಂಶೀಕನಾದ ರಾಣಾಹವಿರಸಿಂಹನು ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಆಕ್ರಮಿಸಿದನೆಂದು, ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೂ ಚನಗಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು.

ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯು ಮಗಳು ಅಳಿಯಬಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ತಾನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಬಹಿಷ್ಕೃತನಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮಾಲ್ದೇವನಿಗೆ ಬಹು ಚಿಂತಾಜನಕವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸೈನಿಕರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆಪ್ತರು ಮುಂತಾದವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹವಿರನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೂಡೋಣವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅವನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಬಂದಿತು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ಮಾಲ್ದೇವನು ನೇರವಾಗಿ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು, ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವದವರಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿಕೊಂಡನು. ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ತರುವಾಯ ಗಾಹಿಯನ್ನೇರಿದ್ದ ಮಹಮ್ಮದ್ ಖಿಲ್ಜೀ ಎಂಬುವನು ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದನು. ಸಾಮಂತನಾದ ಮಾಲ್ದೇವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹವಿರನ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಖಿಲ್ಜೀ ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಸೇನೆಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಇತ್ತ, ಹವಿರನು ಪಿತೃರ್ಜಿತವಾದ ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವಂಶಲಾಂಛನವಾದ ಸುರ್ವಣ ಸೂರ್ಯ

ಧ್ವಜವನ್ನು ನಾಟಿದನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಲುಪಿದೊಡನೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಲವು ಮಂದಿ ರಜಪೂತರೊಡ್ಡರೂ, ಕಮಲಮೇರು ದುರ್ಗದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಶೂರ ರಜಪೂತರೂ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಸಹಸ್ರಮಂದಿ ರಜಪೂತ ಸೈನ್ಯವು ಬಂದು ರಾಣಾನಬಳಿ ಸೇರಿಯಿತು. ಮಹಮ್ಮಾದನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ, ಸುವಾರು ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಹಮಾರನು ತನ್ನ ತಿಕ್ಷಿತವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನಡೆದು, ಆ ಶುರುಷ್ಕ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಸಂಧಿಸಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದನು. ಡಿಲ್ಲಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತುಹೋಯಿತು. ಮಾಲ್ದೀವನ ಮಗನಾದ ಹುಸಿಂಗ್ ಎಂಬಾತನು ಹಮಾರಸಿಂಹನಿಂದ ಹತನಾದನು. ವನವೀರನು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಹಮಾರನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡನು. ಬಿಲ್ಜೀ ಮಹಮ್ಮಾದನು, ರಾಣಾನ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಬಿದ್ದು ಮೂರುತಿಗಳ ಕಾಲ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ನರಳಿ, ತರುವಾಯ ಅಜ್ಜೀರ್, ಂಧಜೋರ್, ನಾಗೂರ್ ಮತ್ತು ಸೂಯಸೊಪೂರ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಐವತ್ತುಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ನೂರು ಆನೆಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಪ್ರಚಾನುರಾಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ ಆತನ ಸೇನೆಗೆ ಜನಗಳು ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಲು ಸೈನ್ಯವು ಬಹುಬೇಗನೇ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಆ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆತನು ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಲು ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ರಾಜರೊಡ್ಡರೂ ಆತನಿಗೆ ಅಧೀನರಾದರು. ಮಾಲ್ದೀವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು, ಆತನಿಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಮರಣಕ್ಕೀಡಾದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನು ಆತನಿಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಆತನ ಮಹಾಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಡಿಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸೈನಿಕರು ಆತನ ಸರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತುಹೋದರು. ಮಾರ್ವಾರ್, ಜಯಪುರ, ಗ್ವಾಲಿಯರ್, ಚಾಂಡೇರಿ, ಸಿಕ್ರಿ, ಕಾಲ್ಪಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಸ್ವ

ದೇಶೀಯ ರಾಜರು ಅದುವರೆಗೇ ಆತನಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಮೀವಾರು ದೇಶಕ್ಕೂ-ಚಿತ್ತೂರು ನಗರಕ್ಕೂ ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಹಿಂದಿನ ಆ ಮಹೋನ್ನತದೇವತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಅವು ಕಂಗೊಳಿಸಲಾಗಿದುವು. ಮೇಲ್ಕಂಡಂತೆ ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಮೃತನಾಗಿ, ಆ ರಾಜಧಾನಿಯು ಅನೇಕ ಸಂಕ್ಷೋಭಗಳ ಪಾಲಾಗಿ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿರುತ್ತಿರಲು, ಸ್ವತಂತ್ರಗೊಂಡ ವಿದೇಶಗಳಕಡೆಗೆ ಅದು ತಿರುಗಿ ನೋಡಲೂ ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಸುಸಂದರ್ಭಗಳೊದಗಲು, ಹಮೀರಸಿಂಹನ ಪಾಲನೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಮೀವಾರು ರಾಜ್ಯವು, ಆತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

ಚಿತ್ತೂರು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ ಹಮೀರಸಿಂಹನು ಹಿಂದೆ ತುರುಷ್ಕರು ಮಾಡಿದ ದುಷ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಫಲವಾಗಿ, ನಾಶವಾದ ಆ ನಗರದ ಅಗಣಿತಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಹಾನಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಬಹು ದುಃಖಿಸಿ, ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಪದ್ಮಿನೀ ಮರಣಾನಂತರ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು, ಅಲ್ಲಿಯ ಅನುಪಮೇಯಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿ, ಹೊತ್ತೊಯ್ಯಲಾರದುದನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಎಂತೂ ದ್ರವ್ಯಭಾಂಡಾರವನ್ನಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆದು ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನು. ರಾಣಾನು, ಕೈಮಾರಿಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಅವಮೌಲ್ಯಾಭರಣಗಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಅಮಿತ್ಯೈತ್ಸರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಚಾರಪಡಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ತಾನು ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟುಗಿನಿಂದ, ಪೂರ್ವಾರ್ಧಿವೃತ್ತ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವೂ ಆದ ಒಂದು ಎಷ್ಟು ವಿಗಾಹಿ ಮಾತ್ರ, ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಅವಾವುದೆಂದರೆ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಗನ್ನಾತೆ ಭವಾನಿಯು ವಂಶಕರ್ತನಾದ ಒಪ್ಪಾರಾವಳಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದುದೂ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಹರಿತವಾಗಿದ್ದುದೂ ಆದ ಮಹಾಖಡ್ಗವೊಂದು. ಅದು ಎಲ್ಲಿಂದ ತೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಮಾತೆಯು ಆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗೋಹಂತಕರಾದ ತುರುಷ್ಕರ ಪಾಲಾಗದಂತೆ ಎಲ್ಲೋ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ನಂಬಿದ್ದನು. ಅದು ಚಿತ್ತೂರುಮುತ್ತಿಗೆ

ಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯಂತೆಯೇ ಅದೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನಾಶವಾಯಿತೆಂದು ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಆ ದೇವತೆಯು ಆ ಖಡ್ಗವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಸಾದಿಸದೆ ಇರಲಾರಳೆಂದು ನಂಬಿ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಕಲ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ನಗರ ಸಮೀಪದಲ್ಲನ ವ್ಯಾಘ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಚಾರಣೀ ದೇವಿಳನ್ನೂ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯಲು ಆ ದೇವತೆಯು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, - 'ಆ ಖಡ್ಗವು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಡೆಯಿರುವ ಸೆಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಇದೆ, ತೆಗೆದುಕೋ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಜಸತ್ತ್ವ ರಾಜಪುತ್ರಿಯರೂ, ರಜಪೂತ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳೂ ಅಗ್ನಿದಗ್ಧರಾದಾಗಿನಿಂದ ಈವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಾರೂ ಸಾಹಸಮಾಡಿ, ಆ ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ತವರ ಅತ್ಮಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವೆಂದೂ, ಆ ಗುಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲೊಂದು ಮಹಾ ಸರ್ಪವು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಯಾರನ್ನೂ ಬಳಿ ಸೇರಲೀಯದಂತೆ ಕಾದಿದೆಯೆಂದೂ ಜನರು ಬಹು ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ, ಇನ್ನೂ ಕುಡಿವಿಸೆ ಬಾರದ ಮುಂಜೆಯೇ ಮಹಾ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು - ಭಯವೆಂದರೇನೆಂದು ಅರಿಯದಿದ್ದ ಶೂರ ಹವಿರನು, ಆ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಬೆದರದೆ, ದೆವ್ವಗಳಿರಲಿ ದೇವತೆಗಳಿರಲಿ, ಹಾವುಗಳಿರಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಯಮನೇ ಇರಲಿ, ಗುಹೆಯ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಖಡ್ಗವನ್ನು ತರತಕ್ಕುದೇ ಸರಿ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಶೂರ ಶಿಖಾಮಣಿ ಹವಿರನು, ಸೂರ್ಯರತ್ನಿಯನ್ನು ಸಹ ಕಂಡರೆಯದಿದ್ದ ಮಹಾಂಧಕಾರಮಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಡವರಿಸುತ್ತಾ, ಒಳಕ್ಕೊಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಹೋಗತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಅವನಮೇಲೆ ಏನೋ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ಬೋಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವೇನು? ಬಾವಲಿಗಳೋ, ಅಥವಾ ದೆವ್ವಗಳೋ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ, ತಾನು ತುಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವುಗಳು ತನ್ನ ತಾಯಿಯರ ದೇಹಾಸ್ಥಿಪಂಜರವೋ ಅಥವಾ ಇತರ ರಾಜಾಂಗನೆಯರ

ಅಸ್ಥಿಪಂಜರಗಳೋ ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ, ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದುರ್ಗತಿಗಾಗಿ ಅಗಾಧ ಸುತಾಪವಡುತ್ತ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದುಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದುಹೋದನು. ಹಾಗೆ ಬಹುದೂರ ನಡೆದುಹೋದ ತರುವಾಯ ಕೊನೆ ಯಲ್ಲಿ ಜಿಕ್ಕುಡೊಂದು ಉರಿಯೂ, ಅದರಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಗೆಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದನು. ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ನಡೆದು ನೋಡಲು, ಆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಎನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬಹುದು! ಆ ಬೆಂಕಿಯ ಸುತ್ತಲೂ, ಅರ್ಧ ಸರ್ಪದೇಹವಿಂದಲೂ ಅರ್ಧ ಮನುಷ್ಯದೇಹವಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ವಿಕೃತಾಂಗಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾಗಿ ಸಿಮಿಷಕಾಲ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರಲು, ಕೇವಲ ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮೆಗಳಂತಿದ್ದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಯ್ಬರೆದು ಹತ್ತಿರಿದು ವಿಕಾರವಾದ ನೋಟವಿಂದ ಅವನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ—
 ‘ನೀನಾರು? ಇಲ್ಲಿ ನಿನಗೇನು ಕೆಲಸ? ನಮ್ಮ ವಿಹಾರಕ್ಕೂ ಉತ್ಸವಕ್ಕೂ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ನೀನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದೇಕೆ?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು. ನಿರ್ಜನವಾದ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆದರದೆ, ಹವಾರನು, ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಬೆಂಕಿಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಒಂದು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ದೆವ್ವಗಳ ಯಜಮಾನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ—“ನಿಮ್ಮ ವಿಹಾರ-ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತವೂ ಭವಾಸಿಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ, ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಾಕರವಾದುದೂ ಅದ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ, ನಾನು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದನು. ಆ ಹೊಗೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಕಾರವೂ ಭಯಂಕರವೂ ಆದ ರೂಪವಿಂದಲೂ ವೇಷವಿಂದಲೂ ನೋಟವಿಂದಲೂ ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಬಿಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯ ಒಳಗವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೆವ್ವಗಳು, ಅವನೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದೆ, ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎಂದು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದುವು. ಹವಾರನು ಬೆದಂದೆ, ಆ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ತೆರೆದು ಒಳಗೆ ನೋಡಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಸೆತ್ತಿಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು! ಅಗ

ಒಂದು ದೆವ್ವವು-ಪಕಪಕನೆಂದು ನಕ್ಕು, ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಕುದಿಯು ತ್ತಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಒಂದು ಸಟ್ಟುಗದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಮಾರನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನೆಂದು ಹೇಳಿತು. ಹಮಾರನಾದರೂ ಲೇಶವೂ ಶಂಕಿಸದೆ, ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಅದನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದನು.

ಆತನ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡ ಆ ಭೂತವರ್ಗವು ತರುವಾಯ ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ-ಎರಡು ಅಂಚುಗಳನ್ನೂ ಹರಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದ ಆ ಅಪೂರ್ವಖಡ್ಗವನ್ನು ತಂದು ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನು ಹೋಗಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಹಮಾರಸಿಂಹನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ, ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ವರ್ಣನಾತೀತವಾದ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಭಯಂಕರವೆನ್ನಿಸಿದ್ದ ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ದಾಟಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ದೇವತಿಲ್ಪಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಆ ಖಡ್ಗ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶತ್ರುವರ್ಗಕ್ಕೆ ಯಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದು ಮೀವಾರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಚಿರಕಾಲ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ವೃದ್ಧಾಸ್ಥವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಆ ಅಖಂಡ ರಾಜ್ಯವೈಭವವನ್ನೂ, ಅಗಣಿತ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ತನ್ನ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಸರ್ವಜನವಂದಿತನಾಗಿ ದಿವಂಗತನಾದನು. ರಾಣಾ ಹಮಾರಸಿಂಹನ ನಾಮವು ಮೀವಾರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಪ್ರತಿಮನೆಯ ಮಾತಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಮೀವಾರುದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ರಜಪೂತ ಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲಿ ಹಮಾರನ ನಾಮವು ಅತ್ಯಧಿಕ ಶೌರ್ಯ ಧೈರ್ಯಸಂಪನ್ನನೆಂದೂ, ಉತ್ತಮ ರಾಜನೀತಿಜ್ಞನೆಂದೂ ಚರಿತ್ರಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲು ಅರ್ಹವಾಗಿರುವುದು.

ರಾಣಾ ಖೈಯತ್‌ಸಿಂಹ - ಲಖು ರಾಣಾ

ರಾಣಾ ಹವೀರನನ್ನು ಆತನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಖೈಯತ್‌ಸಿಂಹ ನೆಂಬಾತನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೬೫ರಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. ಖೈಯತ್‌ಸಿಂಹನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಹವೀರನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಗನು. ಸಿಂಹದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಉದಿಸಿದ ಸಿಂಹ ಕಿಶೋರದಂತೆಯೇ ಹವೀರನ ಮಗನೂ ಪರಾಕ್ರಮ ಧೂರ್ಯನಾಗಿ, ಅಜ್ಜೀರ್ ಜಹಜಪುರ್ ಮೃಂಡಲಘರ್ ದಸ್ಸೂರ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ವೀವಾರು ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಅಗಾಧ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಈತನು, ಡೆಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಹುಮಾಯೂನನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ವಿಜಯಿಯಾದನು. ಈತನು ಇನ್ನೂ ಬಹುಕಾಲ ಬದುಕಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಬನ್ನೋದ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಹರನ ಮಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನಡೆದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಈತನು ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೀಡಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು.

ಖೈಯತ್‌ಸಿಂಹನ ಮರಣದಿಂದ ಆತನ ಮಗನಾದ ಲಖುರಾಣಾನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೩೮೩ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ಈತನೂ ಧೀರನಾಗಿ ತನ್ನ ಪಿತೃಪಿತಾಮಹರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ-ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ವೀವಾರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಪರರಾಜರ ಧಾಳಿಯಿಂದ ಬಹು ಸಮರ್ಥತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀವಾರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಲಖುರಾಣಾನ ಹೆಸರು ಶಾಶ್ವತವಾಯಿತು. ಈತನು, ಅಲ್ಲಿ ತಗರದ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಣಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಗೆಯಿಸಿ ತೆಗೆಯಿಸಿದನು. ಈತನು, ಅಂಬರ್ ಬೇಡನೂರು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನೂ ತೋಡಿಸಿ, ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೂ ಪಶುಪಾಲನೆಗೂ ವಿಶೇಷ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಆತನು ತನಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಅರಮನೆಯು ಇನ್ನೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ವಿಶೇಷ ದ್ರವ್ಯ

ವೈಯಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತಿಲ್ಪವಿದ್ಯೆಗೂ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನಿತ್ತನು.

ಲಖು ರಾಣಾನ ಸಂತತಿಯವರು ಲೂನಾವತರು ದೂಲಾವತರು ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತದ ಹಲವು ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರಾಣಾನ ಜೀವಿತಕಾಲದಲ್ಲೇ ನಡೆದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವು ಹಿರಿಯಮಗನಾದ ಚಂಡನಿಗೆ ತಪ್ಪಿ ಕಿರಿಯವನಾದ ಮೋಕುಳನಿಗೆ ಲಭಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಜೈಷ್ಠವೃತ್ರನು ಪಿತೃಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತಪ್ಪಿದುದು, ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೇ ತಂದು ಒದಗಿಸಿತು.

ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಯ ಗೌರವವಾಲನೆಯು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಕುರುಹು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಸತ್ಯವೆನ್ನಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ, ರಾಜವೃತ್ರನು ನಾಗರಿಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಲರ್ಹನು. ತನ್ನ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಕ್ಕೆ ಲವಲೇಶ ಕುಂದುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಬೋಧವಾದರೆ, ಒಡನೆ ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಲಿಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಆ ದ್ರೋಹಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡದೆ ಬಿಡನು.

‘ಯತ್ರ ನಾರ್ಯಸ್ತು ಪೂಜ್ಯಂತೆ ರಮಂತೆ ತತ್ರ ದೇವತಾಃ’ ‘ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೋ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ನಲಿದಾಡುತ್ತ ಇರುವರು’ ಎಂಬ ಮನುವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು. ಈ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಣಾಕಾರ್ಯವೇ ವಿಚಿತ್ರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ರಾಶೋರರಿಗೂ ಕಚಾವಾಹಾ ಕುಲದವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷ ಭಾವವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು-ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ-ಆ ಎರಡು ಕುಲಸ್ಥರೂ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ಇದ್ದಾಗ್ಗೆ ಯಾವ ಮೊಗಲರನ್ನೂ ಮರಾಠರನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದರೋ, ಈಗ ಅದೇ ಮೊಗಲ-ಮರಾಠರಿಗೆ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ರಜಪೂತರ ಅವನತಿಗೆ ಅವರವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದುರಭಿಮಾನಪೂರಿತವಾದ ಅಂತಃಕಲಹಗಳೇ ಮೂಲಕಾರಣವಲ್ಲದೆ, ತತ್ಪ್ರಾಜರ ಖಡ್ಗವಲ್ಲ.

ಲಖು ರಾಣಾನಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಗಳಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಶಕ್ತರಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನಲಂಕರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಭಾರಕ್ಕೆ ಆಧಾರಸ್ತಂಭರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮಾರವಾಡದ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ರಣಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು, ಮಿಾವಾರದ ಯುವರಾಜ ಚಂಡನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ರಜಪೂತ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ಅರಿತಿನವನ್ನು ಬಳಿದ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ರಾಜಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಮಾರವಾಡದ ಕನ್ಯಾಪಕ್ಷದ ರಾಯಭಾರಿಯು ಮಿಾವಾರಿನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ, ಚಂಡನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರಲಿಲ್ಲ. ವೃದ್ಧರಾಜನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಗೌರವಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗ ಚಂಡನು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರಾಣಾನು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ನರತ ಮಿಾಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ-‘ಅಂತಹ ಪ್ರಾಯಸ್ಥರಾಜಕುಮಾರರಿಗಲ್ಲದೆ ನನ್ನಂಥ ಗಡ್ಡ ನರತ ವೃದ್ಧನಿಗೆ ವಿವಾಹಾಂಗ ನಾರಿಕೇಳ ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೀರಾ-ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ, ಈಗ ಬಂದು ಚಂಡನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದನು. ಇದು ಕೇವಲ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದದ್ದಲ್ಲದೆ ಬೇರಲ್ಲ ! ಆದರೆ ಈ ಮಾತೇ ಸಭೆಯವರಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿನೋದಕಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿೂ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ, ಚಂಡನು ಬಂದ ತರುವಾಯ ಅವನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಚಂಡನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಅವಸ್ಥಾವನ್ನು ತಾನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಕಸ್ಟೆಯು ತನಗೆ ಮಾತೃಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾದುದರಿಂದ ತಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ವರಿಸಲಾರೆನೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಚಂಡನ ಈ ನಿರ್ಧಾರವು ರಣಮಲ್ಲನಿಗೆ ಬಹು ನಿರಾಶಾಂಜನಕವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಾಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ರಾಣಾನು ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದುವು. ಚಂಡನು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಲಖುರಾಣಾನೇ ಆ ಕಸ್ಟೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಾಣಾನು, ತನಗೆ

ಆ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಾಗುವುದಾದರೆ, ಚಂಡನು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ಹಕ್ಕು ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆ ರಾಜವುತ್ರನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಪೋಷಕನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಧೀರನಾದ ಚಂಡ ನಾದರೋ ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಗೈದಿದ್ದು ಕುರುಪಿತಾಮಹನಾದ ಭೀಷ್ಮನಂತೆ ತಾನೂ ಅಜನ್ಮವೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು, ತನ್ನ ಬಲತಮ್ಮನಿಗಾಗಿ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವೆನೆಂದು ಕುಲದೇವತೆ ಏಕಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಿದನು. ತಂದೆಯ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಚಪಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯೌವನಸ್ಥನಾದ ತಮ್ಮ ರಾಜ ವುತ್ರನು ಮಾಡಿದ ಈ ಘೋರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭೆಯವರೂ, ರಾಜ್ಯ ದವರೂ ಪರಮಕೌತುಕಮಗ್ನರಾದರು.

ಲಖು ರಾಣಾನು ಮಾರವಾಡದ ರಾಜವುತ್ರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ರಾಜವುತ್ರನೇ ಮೋಕುಳನು. ಈ ವುತ್ರನಿಗೆ ಐದನೆಯ ವರ್ಷವಾಯುವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ರಾಣಾನು ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಯವನಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಾವಿತ್ರತೆ ಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು, ಘೋರಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಹಲವು ಸಹಸ್ರ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಧಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ತಾನೂ ರಣ ದೇವತೆಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ತೆತ್ತನು. ರಜಪೂತರಿಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಮರಣಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ್ಗೆ ಅವರು, ಧರ್ಮ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುದಳದೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತ ದೇಹಬಿಡಲು ಬಯಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವರಲ್ಲದೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡಲು ಇಷ್ಟ ಪಡರು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ, ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಧರ್ಮಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿದು, ರಾಣಾನು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡು ವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥ ಗೊಳಿಸುವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ರಾಣಾನು ಜೈಷ್ಠವುತ್ರನಾದ ಚಂಡ ನನ್ನು ಕರೆದು-‘ಮೋಕುಳನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗದ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಂತ ವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸತ್ಯಸಂಧ

ನಾದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು-‘ಯಾವ ಭಾಗದ ಯಾವ ಪ್ರಾಂತ ಎಂದರೇನು ? ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ವೋಕುಳನೇ ಅಧಿಪತಿ. ಪೂರ್ತಿ ರಾಜ್ಯವೂ ಅವನಿಗೇ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದು’ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂಶಯಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದ ಉಳಿಯಬಾರದೆಂದು, ರಾಣಾಸ ಯುದ್ಧಯಾತ್ರಾಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ವೋಕುಳನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಹೋತ್ಸವವೂ ನಡೆದುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವೂ ನಡೆಯಿತು. ಭಾವೀ ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ಆತನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಗೆ ಮಂಡಿಯನ್ನೂರುವಲ್ಲಿ ಚಂಡನೇ ಪ್ರಥಮ ರಾಜಪುತ್ರನಾದನು. ಆತನ ಆಗಾಧಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನು, ರಾಜನ ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನೀಯನಾಗಿರತಕ್ಕದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಕನ್ಯಾಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮಗೌರವಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಕುಂದಕಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಚಂಡನು ಮಾಡಿದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವು ಆತ್ಮಗಾಧವಾದುದು. ಚಂಡನು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ತರಗತಿಯ ದಂಡನಾಯಕನು. ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ, ನಿಸ್ಪ್ರಹಿ, ರಾಜನೀತಿಜ್ಞ, ಮಂತ್ರಮೂಲವನ್ನರಿತವನು. ಪ್ರಭು ಮಂತ್ರ ಉತ್ಸಾಹತಕ್ತಿಗಳು ಮೂರೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿದ್ದವು. ಲಖು ರಾಣಾನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಹೊರಟುನಡೆದ ತರುವಾಯವೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇಹಬಿಟ್ಟ ತರುವಾಯವೂ, ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಹು ಸಮರ್ಥತೆಯಿಂದ ಆತನೇ ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆಯು ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ರಾಣಿಗಾದರೋ, ತಾನು ರಾಜಮಾತೃವಾದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವು ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉಂಟಾಯಿತು ! ಮನೋಭಾವನೆಯು, ಹೀಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯ ವರ್ಣದಿಂದ ರಂಜಿತವಾದೊಡನೆಯೇ, ಕೇವಲ ನಿಸ್ಪ್ರಹತೆಯಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಂಡನ ಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿವರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಚಂಡನು ನಾಮಮಾತ್ರ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ತಾನೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ

ರಾಜ್ಯಾಕ್ರಮಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಚಂಡನು ಮಕುಟ ವಿರಹಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನೇ ರಾಜನೆಂಬಂತಿದ್ದು, ಬಾಲರಾಜನನ್ನು ಶುಷ್ಕ ರಾಜಪದವಿಯಲ್ಲಟ್ಟು ಶೋಕದ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಆಕೆಯು ಭಾವಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಅಚರಣೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಾತೃವಿಗೆ ಈ ಭಾವನೆ ಯಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ, ಚಂಡನು ರಾಣಿಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿ, ಆಕೆಯು ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ನಿರಾಧಾರ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷಿಗನುಸಾರವಾದ ಅಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ಸ್ಪಷ್ಟವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ರಾಜಕಾರ್ಯನಿರ್ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೊರಹೊರಟನು. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರೂ, ತಮ್ಮ ಶಿಶೋದಿಯಾಕುಲದ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ, ತಕ್ಕ ನಿಯಮನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹೊರಟ ಚಂಡನು, ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ, ಆಗತಾನೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಒಂದೊಂದೇ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇರುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಮಂಡೂ ಎಂಬೊಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ನೆಡೆದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನು ಚಂಡನನ್ನು ಬಹು ಗೌರವದಿಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು, ಆತನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಹಲ್ಲಾರ್ ಎಂಬೊಂದು ಮಂಡಲವನ್ನೇ ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಆತನನ್ನು ಬಹು ಪರಿಯಿಂದ ಆದರಿಸಿದನು.

ಚಂಡನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುದೇ ಸಾಪಕಾಶವು. ಒಡನೆ ಹಂಸಾದೇವಿಯ ನೋದರನಾದ ಜೋಡಾನೂ, ತಂದೆಯಾದ ರಣಮಲ್ಲನೂ ಮಂಡೋರಿನ ಹಲವು ಮಂದಿ ಸರದಾರರೂ ಬಂದು ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡರು. ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳು ಅವರ ಕೈಸೇರಿದುವು. ಕಲ್ಲನೆಲದ-ಮರುಭೂಮಿಯ ಬೆಂಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಫಲವಂತವಾದ ಮೀವಾರಿನ ವಾಸವು ಸ್ವರ್ಗವಾಸವೆನ್ನಿಸುವಂತಿರಲು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಮನೆಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ರಾಣಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಕಾರ್ಯಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರೂ ವಯೋ

ವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ರಾಜಸೇವಕರೂ ತೊಲಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ, ಮಾರವಾಡದ ಜನಗಳು ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಈ ಹೊಸ ಬರ ಮಾತೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಸನವೋ ಎಂಬಂತೆ ಆಯಿತು. ಅವರ ಅಜ್ಞೆಯೇ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ಜರುಗತೊಡಗಿತು. ಮಾವಾರಿನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸರಕೀಯರೂ, ಸ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರದೇಶಿಗಳೂ ಆದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನುಡಿಯಲಾರದೆ, ಅವರಿಂದ ಆದ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗೂ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಈ ನಿರಂಕುಶತೆಯೇತಕ್ಕೈಂದು ಲೇಶ ಮಾತ್ರ ಎದುರಾಡಿದವನು ಧನಮಾನಗಳನ್ನು ಹೋಗಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ತೆರಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಹಾಶೂರ್ಯಪ್ರತಾಪ ನಿಧಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಚಿತ್ತೂರಿನ ರಜಪೂತರು ದುರಾಗ್ರಹಿಗಳಾದ ಸರಕೀಯರ ಚಂಡಶಾಸನಕ್ಕೂ ದಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗಿ ಹೀಗೆ ನಿಸ್ಸತ್ವರಂತಾದರು. ಇಂತಹ ಎಸಮಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರ ಮೋಕುಳನಿಗೆ ಸ್ತನ್ಯಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ದಾದಿಯು ಆ ಸರಕೀಯರ ಶಕ್ತಿಹರಣಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ದೋಗಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯಳಾದಳು. ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾದಿಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಟ್ಟು, -ತಮ್ಮ ಹೃದಯರಕ್ತವನ್ನು ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿದು, ತಾವು ಸಾಕಿದ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಮೋಕುಳನ ದಾದಿಯೂ ಅಂತಹ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಳೇ !

ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ರಾಣಿ ಹಂಸಾದೇವಿಯು ತಂದೆ ರಣಮಲ್ಲನು, ಬಾಲರಾಜ ಮೋಕುಳನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಿ ಸುತ್ತಾ, ಬಪ್ಪರಾವಳನೇ ಮುಂತಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜಮಾರ್ತಾಂಡರು ಏರಿದ್ದ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೋಕುಳನು ಆಡುತ್ತಾಡುತ್ತ, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಸರಿದುಬಂದು ರಣಮಲ್ಲನ ಕಾಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಬಾಲಕನೇ ಆದರೂ ಮಕುಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ಕಾಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಮೇಲಾದರೂ ಆ ವೃದ್ಧನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿಯದೆ, ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಕಾಲಮೇಲೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎನ್ನೋದಗೊಳ್ಳುತ್ತ

ಲಿದ್ದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜಪಕ್ಷ ಪಾತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಹು ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಮೋಕುಳನ ದಾದಿಗಂತೂ ವೃದ್ಧನ ಈ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚನ್ನಿಟ್ಟಂತೆ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಒಡನೆ ಅವಳು ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ರಾಜಮಾತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ವೃದ್ಧ ರಣಮಲ್ಲನು ಬಾಲರಾಜನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಿದ ಅಪಚಾರವನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ-‘ಇದೊನ್ನೆನಯ, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಲಂಡರು ಮಕುಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಾಯೀ ಇನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಸಮಸ್ತ, ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲ’ ಎಂದು ಒತ್ತಿಯೊತ್ತಿ ಹೇಳಿದಳು. ರಾಣಿಯು, ತನ್ನವರೆಂದು ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ಸಲುಗೆಯನ್ನಿತ್ತುದು ಪ್ರವಾದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತೆಂದುಕೊಂಡು, ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆತನ ಆಚರಣೆಗಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಜರೆದಳು. ಮದೊನ್ನತ್ತನಾಗಿದ್ದ ರಣಮಲ್ಲನಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಾತಿಗೆ ಅಣಗಿ ವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಕೂಡದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೇ ಇಡದೆ-‘ನಾನೂ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೂ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಯಿಸಲು ಬಂದೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನ ಮಗನ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಪ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಅಪಾಯವಂಟಾಗದಿದ್ದು, ಬೋಕೆ’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆತನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಣಿಯು, ತನ್ನವರೆಂಬ ಆ ಜನರು ತನ್ನಮೇಲೆ ಅಷ್ಟಮಟ್ಟಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಎಲ್ಲಿ ತನಗೂ ತನ್ನ ಮಗುವಿಗೂ ಪ್ರಾಣಾವಾಯ ಬಂದೊದಗುವುದೋ ಎಂದು ಭಯಗೊಂಡು ಕೆಲವುಕಾಲ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

ತನ್ನ ಮಗನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದೌರ್ಜನ್ಯವೇ ಆಕೆಗೆ ಬಹು ಸಂತಾಪ ಕರವಾಗಿರುತ್ತಿರಲು, ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ರಾಣಾನ ಎರಡನೆಯ ಮಗನಾಗಿದ್ದ ರಘುದೇವನನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಡೆಯ ಭೃತ್ಯರೇ ವಧಿಸಿದರೆಂಬ ಘೋರವಾರ್ತೆಯೊಂದು ಕರ್ಣಶಲ್ಯವಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ರಘು

ದೇವನು ಬಹು ಸದ್ಗುಣಿ. ಆತನ ಧೈರ್ಯ ಔದಾರ್ಯ ನಯವಿನಯಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳದ ಜನರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತೂರಿನ ಅಬಾಲವೃದ್ಧರಾದ ಸಮಸ್ತರೂ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನ ಅಕಾಲಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಆತನು ಸರಕೀಯರ ಧೂರ್ತತೆಗೆ ಬಲಿಬಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರವೀರಪುರುಷನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ, ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರ ಸಂಜಲೋಹ ಶ್ವೇತಶಿಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಜಪೂತರು ನವರಾತ್ರಿಯ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅಪ್ರತಿಮ ದೇಶಭಕ್ತನೂ ಮಹಾಸದ್ಗುಣಿಯೂ ಆದ ರಘುದೇವನ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ ರಣಮಲ್ಲನ ಧೂರ್ತಸ್ವೈರಿಕರಂ ತನ್ನ ಮಗನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಅಪಹರಿಸದೆ ಬಿಡರೆಂದು, ಹಂಸಾದೇವಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ರಣಮಲ್ಲನ ಧೂರ್ತತೆಯು ಏಕಮುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿಾವಾರು ರಾಜಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಿ, ರಾಣಿಗೆ ಸಖಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುಂದರ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ವೃದ್ಧನು ಅವಳನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಸೆಂದು ಮಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಿದ್ದುದು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಬಲವಂತಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಆ ಕಾಮಾಂಧನು ಕೇವಲ ಪಶುವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಯುವತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯೂ ರಾಣಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಸೋದರರ ಈ ಬಗೆಯ ಅಸಹನೀಯ ದುರ್ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ರೋಸಿದ ರಾಣಿ ಹಂಸಾದೇವಿಯು, ಅಂತಹ ಅಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಷಂಡನೇ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ನೆರೆಸಂಬ, 'ನನ್ನ ಹಲವು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಅಪಚಾರಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಂದು, ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ಆತನಿಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ತನ್ನ ತಮ್ಮ ರಘುದೇವನನ್ನು ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ಹಾಯಕಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯಮೇಲೂ ಬಾಲರಾಜನಮೇಲೂ, ಆ ನೀಚರು ಜರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿರಂಕುಶ ಅಧಿಕಾರದಿಂದಲೂ ಷಂಡನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವರಮೇಲೆ ರೋಷದ್ವೇಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದುವು. ರಾಣಿ ಹಂಸಾದೇವಿಯೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದುದು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ತೇಜಕವಾದಂತಾಗಲು,

ಅತನು ಚಿತ್ತೂರಿನಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ತಕ್ಕ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು. ಅತನು ಹಿಂದೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಅತನೊಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರುಮಂದಿ ಬೇಟೆಗಾರರೂ ಹೋಗಿದ್ದರಾದರೂ ಅವರ ಹೆಂಡಿರಾಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಆ ಬೇಡರು, ಚಂಡನ ಅಜ್ಜಿಯಮೇರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಸೇರಿ, ಕೋಟೆಯೊಳಹೊಕ್ಕು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಸಂಸಾರಗಳೆಲ್ಲ ಉರಲಿದ್ದು ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ದಿನ ಹೋಗಿದ್ದು ಆಗ ಏಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಕೋಶಾದಿಗಳೆಲ್ಲದೆ ಕಾಡ, ಜೋಗಿಯಂತೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವ ಚಂಡನೊಂದಿಗೆ ತಿರುಗಲಾರದೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉರು ಸೇರಿದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಆ ಬೇಡರು ಚಂಡನ ಸಂಕೇತದ ಪ್ರಕಾರ ಉಪಾಯದಿಂದ ರಾಜಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಸಮಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ರಾಣಿಯಾದರೋ, ವಿಧವೆಯಾದ ತಾನು ಸದ್ಗತಿ ಕಾಯಕನೆಂದು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿದ್ದ ಗಾ ಮಸ್ಕ ಒಡಜನರಿಗೆ ಅನ್ನವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಚಾರಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂಶಯವೂ ಉಂಟಾಗಲೂ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ ಜಾಗರೂಕಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ದೀವಾವಳಿ ಹಬ್ಬವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಚಂಡನ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಆದಿನ ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಏಳು ಮೈಲು ದೂರವಿದ್ದ ಗೋಸುಂದ್ರವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ತಕ್ಕ ಆಪ್ತರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅಕೆಯ ನೋಡರರೂ ರಣಮಲ್ಲನೂ, ಮನಬಂದಂತೆ ತಿಂದು ಕುಡಿದು ಮತ್ತರಾಗಿ, ಕಾಮಾಂಧತೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ರಾಣಿಯ ಈ ಚರ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ದೀವಾವಳಿಯ ದಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೂ, ಗೋಸುಂದ್ರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಅಸೇಕವಿನೋದಗಳು ನಡೆದುವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು

రాజపుత్రను పరివారదేలించిగి హిందీరుగిదను. మేల్లమేల్లనే కేలొటి
య పూర్వద్యారవనన్న సమీపిసిద్దయితు. ఆదరణ జూడన సుళివే
కాణలిల్ల. బాలరాజన సేవకరు, అక్కటా ఈ దిన స్వేన్య బలదేలం
దిగి బరుత్తేనేందు వాగ్దానమాడిద్ద జూడ రాజపుత్రను బారది
రలు కారణవేనిరబహుదు! ఆతన సంకేతదంతయే బాలరాజనన్న
రాజధానియింద హేలరక్క కరేతందు ఎల్లీల్లొ అలెయిసిదేవు.
గేలొసుంద్ర గ్రామదల్లి లక్ష్మీపూజీయన్నేపడిసి అవనన్న జరు
గిసిదుదాయుతు. ఏను, తన్న వాగ్దానవన్న మరేతుబిట్టినే! ఇం
దు ఆతను బారదిద్దరే ముందే దిక్కేను? ఎందు మేల్లమేల్లనే
నడయుత్త కేలొటియ పూర్వద్యారద బళి హిందే అల్లావున్నినను
హాకిసిద్ద విబ్బద బళిగి బరువవేళిగి అవరిగి హలవు కుదురేగళు
నాగాలొటిదింద బరుత్తిరువంతే బేలొధవాగుత్తిద్ద బురపుట
ధ్వనియు కేళిసితు. అదేనేందు నింతునేలొడలాగి నాల్పత్తు సవా
రరు వాయువేగదింద బందు కేలొటియన్న సమీపిసిదరు. అవ
రల్లి ముఖ్యనాదవను మాసిద హళియ బట్టియన్న ధరిసికేలొండు
ఎల్లరిగొల మార్గదర్శకనాగి, సమీపక్కే బందొడనేయే, రాజ
భక్తిసలజకవాగి యారిగొల సంశయవుంటాగదేంతక బందు బగేయ
సంజ్ఞియింద బాలరాజనిగి ప్రణామమాడి గౌరవిసి, కేలొటియ
బళిహేలగలు హవణిసిదను. ఆగ రణమల్లన కడేయ దులకరు, నివు
యారు, ఎందు ముంతాగి పృత్తిసలు, నావు గేలొసుంద్ర గ్రామక్కే
బుత్తపనిమిత్తవాగి బందిద్దేవు. బాలరాజరిగి అంగరక్షకరగి
రాజధానిగి హేలొగబేకేందు రాణియవర ఆజ్ఞియాద్దరింద బందేవు
ఎందు హేళికొక్కత్తలీ ఒందొందు కేలొటియబాగిలనన్న దాటి
లారంభిసిదరు. హిగి బహు బాగిలగళన్న దాటి జూడను రామ
ద్యారవేందు హేసరుళ్ళ బాగిలిన బళిగి బందను. ఆగ అల్లిద్ద రాజ
సేవకను, అవరు హేళువ సమాధానవన్న ఒప్పదే నిబంధిసలు,
ఇన్న బుసాయదింద కేలస నడేయదేందు నిశ్చయిసి, ఒడనే ఒరే

ಯಿಂದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಸೆಳೆದು, ಆ ಸೇವಕರ ತಲೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿ ಮುಂದ ರಿಸಿದನು. ಅವೆಳಿಗೆ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಚಂಡನು ಬಂದ ನೆಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಒಡನೆ ಚಿತ್ತೂರು ನಗರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ರಾಣಿಯ ಸೋದರರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದೇನೂ ತೋರದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ವೃದ್ಧ ರಣಮಲ್ಲನಾ ದರೋ ಮಿತಿಮಾರಿ ಅಫೀಮು ತಿಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಹೀನನಾಗಿ ತಾನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಯುವತಿಯನ್ನು ಅಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಶಯನಗೃಹದಲ್ಲಿ ಒಡಲು ತಿಳಿಯದ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಹೊರಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೂ ಸಾಯುವವರಚೇತ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ, ಖಡ್ಗಗಳ ಖಿಣಿಲು ಖಿಣಿಲೆಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಚಂಡನು ಬಂದನೆಂದು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಡನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದು, ಮಾರವಾಡದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಬಹು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದ ಆ ವೃದ್ಧನ ರುಮಾಲನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಆ ಮಂಚಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ತನ್ನ ಯಜಮಾನತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದ ಶತ್ರುಗಳದ ವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಲೆಗೆಲಸದ ಹಾವಳಿಯಿಂದ ಅರ್ಧಮರ್ಧವಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತ ಆ ವೃದ್ಧನು, ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಯಮದೂತರಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಚಂಡನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಂಡು, ಎಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು, ತನ್ನ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ತಾನು ಮಂಚಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ರೋಷದಿಂದ ಆ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಿತ್ತು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಯುಧಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರಲು, ಶತ್ರುಸೈನಿಕರು ಅವನ ಕತ್ತನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ತೂರು ಹೀಗೆ ನೂತನಪ್ರಭುಗಳಾದ ಮಾರವಾಡ ದೇಶಸ್ಥರ ದಾಸ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತಿಯೊಂದಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ರಣಮಲ್ಲನ ಮಕ್ಕ ಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಾ ಎಂಬುವನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲರೂ ಹತರಾದರು. ಜೋಡಾನು ಚಂಡನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ೧೨೦ ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಮಾಂವಾಡದೇಶದ ರಾಜ ಧಾನಿಯಾದ ಮಂಡೂರು ಎಂಬ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಚಂಡಕಾಸನ

ನಾದ ಚಂಡನು, ಅಲ್ಲಿಗೂ ಬಿಡದೆ ಬೆನ್ನಂಟಲು, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲದೆ ಜೋಡಾನು ಹರ್ಬಾ ಶಂಕರನೆಂಬ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡನು. ಚಂಡನು ಮಂಡೂರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕಾಲ ಬಾಲರಾಜನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಾ ಆಳತೊಡಗಿದನು.

ಹರ್ಬಾ ಶಂಕರನು ಒಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹು ಶೂರನಾದ ಸೈನಿಕನಾಗಿದ್ದು ತರುವಾಯ ವೀರಕ್ರಿಯೆಗೈದಿ, ವಿವಿಕ್ತವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಕೊಂಡು, ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದವರಿಗೆ ಅನ್ನದಾನಮಾಡುತ್ತ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಿಂದ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹಾವನ್ನು ಬಡಿದು ಹುಡುಗ ಹಾಕಿದರೆಂಬ ಗಾಂಧಿಯಂತೆ, ಆತನು ಲೋಭಿಗಳಾದ ಧನವಂತರನ್ನು ಬಡಿದು ತಂದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಬಡಜನರಿಗೂ ನಿರ್ಗತಿಕರಿಗೂ ಮುಕ್ತವಸ್ತುವಿಂದ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಸಿಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಜೋಡಾನು ತನ್ನ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಮಂದಿ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಾಗ, ಅವನ ಬಳಿ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಹೇಗೆ ಆದರಿಸುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಏನೂ ತೋರದೆ ಇದ್ದನು. ತರುವಾಯ, ಬಣ್ಣಕ್ಕಾಗಿ ಶುಭಯೋಗಿಸುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮರದ ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಚ್ಚಾಪಕವು ಬರಲು ಹರ್ಬಾ ಶಂಕರನು, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂಧಿ ರವೆ, ಸಕ್ಕರೆ, ಒಲೆ, ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೇಯಿಸಿ, ಪಾಯಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಲಿತ್ತನು. ಅದನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಮಲಗಿದ ಅವರು, ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎದ್ದು ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವರ ಗಡ್ಡವಾಸೆಗಳು ಕೆಂಪು ಛಾಯೆಗೆ ತಿರುಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ಆ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಹರ್ಬಾ ಶಂಕರನಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತಾದರೂ, ಅವನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು-‘ನೋಡಿ ; ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳೋಣ ! ನಿಮ್ಮ ಗಡ್ಡವಾಸೆಗಳ ರಂಗು ಬದಲಾದಂತೆಯೇ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವೂ

ಬದಲಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ಮಂಡೂರು ರಾಜಧಾನಿಯು ಪುನಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುವುದು. ಸುಖವಾಗಿರುವಿರಿ. ಆ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವಾಂಸನು, ನಿಮಗೆ ಇಂದು ಈ ರೀತಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುವನು' ಎಂದನು. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿವರಿಗೆ ಕೌತುಕವಾಗಿ ತೋರಿಬಿಡು, ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿವರು, ಆ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿಜವಾಗಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದರು.

ಈ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತೃಪ್ತನಾದ ಜೋಡಾನು, ಹರ್ಬಾ ಶಂಕರನನ್ನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಜನ್ಮತಃ ಯೋಧನಾಗಿದ್ದ ಅವನು, ಇದರಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ಮಿಾವಾ ಎಂಬ ಪ್ರಾಂತದ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ಪೂಜಾಜಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಸಹಾಯಗೊಂಡು ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ನೂರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಜೋಡಾನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಡೆದನು. ಜೋಡಾನು, ಆ ಸಹಾಯದಿಂದ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು, ಒಡನೆ ಹೊರಟು, * ಚಂಡನ ಪುತ್ರರಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡೂರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅವನ ಹಿರಿಯಮಗನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನು, ವೇಗತಾಲಿಯಾದೊಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ, ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಿರಲು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ ಜೋಡಾನ ಸೈನಿಕರು ಅವನನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ವಧಿಸಿದರು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಚಂಡನು, ತನ್ನ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ದುರ್ಮರಣದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಜೋಡಾನಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾದರೂ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು-ಅವನ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಸೋದರರನ್ನು ನಾನು ವಧಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವನು ವಧಿಸಿ ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಇನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಬೇಡ, ಎಂದುಕೊಂಡು ಚಿತ್ತೂರು

---

* ಆಜನ್ಮವೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದ ಚಂಡನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರೆಂಬ ಸಂದೇಹವುಂಟಾದಿತು! ಈ ಮಕ್ಕಳು ಬಹುಶಃ ರಘುದೇವನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು, ಆತನು ಮೃತನಾದ್ದರಿಂದ, ಈಗ ಅವರನ್ನು ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಾದ ಚಂಡನ ಪುತ್ರರೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರಬಹುದು.

ಏನಲ್ಲೋ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಬೋಡಾನೂ ಹೋಕುಳ ಮತ್ತು ಚಂಡ ಅವರೊಂದಿಗೆ ದೀರ್ಘವೈರವಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಏಕಾಂಗಿಯಾದ ತಾನು ಉಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸಂಧಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಚಂಡನ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ಮುಂಜನು ಅಸ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಓಡಿಬೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಂದ ಹತವಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮಾವರು ಮತ್ತು ಮಾರವಾರ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಮಾರವಾಡ ಪ್ರಾಂತದ ಒಂದೆರಡು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಾವರಿಗೆ ಸೇರಿದಂತಾಯಿತು.

ಮುಂದೆ ಮಾವರು ಮಾರವಾಡ ರಾಜಕುಟುಂಬಗಳವರು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹೆಗೆತನವನ್ನು ಮರೆತು ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಇರತೊಡಗಿದರು. ಚತ್ತೂರು ನಗರದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಬೇರೊಬ್ಬ ಶತ್ರುವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಓಡಿ ಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೋಡಾನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಮುಂದೂಂದುಪಳೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದನು. ಅವರ ತರುವಾಯ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೂರು ಶತಮಾನ ಕಾಲ, ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೂ ಸ್ನೇಹವು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದಿತು. ಚಂಡನಂತಹ ನೀತಿವಂತರೂ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶವೂ ತಾನೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಬರಲಾರದು ?

ರಾಣಾ ಮೋಕುಳದೇವ

ವೈರ್ವಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ, ರಾಜವೃತ್ತಜಂಡನು ತನ್ನ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಾದ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತನ್ನ ಬಲತಮ್ಮನಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ಶೇಷ ಜೀವಿತವನ್ನು ಆತನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಳೆದನು. ಹೀಗೆ ಪಡೆದ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಬಲ್ಲ ಧೈರ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಜಾಗೃತಿ, ಜಾಗರೂಕತೆಗಳು ಯುಕ್ತಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮೋಕುಳದೇವನಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನ ರಾಜ್ಯವು ಕೆಲಕಾಲ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆತನು ವಿಕ್ರಮ ಶಕೆಯ ೧೫೪೪ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೫೯೮) ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕಾಲ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಮಾಡಿದನು. ಈತನ ಅಧಿಕಾರಕಾಲವು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಆದರೂ, ಅಷ್ಟುಕಾಲವೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾನ್ವಯವಿಮರ್ಶೆ, ದುಷ್ಕೃತಿಗಳ ತಿಪ್ಪರಕ್ಷಣೆ ಮುಂತಾದುವು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುವು. ರಾಣಾ ಮೋಕುಳದೇವನು, ಸ್ವತಃ ಶ್ರದ್ಧೆ ವಹಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ನೇಹಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನುಂಟಾಗಿ ತಾಯಮಡಲಲ್ಲಿನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಶಾಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಧೀರನಾದ ರಾಣಾ ಮೋಕುಳನು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತಿನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಹೊರಟಿದ್ದ ತ್ರೈಮೂರನ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು, ಆರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಬಳಿ ಸಂಧಿಸಿ, ಘೋರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಅಟ್ಟಿದನು. ಇದೇ ಜಯದ ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲೇ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೂ ನಡೆಯಿಸಿ ಕಂಬೂರು ಕೋಟೆಯನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಉಪ್ಪನೀರಿನ ಸರೋವರಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಗಾಧ ವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಲಖಿರಾಣಾನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅರಮನೆಯು ಈತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯಿತು. ದೈವಭಕ್ತನಾದ ಮೋಕುಳನು, ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತದ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಜತುರ್ಭೂಜಮೂರ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಆಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಗೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಈತನಿಗೆ ಮೂವರು ಪುತ್ರ,

ರೂ, ಅನುವಮಾನಸೌಂದರ್ಯತಾಲಿನಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರಿಯೂ ಇದ್ದರು. ವೃದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲರೂ ಈತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ಇನ್ನೂ ಸಾಲ್ಪುಕಾಲ ಇರಲೆಂದು ಅವರ ಕ್ಷಮಸ್ತಿತ್ವದಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯ ಕಾರಣವೋದಿಗಿ ಈತನು ದುರ್ಮಾರಣಕ್ಕೆ ಶುಭ್ರಾದನು.

ಈತನ ತಂದೆ ಲಲುರಾಣಾನು ರಾಣಾ ಪೆಂಚ್ಚು ಸಿಂಹನ ಮಗನಲ್ಲವೆ! ಆತನಿಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ (ಬಡಗಿ) ಜಾತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪ್ರಿಯಾಸಿಯಾ ಗಿದ್ದು ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಾಡ, ಮೇರ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜಬಂಧುಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗಾದೆಯಿಲ್ಲ ತಾದರೂ. ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯವಾದ ಶರಣಪುತ್ರರಾಗಿ ಬೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ರಾಜಮಾರ್ಗಾದೆಯು ಇವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಲ ಮದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವು ಕೇಳುಕುಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿತ್ತೆಂಬ ಸುಪ್ತಾಜ್ಞವು ಅವರ ಮೈದುಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ಅದು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ವಾಚನಂತದಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಭಾವ ವನ್ನು ಪಡೆದಂತೊಡಗಿತು. ರಾಜನಷ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಾದರೂ ಕಾರಣಾಂತರ ದಿಂದ, ಬಡಗಿ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ, ಯಾವ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೂ, ಅದು ತನ್ನ ಅವಮೇಳನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಕಾರಾಂತರದಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ಅಧಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಧವಿಲ್ಲದ ಅವರ ದುರ್ಭಾವನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕೋಪಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವಂತಹ ಒಂದು ದುದೈವದ ಸಂಗತಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಸಂಭವಿಸಿತು. ರಾಣಾ ನೋಕುಳನಾದರೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವಿಷ ಮೃಕ್ಷದವೃತ್ತಾಂತವೇ ತಿಳಿಯದೆ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಲತಮ್ಮಂದಿರೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸುತ್ತ, ಏಳುನೂರು ಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಹಿಸಿ, ನಿಶ್ಚಂಕೆಯಿಂದ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಅತಿರಹವು ರಾಜಕೀಯವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸಲಹೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ಉನ್ನತಕುಲಸಂಭವವಾದ ಇತರ ಕೆಲವರು ರಾಜಪುತ್ರರು, ಕೀಳು ಜಾತಿಯ ಕಾಡ-ಮೇರರು ತಮಗಿಂತಲೂ ಉನ್ನತಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಹಿಸದೆ, ಅವರನ್ನು ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ರಾಜಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿ, ಅವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಮ

ಯೋಗಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬುದು. ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೆಂದರ್ಥವೂ ದೊರೆ
ಯಿತು. ಒಂದಿಗೆ ರಾಣಾಸ ಪಾತ್ರವನ್ನೂ ಅಪಾಯವೊದಗಿತು.

ರಾಣಾ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ, ಆಗ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಮದೇರಿಯಾ
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಸಮಾಪದ ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತವಾಸಿಗಳ
ಕಾಡು ಪಾಡುಗಳನ್ನು ದಂಗೆಯೆದ್ದು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂಬ ಪರ್ವತವಾಸಿಗಳು, ಯುಕ್ತಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ
ಪೊರಟು, ಅವರಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ದಂಗೆಯನ್ನಡಗಿಸಿ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಭ
ಯಪ್ರದಾನಮಾಡಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ವಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾ,
ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಬಿಸಿಲಾಗಿತ್ತು ದೂರದ ಆತನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಕು ದ ತೋರಿ
ನಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾವಿನಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ತಂಗಿದನು. ಆ
ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನು ಎಂದೂ ಕಂಡಿರದಿದ್ದ ಒಂದು ನೂತನಜಾತಿಯ
ವೃಕ್ಷವು ಆತನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವಾಯಿತು. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ
ವಾಗಿಯೇ ಅದು ಯಾವ ಜಾತಿಯ ವೃಕ್ಷವೆಂದು ತನ್ನ ಒಳಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ
ಕೆಲವೊಂದು ಸರದಾರರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಅವರಿಗೆ ಆ ವೃಕ್ಷದ ಹೆಸರೇನೆಂ
ಬುದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕಾಡ-ಮೇರದನ್ನು ರಾಣಾಸಸಮಕ್ಷಮ ಅವಶೇಷಗಳಿಗೆ
ಗುರಿಮಾಡಲು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂದರ್ಭವು ದೊರೆಯಲಾರ
ದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಸರದಾರರು—'ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು, ಒಂದುವೇಳೆ
ಕಾಡಮೇರರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು' ಎಂದು ನುಡಿದರು. ರಾಣಾನಿಗೆ, ಅವರ
ದುರುದ್ದೇಶವಾಗಲೀ, ಆ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಕಾಡ-ಮೇರರಿಗೆ ಹೃದಯ
ಶಲ್ಯವಾಗಿರುವದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಾಗಲೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕರೆ
ಯಿಸಿ—'ಈ ವೃಕ್ಷವು ಯಾವಜಾತಿಯದು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಅವರ
ಹೃದಯವು ಮೊದಲೇ ಕಳಂಕಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕೇವಲ ಸ್ವಾಭಾವಿಕರೀತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯು, ಅಷ್ಟು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ
ಕೀಳೆ ಸೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟು
ದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿ, ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಕ್ರೋಧಾನಲವನ್ನು ಎಣ್ಣೆ
ಹೊಯ್ದು ಹುತಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು
ಕೇಳಿ ಅತಿಶಯ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ ಅವರು, ಆಗಲೇ ಏನು ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ

ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ, 'ತಮಗೆ ಅದರ ಹೆಸರು ತಿಳಿಯದೆ'ಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರ ಹೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಸಮಯನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವೇ, ಸರವಾರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜದಲಿಯೇ ಗಿದ್ದು, ರಾಣಾನು ನಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನಾರೂಢ ನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಘಾತುಕರು ನಿಶಿತವಾದ ಆಯುಧವಸ್ತ್ರರಾಗಿ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದು, ಒಂದೇಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ರಾಣಾನ ಒಂದುಕೈಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರು. ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಆ ಅಪಘಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ತಿರುಗಿನೋಡುವವೇಳೆಗೇ ರಾಣಾನ ರುಂಡವು ಆ ಘಾತುಕರ ಕತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊ ರಳತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ವೈರಿಯನ್ನು ಘಾತಿಸಿದವೆಂದು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದವ ರಂತೆ ಆ ಕಾಜಮೀರರು ಒಡನೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನೂ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇ ಕೆಂದು ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನೇರಿ, ನಾಲ್ಕು ಲೋಟವಿಂದ ಹಿಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಮಹಾಜಾಗರೂಕ ರಾಗಿದ್ದ ಆ ದುರ್ಗಪಾಲಕರು ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಪ್ರಸೇ ಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದಕೊಡದೆ ತಡೆಯಲು, ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆರ ವೇರದಿದ್ದು ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಕೋಪವು ಮಿತಿಮೀರಿತು.

ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲವಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭು ವೋಕುಳನು ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಸಂಗತಿಯು ಒಡನೆ ಕಾಳ್ಕೆಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಹಾಹಾ ಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವೋಕುಳನ ಮೂರುಮಂದಿ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿ ಯುವನಾದ ಕುಂಘನು ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ದೂರಾಲೋಚಕನೂ ಆದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ವಿರೋಧಿವಾಗಿದ್ದರೂ ಬಂಧುವಾದ ಜೋಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಆ ಆಪತ್ಸಮುದಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಜೋಡ ನಾದರೂ ಪೂರ್ವದ್ವೇಷವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ, ಪಿತೃವಿಹೀನ ರಾದ ಆ ಬಾಲಕರವೇಳೆ ದಯೆಯು ಉಕ್ಕಿ ಬರಲು, ಅವರ ಸಹಾಯ ಕ್ಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಅದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿ ದನು. ಜೋಡನ ಆ ಸೇನೆಯೂ, ಕುಂಘನಸೇನೆಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಹೊರಟು ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳಾದ್ದು ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲೂ ನಿಲ್ಲಿಗೊಡ

ದಂತೆ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ದುರ್ಗದಿಂದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತಾ ಸಾಕುಸಾಕೆ ನ್ನಿಸಿತು. ಕಾಚಮೇರರು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಕೊನೆಗೆ ರಾಟ ಕೋಟೆ ಎಂಬೊಂದು ದುರ್ಗವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ರಾಟಕೋಟೆಯು ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ-ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದು ದರಿಂದ ಕೆಲ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಶತ್ರುಬಾಧೆಯು ಬದಗದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆಯಿಂದ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಆ ಸ್ಥಳವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದುದೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೃಢವಾದಮೇಲೆ ಅವರು ಆ ಕೋಟೆಯ ಬಿದ್ದುಹೋದ ಕೆಲ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.

ಆದರೂ ಅನ್ಯಾಯಕಾರಿಗಳಾದ ಅವರಮೇಲೆ ವಿಧಿಯಾದರೂ ದಯೆ ತೋರುವುದೆಂತು ? ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ಅವರ ಮೃತ್ಯುವಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಘಾತುಕತನದಿಂದ ವಧಿಸಿದ ಆ ನೀಚರನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೃತಸಂಕಲ್ಪನಾದ ವೀರಪ್ರಭುವೂ ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದ ಮಾರ್ವಾಡರಾಜಪುತ್ರನೂ ಕಾಚಮೇರರ ಜಾಡೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ದುರ್ಗಮಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಸಂಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಬಂದು ಅವರ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು-‘ಪ್ರಭೋ, ನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ’ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.-‘ನೀನು ಯಾರು, ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆ, ನಿನಗೆ ಪಾಪವಾಗಿರುವ ಆಪತ್ತೇನು’ ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ಆ ಅಸಂಚಿತ ಮನುಷ್ಯನು-‘ನಾನು ಜೋಹಣ ವಂಶಸಂಘಾತನಾದ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತನು. ಸುಜಾ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಹೆಸರು. ನನಗೆ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಆಪ್ತತಮ ಲಾವಣ್ಯಮಯಿಯನ್ನಿಸಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಒಂದುದಿನ ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆ ದುರ್ಗನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಚಮೇರರು, ಈ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಇಳಿಯುವಾಗ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಟಕೋಟೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. - ನನ್ನೇದುರ್ದವೆಯನ್ನು ರಾಣಾಯವರಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮಾರ್ಗ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ನೀವೇ ದೊರೆತೀರಿ. ರಾಟಕೋಟೆಯು

ಜನಗಳು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಗುಪ್ತಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಈಚೆಗೆ ಅದರ ಕಾಮಗಾರಿಯು ನನೆದಾಗ್ಗೆ ನಾನು ಒಬ್ಬ ಬಡ ಕೂಲಿಯವನ ವೇಷದಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ಅದರ ಅಂತರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ದುರ್ಗಮವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಪ್ರವೇಶಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಿ, ಒಂದುಸಾರಿ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಸೇರಬಲ್ಲೆವಾದರೆ, ಮುಂದೆ ಕೋಟೆಯು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನವಾದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಏಕೆಂದರೆ, ಕೋಟೆಯು ಅತಿಶಯ ದುರ್ಗಮವಾದುದರಿಂದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾವಲುಗಾರರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವೈಮರೆತು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಅಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರರು-“ಹಾಗಾದರೆ ನಮಗೆ ಆ ಗುಪ್ತ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ?” ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆತನು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಒಡನೆ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರಲ್ಲಿ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠರೂ ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುಗಳೂ ಅನುಭವಿಗಳೂ ಆದ ಕೆಲ ಮಂದಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಣಿ ಕೋಟೆಗೆ ಅಭಿಮುಖರಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಮುಂದೆ ಸುಜಾನೂ ಆ ಹಿಂದೆ ಅಶ್ವಾರೂಢರಾದರಾಜಪುತ್ರರೂ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಪರಿವಾರದವರೂ ಸಾಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟುಮಂದಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬರಾದರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಸಿರು ಸಹ ಬಿಡದೆ, ಕೇವಲ ಸೂತ್ರದಬೊಂಬೆಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಲಿಸಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಾದರೋ, ಅಕಾಶವನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ ನೆರೆದಿದ್ದ ಕಾರ್ವೋಡಗಳಿಂದ ಕಗ್ಗತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂತರಿಕ್ಷವೇ ತೊತು ಬಿದ್ದಿತೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ವರ್ಷವು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯೆಮಧ್ಯೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೊರೆದುಹೋಗುವಂತಹ ಕೋಲ್ಮಿಂಚುಗಳೂ, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕಿವಿದಾಗಿಸುವಂತಹ ಗುಡುಗುಗಳೂ ಎಂತಹ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯ ಹೃದಯವನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವಂತಿದ್ದುವು. ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರಾಗಲೀ, ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿ

ರೂಪವರಾಗಲೀ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸದೆ, ಘಟಕ್ಕೆಂದು ಮಿಂಚಿದಾಗ
ಮೂತ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಆ ಜನರು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿ-
ಬ್ಬರು. ಎಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆದ್ದದರೆ, ತಮ್ಮ ಸುಳಿವು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದು, ತಮ್ಮ
ಸಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘಾತವುಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಬಿದ್ದರೂ
ಇಯವಾದರೂ, ಯಾರೂ ಬಿಡದೆಂದು ವಿಧದ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸು-
ಮ್ಮನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿದ್ದ ಸುಜಾನು ಹೀಗೆ
ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ದುರ್ಗದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ
ಇದ್ದ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಹತ್ತಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಕಾಲಿ-
ಡಲು, ಎದುರಿಗೇ, ಉರುಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯ ಕೆಂಡಗಳಂತೆ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆ-
ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಾವ್ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಮೃತ್ಯುವಿ-
ಸಂತೆ ಕಾದು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಂದು ಛಾಯಂಶರ ವ್ಯಾಘ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತಂಭಿ-
ತನಾದನು. ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ, ಏಕಮಾತ್ರ, ಸಂತಾಸಳಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೂ
ತನ್ನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ದುರಂತದುರ್ದಸೆಯನ್ನೂ,
ಆವರೆಗಿನ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅತಿಶಯ ಅಯಾಸವನ್ನೂ ಮನೋ-
ವ್ಯಥೆಯನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಪ್ರಾಣಹೋದರೂ ಹೋಗಬಿಂದು ಎಂತಹ
ಅಪಾಯವನ್ನಾದರೂ ಎದುರಿಸಲು ಹಿಂಜರಿಯದಿದ್ದ ಆತನು ಸದ್ಯೇ ತಮ್ಮ
ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು
ಮೂಚಿಸಲು, ರಾಜಕುಮಾರನ ಕೈಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದನು. ರಾಜಪುತ್ರ ಕುಂ-
ಭನು, ಏನೋ ಅಪಾಯವು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಸುತ್ತಲೂ
ನೋಡಲು ಎದುರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾರಲು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ-
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಹಬ್ಬುಲಿಯು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಯಿತು.
ಒಡನೆ ಕತ್ತಿದುನ್ನುನಿಳಿದು, ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಒಂದೇ
ಏಟಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದ ಆ ಮಲಿಯು
ಮರಣವೇದನೆಯಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೃತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟದ ಮೇಲ್ದಾಗಿ
ದಿಂದ ಉರುಳಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಇತ್ತ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಮಲಗಿದ್ದ ಕಾಶನ ಮಗಳು ಎದ್ದುತ್ತು, ಮರಣಕಾಲದ ಆ ಮಲಿಯು ಅಬ್ಬರ-
ವನ್ನೂ ಅದು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉಳುಬಿದ್ದ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು

ಎಬ್ಬಿಸಿ-‘ಅಪ್ಪಾ ಏನೋ ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಶತ್ರುಗಳೇನಾದರೂ ಬಂದಿ ದಾರೋ ನೋಡು’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಕಾಜನು—‘ಮಗೂ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರಿಂದ ಬಂದಾರು ! ಭಯವಿಲ್ಲ, ಮಲಗಿನಿದ್ರೆ ಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ಬಹುದೂರ ಇದ್ದಾರೆ. ಅದು ಗುಡುಗಿನ ಶಬ್ದವಿರಬಹುದು. ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸು’ ಎಂದು ನುಡಿದು ತಾನೂ ಗಾಢನಿದ್ರಾಸಕ್ತನಾದನು.

ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿಯೇ ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪಾತೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಕೋಟಿಯೊಳಗಿನ ಸೈನಿಕರು ಆಯುಧಗಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಮಾರಪಾಡದಿಂದ ಬಂದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಮೇರನನ್ನು ತೀರಿಸಿದನು. ಸುಚಾನು ಕಾಜನ ತಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಹಗೆತನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ರಾಜದ್ರೋಹವನ್ನೂ-ಸಾಧ್ಯವು ಮಾನಾಪಹರಣವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಆ ನೀಚರು ತಮ್ಮ ಪಾಪಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಮರದವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಕುಂಭನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದ ದುರಾತ್ಮರನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ರಾಣಾ ಕುಂಭ

ತೆರುವಾಯಿ ಧೀರನಾದ ಕುಂಭನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೪೧೨ ರಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ವೈಭವದಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಮಾಡಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮೊವಾರುರಾಜ್ಯವು ಈತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕ ವಾಗಿದ್ದಂತಾದರೂ, ಅಬ್ಬಸ್ಸಲ್ಯ ಅಂತರ್ಯ ಕಿರುಕುಳಗಳು ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾವಾದುದೇಶಾಧಿಪರು ಎಂದಿನಂತೆ ಬಂಧುಗಳೂ ಸಹಾಯಕರೂ ಆಗಿ ರಲು ಮುಂದೆ ಕೆಲವುಕಾಲ ಯಾವ ಆರಸನ ಧಾಳಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಂತತೆಯು ನೆಲೆಸಿರಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು.

ಪೃಥ್ವಿಯ ಮತ್ತಾವ ದೇಶಕ್ಕೂ ಬದಗಿರದ ಬಂದಪೂರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯವು ಆಯಿಂದಲೂ ಮೊವಾರುದೇಶಕ್ಕೆ ಬದಗಿ ಅದರ ಕೀರ್ತಿಧ್ವಜವನ್ನು ಭಾರತ ದೇಶದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಾಯಿಯನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಮತ್ತಾವ ರಾಜ ವಂಶದಲ್ಲೂ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಬಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಶೂರರೂ ಧೀರರೂ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಗಳೂ ಆದ ರಾಜರನ್ನು ಬದಗಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ದುರ್ಲಭ. ಆದರ ಚೆತ್ತೂರು ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಬಪ್ಪರಾವಳ ಹಮಾರಸಿಂಹರ ಪವಿತ್ರನಾಮಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಧೀರ ವರೇಣ್ಯರು ಮೊಲೆಮೊಲೆ ಜನ್ಮಹತ್ತಿ, ಅದರ ಪಾವಿತ್ರೈತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಂಡುಬಂದರು. ಕಾರ್ವಾಂಧನಾದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು ಚೆತ್ತೂರಿನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು ಅದನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿ ಈ ಪೇಟೆಗೆ ನಲಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಶತಮಾನಕಾಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಶತಮಾನಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಚೆತ್ತೂರು ಪುನಃ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ವೈಭವವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಯಶಸ್ವೀರಿಗಾದ ಮಹನೀಯರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ರಕ್ತವನ್ನಾದರೂ ಬಿಸಿದು, ಅವರ ಅರ್ಪಣಾಘನತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯದಿದ್ದ ಧೀರರು ಪುನಃ ಸಹಸ್ರಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿ ಶತ್ರುರಾಜರ ಕಣ್ಣುಕುಕ್ಕುವಂತೆ ತಮ್ಮ ವೈಭವಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸು

ತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಣಾ ಕುಂಭನಲ್ಲಿ ಹಮೀರನ ಶಕ್ತಿಸಾಹಸಗಳೂ, ಲಖು ರಾಣಾನ ರಸಿಕತೆಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಬೆರೆದಿದ್ದುವು. ಸಮರಸಿಂಹನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವನು ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಮೀನಾರು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಾಭವ ವುಂಟಾಗಿದ್ದಿತೋ, ಆ ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ರಾಣಾ ಕುಂಭನ ವಿಜಯ ಧ್ವಜವು ನಿರಂಕುಶತೆಯಿಂದ ದಾರಾಡುತ್ತಿರುವುದು. ಷಹಬುದ್ದೀನ್-ಸಮರ ಸಿಂಹರ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ದೆಹಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಇಸ್ಲಾಮ್ ಮಂದಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಆಳಿದರು. ಆ ಆಳ್ವಿಕೆಯಾದರೂ ಪಿತೂರಿ, ದಂಗೆ, ದುರ್ಮರಣ, ಹತ್ಯೆ, ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಅನಾಹುತಗಳಲ್ಲಿ ಈಚೆಕೊಂಡೇ ಸಾಗಿತು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಕೇವಲ ಹನ್ನೊಂದುಮಂದಿ ರಾಜವುತ್ರರು ಮಾತ್ರವೇ ಆಳಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಂತೆ ದಂಗೆದರೋಡಗಳಿಗಾಗಲಿ ಕೊಲೆಕಾಪಟ್ಟಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಪ್ರವೇಶವುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜರೂ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆ-ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ರಕ್ತಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ತಲೆಯನ್ನು ತೆತ್ತರಲ್ಲದೆ ಎಂದೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲೆ ಬಡಿದಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಲೇ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧಿಪತ್ಯದ ದಾರ್ಢ್ಯತೆ ಘನತೆ ಸೌಜನ್ಯತೆ ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನವೆಂಬುದು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವಲ್ಲವೆ ?

ಕುಂಭನ ಸಾಹಸಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೆಲವುಂಟು. ಬಿಲ್ವೀ ಅರಸರ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದ ದೆಹಲಿ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಬಿಗಿಯು ಕೇವಲ ತಿಥಿಲವಾಗಿ ಅದರ ಅಧೀನರಾಜ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಪುಂಖಲೆಯನ್ನು ಕಳೆಚಿದಿರುತ್ತಾ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುವು. ದೂರಪ್ರದೇಶವಾದ ದಖ್ಖನಿನ ಬಿಜಾಪುರ ಗೋಲ್ಕೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮಾಳವ ಗುಜರಾತ್ ಜಯಪುರ ಮುಂತಾದ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುವು. ಕಾಲ್ಪಿಯು ಸಹ ತನಗೊಬ್ಬ ರಾಜನನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕುಂಭನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಳವ ಗುಜರಾತ್ ಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಮದಿಸಿದ್ದುವು. ರಾಣಾನು ಪರಾಕ್ರಮಧುರ್ಯನಾಗಿ ಪರರಾಜರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವಂತೆ ಏತ್ಸರ್ಯಪ್ರತಿಭೆ

ಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಳವ ಗುಜರಾತುಗಳ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಪ್ರಭುಗಳಬ್ಬರೂ ಒಂದಾಗಿ ಚಿತ್ತೂರಿನಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಭಾಗ ನಡೆಸಲು ಸಿದ್ಧವಾದರು. ಈ ಒಳಸಂಘನ್ನು ತೀವ್ರ ಕುಂಭನು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವಿಮ್ಮಡಿಸಲು ವಿಜೃಂಭಿತನಾಗಿ ಒಂದುಲಕ್ಷ ಕುದುರೆ-ಕಾಲ್ಬಲಗಳನ್ನೂ, ಹದಿನಾಲ್ಕುನೂರು ಹಸ್ತಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ನೆರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೋವಾರಿನ ಸರಹದ್ದಿನ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಿತ್ತು, ಆ ಸಂಯುಕ್ತಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸಿ, ಮಾಳವದ ಬಿಲ್ವ ಅರಸನಾದ ಮಹಮ್ಮೂದನನ್ನು ಸೆರೆಗೊಳಿಸಿ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದೊಯ್ದನು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಚರಿತ್ರಾಂಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ, ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಚರಿತ್ರಕಾರನಾದ ಅಬುಲ್ ಫಜಲನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ, ರಾಣಾ ಕುಂಭನ ಶೌರ್ಯ ವೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊಗಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಹಮ್ಮದೀಯರಾದ ತಮ್ಮ ರಾಜರಿಗೆ ಶುಧ್ಧವಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಆತನ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಬೈದಾಯ್ಕವನ್ನು ಕುರಿತೂ ಮುಕ್ತಹೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಿಲಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಮ್ಮೂದನು ಆರು ತಿಂಗಳುಕಾಲ ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆರೆಯನ್ನನುಭವಿಸಿದ ತರುವಾಯ ದಯಾಳುವಾದ ಕುಂಭನು, ಅಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಕರೆತರಿಸಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಾಭರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ, ವಿಶೇಷ ಧನವನ್ನೂ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಉಚಿತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ವೀರತೀರೋಮಣಿಯಾದ ಕುಂಭನ ಈ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಂಟು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡಿದ ಅಸಂಖ್ಯ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ರಾಜರಲ್ಲಾಗಲೀ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೆ! ಅಬುಲ್ ಫಜಲನು, ಹಿಂದೂ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆದಿರುವ ಬೈದಾಯ್ಕ ದಯಾಭಾವ ಎಂಬ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಶತ್ರುವಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರಿಸುವುದಾದರೂ, ಅವನಿಂದ ದೀನತೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ನಂತರವಲ್ಲ-ವಿಶೇಷ ಧನಕನಕಾದಿಗಳ

ಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಗ್ರಹಣಮಾಡಿದ ನಂತರವಲ್ಲ; - ಕೇವಲ ಅಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾಗಿ! ಇದು ರಾಜಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದಪೂರ್ವ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲವೇ! ಇಂತಹ ಅಲೌಕಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ರಾಜಮಾರ್ತಾಂಡರಾದ ಆರ್ಯಪ್ರಭುಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಶಕ್ತರಾದಾರು!

ಜಿತನಾದ ಮಾಳವಾಧಿಪತಿಯು ರಾಣಾನ ಘನತೆ ಔದಾರ್ಯ ಸೌಜನ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ. ತನ್ನ ಸರಾಭವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುದರ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ತಿರೋಭೂಷಣವನ್ನು (ಕಿರೀಟ) ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಮುಂದಾದರೂ, ತನ್ನ ಜೀವಾವಧಿ ಚಿತ್ತೂರಿನಮೇಲೆ ಕೈಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತನಗೆ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವವದವಿಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಾಣಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದು ಗೆಳೆತನದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡನು. ಕುಂಭನು, ಈ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಸಹಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ದೆಹಲಿಯಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಅಳಿಯಲನುವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಪುನಃ ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಸರಾಭವಗೊಳಿಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

ಮಾಳವ ಮತ್ತು ದೆಹಲಿ ಪ್ರಭುಗಳಮೇಲೆ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಿಜಯವನ್ನು ಅಪಂಪ್ರಾರ್ಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ರಾಣಾ ಕುಂಭನಿಗಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅದು ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪೂರ್ವವೈಭವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ಈಗೂ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡದವರು ಅದರ ಘನತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉಹಿಸಲಾರರು, ನೋಡಿದವರು ವರ್ಣಿಸಲಾರರು. ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ರಾಣಾನಿಗೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು. ಅದು ನೂರಾರುಪುತ್ತರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂಬತ್ತು ಅಂತಸ್ತುಗಳುಂಟು. ಒಂದೊಂದು ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕಪ್ಪುಕಲ್ಲಿನ ಹಲಗೆಯಮೇಲೆ, ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜವಂಶಚರಿತ್ರೆಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳು ರಾಕ್ಷಸರು ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯರು ವೀರಪುರುಷರು ಮುಂತಾದ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಜಯಸ್ತಂಭ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ರಾಣಾ ಕುಂಭನು

ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೋಟಿಕೊತ್ತಲಗಳೂ ಹಲವುಂಟು. ಮಿಾವಾರು ರಾಜ್ಯರಕ್ಷೆ ನೆಗೆ ಮುಖ್ಯಧಾರವಾಗಿರುವ ಎಂಭತ್ತಾಲ್ಕು ದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೆರಡನ್ನು ಈ ರಾಜವರೇಣ್ಯನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು ಚಿತ್ತೂರುನಗರದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು, ಅಬೂ ಶಿಬರದವೇಲೂ ಅನೇಕ ದೇವತಾಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಕುಂಭನ ಮತ್ತು ಆತನ ತಂದೆಯ ವಿಗ್ರಹಗಳೆರಡು ಈಗಲೂ ಘಡೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಕುಂಭನು ರಸಿಕಾಗ್ರಣಿ. ಕವಿತೆ, ಶಿಲ್ಪ, ಚಿತ್ರಕಲೆ ಮುಂತಾದ ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಪ್ರಾಥಮ್ಯವಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ನೌರ್ಯ ಧೈರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಚತ್ಯುರಾಜರಮೇಲೇರಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಜಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಅಷ್ಟೇ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಥಮ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಕವಿತೆ ಮುಂತಾದ ಕುಶಲಕಲೆಗಳೆಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತನ ರಾಣಿಯೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಳೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆದ್ವಿತೀಯ ಭಕ್ತಾಗ್ರೇಸರಳೂ ಆದ ರಜಪೂತ ಕವಯಿತ್ರಿ ಮಾರಾಬಾಯಿ. ಆ ಸಾಧ್ವೀ ಮಣಿಯು ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಮೇಲೆ ಹಿಂದೀಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿರುವ ಪದಪದ್ಯಗಳು ಅಮೃತರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಹ್ಲಾದ ಜನಕಗಳಾಗಿವೆ. ಈಕೆಯು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ನಟ್ಟ ಚಿತ್ರವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಮಹಾರಾಣನ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಾದಮೇಲೂ ತನ್ನ ಪದವಿಯ ಘನತೆಗೌರವಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮೈಮರೆತು ತನ್ನಾಹೃದಯಾಧಿದೇವತೆಯಮೇಲೆ ನೂತನ ಭಾವ ನೂತನ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅರಮನೆಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಸ್ವರಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುವಳು. ಆನಂದಬಾಷ್ಪದಿಂದ ಆ ದೇವದೇವನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಅಭಿಷೇಕಿಸುವಳು. ಅವಿರಳಸ್ನೇಹಭಾವವು ಉಕ್ಕಿಬರಲು ಆ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ಪುಳಕಗೊಳ್ಳುವಳು. ಮೈಮರೆಯುವಳು. ಆಕೆಯ ಸುಮನೋಹರ ಗಾಂಧರ್ವ ಕಂಠವಾಧುರ್ಯವೂ, ಭಕ್ತಿರಸವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ಣನಾವೈಖಿಲಿಯೂ, ಚಿತ್ರಾಕರ್ಷಕವಾಗಿರಲು ಆಕೆಯ

ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರೂ, ಒಡನೆ ಆ ದೇವಾದಿದೇವನ ಪಾದಗಳ ಬಳಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವರು. ಅರ್ಧ ತೆರೆದ ಸೆತಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಧಾರಾಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಸುತ್ತ, ಗೋಪೀಜನ ಮನೋಹಾರಕನೂ, ವೃಂದಾವನ ವಿಹಾರಿಯೂ, ಅಲೌಕಿಕ ಮಾನುಷವಿಗ್ರಹನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿವಿಧಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮೃದುಮಧುರ ನವನಕುಸುಮಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಳಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಪಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಾಂಸಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಗೀತೆಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನೂಗಿಸಿ, ಆತನ ಕಂಠಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಿಪದಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಆಕೆಗೆ ಆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯೂ, ರಾಜ್ಯಮೈಭವವೂ ಸುಲಸಂಪದಗಳೂ, ಆಹಾರಪಾನೀಯಗಳೂ ಲೌಕಿಕಪಾಂಥವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಮರೆತುಹೋಗುವುವು. ಆಕೆಯ ಈ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ವಿನವಿನಕ್ಕೆ ದೂರಸ್ತಾನಂತಗಳಿಂದಲೂ ನೂರಾರು ಸಹಸ್ರಾರುಮಂದಿ ಯಾತ್ರಿಗೋ ಎಂಬಂತೆ, ಜಿತ್ತೂರಿನ ಆ ಕೃಷ್ಣದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಕೆಯ ನದವಾಂಕುಂದಿಂದ ಹುಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಪ್ರವಾದದಲ್ಲಿ ತೊಪೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಕೀರ್ತಿಯು ಉತ್ತರಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ದಿಲ್ಲೀ ಜಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಅಕ್ಬರನು, ಆಕೆಯ ಅನುಸಮ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಠ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನೂ ಗಾನವೈಖರಿಯನ್ನೂ ಕವಿತಾಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶತೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಅಸ್ಥಾನಗಾಯಕನಾದ ತಾನಸೇನನಿಂದ ಕೇಳಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಹೋದಂ ರಾಜಪತ್ನಿಯಾದ ಆಕೆಯ ದರ್ಶನಲಾಭವಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಒಂದುವಿನ ಗೋಸಾಯಿಯ ಪೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹಲವು ಮೊಂದಿ ಹಿಂದೂ ಭಕ್ತಜನರೊಂದಿಗೆ ಜಿರಿದು ಕೃಷ್ಣಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಂದೆಡೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಮಿಠುಬಾಯಿಯು ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ತನ್ನಾ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಪಾಡಿಸಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೂರಿತು ಪ್ರಸಂಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಶ್ರೋತೃಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಂದೆಡೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಕ್ಬರನು, ನಯನವೋಹಕವಾದ ಆಕೆಯ ರೂಪಕ್ಕೂ, ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾದ ಗಾನಕ್ಕೂ ಲುಬ್ಧನಾಗಿ ಪರವಶನಾಗಿ ಆ ಅಲೌಕಿಕ ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ತಿರುಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ, ಪ್ರಸಂಗಾಂತದಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಅಮೃತ

ರತ್ನಹಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು, ಆಕೆಯು ಗೋಸಾಯಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಂತಹ ಮಾರವು ದೊರೆತ ಬಗೆಯೆಂತೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಆ ಪ್ರಜ್ಞನ್ನು ಗೋಸಾಯಿಯು ಯಮುನೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇಳಿದಿದ್ದಾಗ ಅದು ದೊರಕಿತೆಂದು ಬೊಂಕಿ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಪರಮನಿಸ್ಸುಹಳಾದ ಆಕೆಯು ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ ಸಿರಾಕರಿಸಲು, ಆ ಗೋಸಾಯಿಯು ಪರಮಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದಲೇ-ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಇಡ್ಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹದ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಅಸಂಖ್ಯ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಆ ರತ್ನಹಾರದ ಸಮಾಚಾರವು ಬಡನೆ ರಾಜ ಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ರಾಣಾಸ ಕಿವಿಯವರೆಗೂ ಹೋಯಿತು. ರಾಣಾನು ರತ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೂಗಿ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅವರು ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾರದೆ ಅದು ದಿಲ್ಲೋರನದೇ ಎಂದು ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ರಾಣಾನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ತುರುಷ್ಯಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಅಸವಿತ್ರಳಾದಳೆಂದು, ಆಕೆಯ ವಾತಿವ್ರತ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಶಿರಚ್ಛೇದನಮಾಡಿತೆಂದು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅನ್ನಿಶೀಯ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿಯೂ ಪರಮಪತಿಪ್ರತಾಪಿರೂಪನೂ ಆದ ಆಕೆಯಮೇಲೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಲು ಆ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಲ್ಲ-ಆ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಯಾವನೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ರಾಣಾನು-‘ಎಲೈ ಪಾಪಿಯನಿ, ನಿನ್ನೀ ಕಳಂಕಿತಮುಖವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆನು. ನೀನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ ನಿನ್ನೀ ಪಾಪಿಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸು’ ಎಂದು ವರ್ತಮಾನ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಸಾಧ್ಯವಿರಾಬಾಯಿಯು, ಭರ್ತನ ಆ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಪ್ರತಿಮಾತಪ್ಪಾಡದೆ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅರಿಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಹರಯುತ್ತಿದ್ದ ನದಿಗೆ ನಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ದೇಹವನ್ನು ನೀಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ, ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾರೋ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕಾಪಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದ ವಿರಾಬಾಯಿಯು ಮುಂದೆ, ಬೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೈವವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಹಲವು ಕಾಲವಿದ್ದಳು. ತರುನಾಯ ಬಹು

ವಿನಗಳಮೇಲೆ, ಆಕೆಯ ಶುಭ್ರಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಹರಡಿ, ಸಕಲರೂ ತನ್ನ ರಾಣಿಯ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವೆಯನ್ನೂ ಆಲೌಕಿಕ ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಣಾನು, ತನ್ನ ಧೂರ್ತಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ನಾಚಿ, ಸಕಲ ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದಲೂ ಆಕೆಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಗೌರವಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ, ಕೃಷ್ಣಮಂದಿರದಲ್ಲಾಗಲೀ, ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಾಗಲೀ ವಾಸಿಸಲು ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಿರಾಂಬಾಯಿಯು, ತನ್ನ ಜನ್ಮಾವಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗುಣವರ್ಣನೆಯ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಪಾಡುತ್ತ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಶೇಷಳಾದಳು. ಉತ್ತರಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಈ ಗೀತೆಗಳು ಅಬಾಲಗೋಪಾಲವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸಕಲರಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ್ಯಮೃತರಸವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸುತ್ತ ಜನ್ಮತಾರಕವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ರಾಣಾ ಕುಂಭನು ಸಕಲಜನ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನ ಕಾಲ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪರಿವಾರಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದನು. ಹಿಂದೂಧರ್ಮವಿರೋಧಿಗಳಾದ ಹಲವರು ಶತ್ರುರಾಜರನ್ನು ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಅಡಗಿಸಿದನು. ಕೋಟಿಕೊತ್ತಲಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭದ್ರಗೊಳಿಸಿದನು. ಹಲವು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ತಿಲ್ವಕಲಾಪ್ರದರ್ಶಕಗಳಾದ ಹಲವು ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೇತ್ರಾನಂದಕರವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಅಷ್ಟುದಿನಗಳು ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಮಕುಟಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಸುವರ್ಣಮಹೋತ್ಸವ (Golden Jubilee) ವು ನಡೆವ ಸುಸಂದರ್ಭ. ಆತನ ಕೀರ್ತಿತರುವು ಫಲಪ್ರದವಾಗುವ ವೇಳೆ. ಅಂತಹ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೇ ಕಳಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹ ಅಸಹ್ಯಕೃತ್ಯವೊಂದು ನಡೆಯಿತು. ಅಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಐವತ್ತು ವರ್ಷಕಾಲ ನಡೆದುಬಂದ ಆತನ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅತೀವದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಂಡಿತು. ಬಹು ರಾವಳಾದಿಗಳಿಂದ ಧರಣ್ಯಟ್ಟಿದ್ದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೆರದ ಆತನ ಉತ್ತರವಾಂಗವು, ಒಬ್ಬ ನೆರಹಂತಕನ ಕರಕೃಪಾಣಕ್ಕೆ ವಶವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ಆ ಹಂತಕನು

ದರೂ ಮತ್ತಾರೂ ಅಲ್ಲ. ಆತನ ಮಗನೇ ! ಇದು ದುರ್ವಿಧಿಯಲ್ಲವೇ ?
ಯೋಗಭ್ರಷ್ಟತೆಯ ದರವಾವಧಿಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲವೆಂದು ?

ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮೃತನಾದನಂತರ, ರಾಣಾ ಕುಂಭನು, ಹೇಗೆ ಸ್ವ-
ಜನಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಬಲನಾದನೋ ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಸ್ವಜನ-
ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಶೋಕ್ಷಣತೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದನು. ಆತನ ಬಂಧುಗಳೂ
ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಆದ ಮಾರವಾಡದೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಬದ್ಧ-
ದ್ವೇಷವು ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬನಿಗೆ ಜಾಲಾರು ದೇ-
ಶದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರು ನಿಶ್ಚ-
ಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಕುಂಭನು ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು
ತಾನೇ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ
ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಅಸಹಿಸಿ ಹಿಂದೆಗಡೆ, ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ
ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡುಬಂದು, ಆಕೆಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿವಾ-
ಹಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ಅವಿವೇಕಕಾರ್ಯವು ಆತನನ್ನು ಅನೇಕ ಕಷ್ಟ-
ನಷ್ಟಗಳ ಪಾಲುವಾಡಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ ಮಾರವಾಡ-
ಮಾವಾರು ದೇಶಗಳ ಸ್ನೇಹವು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ, ಪುನಃ ಬದ್ಧ-
ದ್ವೇಷವು ಉಂಟಾಯಿತು. ನೂತನವಧುವು ತನ್ನಾ ವೃದ್ಧಪತಿಯಮೇಲೆ
ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲದೆ, ತನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಾರವಾಡದೇಶದ
ರಾಜಪುತ್ರನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ಮಗ್ನಳಾಗಿ, ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಗಾದರೂ
ತನ್ನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗೆಂದು ಆತನಿಗೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು
ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾ-
ಮಾಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಎಂ-
ಬಂತೆ, ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ದೀಪವನ್ನಿಟ್ಟು
ರಾತ್ರಿ ಉರಿಸುವಳು. ಅತ್ತ ಮಾರವಾಡದೇಶದ ರಾಜಪುತ್ರನಾದರೂ, ಆಕೆ-
ಯಲ್ಲೇ ನಟ್ಟಿ ಚಿತ್ತವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ತನ್ನಾ ಪ್ರೇಮಸಿ-
ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಒಂದಾವರ್ತಿ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಬಂದ
ದ್ದನಾದರೂ ಆತನ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕುಂಭನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿದಾರಭ್ಯ ಒಂದು ಪದ್ಧತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು

కొందిద్దను. ఆస్థానవన్ను యొక్క సింహాసనద బళిగి బందు, కృ
కత్తియన్న తన్న తలయసుత్తులూ మూరుబారి తిరుగిసికొండు, బా
యల్లి యారిగూ కేళిసదంతే పనూ కలవువాక్యగళన్న యేళికొండు
తరువాయ పరి కుళితుకొళ్ళవను. రాణాను హాగి మాడువుదక్కే
కారణవేనో యేళికొళ్ళుతిద్దు దేనో యారిగూ తిళియదే బహు
కాల కళియితు. అదన్న కేళలు యారిగూ ధ్యేయవిరలిల్ల. కౌనే
గొందుదిన రాణాన హియమగనాద రాయమల్లను, మనస్సిన ఆ
కాంక్షేయన్న అడగిసిట్టుకొళ్ళలారదే, అదర అర్థవేనో తిళిసదే
కెందు తందేయన్న కేళికొండను. రాణాను అదన్న యేళదిద్దు దం
తిరలి, తన్న మగను తన్న అభిప్రాయవన్ను కురితు ప్రత్తిసిదవల్లా
ఎంబ రోక్షుడింద అవనన్న తన్న రాజ్యుడింద గడిపారు మాడిసి
బిట్టను. సింహాసనకే బాధ్యునాద బ్యేష్టపుత్రను హిగి దేశాంతర
గతనాద ఒడనే, మిక్క మక్కల్లి చిక్కవనాద యదయనేంబ హేసరిన
రాజపుత్రను, రాజసింహాసనవన్ను పరి ఆళబేకెంబ దురాసేగి వశ
నాగి. జారనొబ్బనిగి లంజవన్ను కేట్టు తన్న తందేయన్న కేట్టసి,
ఆ మరణవార్తయు అన్న ఇతర అణ్ణందిరిగి తిళియువుదక్కే ముంజిత
వాగియే సింహాసనవన్నేరిబిట్టను. పితృద్రోహియాద ఆ నీజను,
తన్నా అధికారవన్ను స్థిరపడిసికొళ్ళబేకెంబ అపేక్షేయింద సుత్తు
ముత్తిన ప్రాంతగళిద్దు రాజరిగిల్ల లంజకొట్టు యేగో యే తన్నా
రాజ్యవన్ను ఐదు వర్షకాల పాలిసిదను. అష్టరల్లి దేశాంతరగత
నాగిద్దు రాయమల్లనిగి ఈ వృత్తాంతపు తిళియలు, ఆతను పరరాజర
సహాయుడింద మహాసేనీయన్ను కుడిసికొండు బందు, తన్నున
మోలే యుద్ధమాడి అవనన్ను నోలిసి, సింహాసనవన్నేరిదను. యే
తందేయన్న కౌనేగాణేసిద ఆ ద్రోహియు మత్తెంతక కాయ్కే
తానే హిందేగియువను! తన్న అణ్ణనమోలే యుద్ధమాడలు తనగి
ఒత్తాసేమాడువుదల్లదే, బిత్తురు రాజసింహాసనదమోలే కుళ్ళరలూ
సహకరిసదేకేందూ హాగిమాడువుదాదరే, ఒబ్బ మివాారు రాజపుత్రి,

ಯನ್ನು ದೆಹಲಿಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಆತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿಕೊಂಡನು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದರೂ, ಆ ದುರ್ದೈವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಅಭಯಹಸ್ತವನ್ನಿತ್ತು ಉಚಿತ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಆ ಕುಲಘಾತುಕನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ಬಪ್ಪಾರಾವಳನ ಪವಿತ್ರವಂಶವು ಈ ದುರುಳನ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಕಳಂಕಿತವಾಗುವುದು ಭಗವದ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ! ಅವನು ರಾಜಸಭೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹೊರಟ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಗಿ ಮೋಡಕವಿದು ಗುಡುಗುನುಂಚುಗಳು ಮಹಾಭಟವಿಂದ ಕುಂಭದ್ರೋಣವಾಗಿ ಮಳೆಯು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಎಂತೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದಲಾ ಪಿತೃದ್ರೋಹಿಯು ಆ ಘೋರವರ್ಷವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೊರಟುನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಪಾತಕಿಯಾದ ಅವನು ಮಾಡಲಿಡಿಸಿದ್ದ ಕುಲದ್ರೋಹ ದೇಶದ್ರೋಹಗಳಿಗಾದರೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಗೋವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತಿಂಬ ಆ ತುರುಷನಿಗೆ ಸೂರ್ಯವಂತೋದ್ಭವಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಿ, ಯಕಸೈಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಡಿಸಿದ್ದ ಆ ಮರಾಠ್ಯನು ಇನ್ನು ಬದುಕಿರಕೂಡದೆಂದೂ ಯೋಚಿಸಿ ದೇವರಾಜನು ಕಳುಹಿಸಿದ ವಚ್ರಾಯುಧವೋ ಎಂಬಂತೆ, ಭಯಂಕರವಾದ ತಿಡಿಲೊಂದು ಬಂದುಹೊಡೆದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಹತಭಾಗ್ಯನನ್ನು ಭಸ್ಮಾವಶೇಷನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿತ್ತು. ಮೃತನಾದ ಪಿತೃಹಂತಕನನ್ನು ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವನ ಸಹಜನಾಮದಿಂದ ಸಂಚೋದಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ಯಾರೋ ಅಥವಾ ಹಂತಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಕುಂಭನ ಕನಿಷ್ಠಪುತ್ರನು ನಾಮಾವಶೇಷನಾದ ತರುವಾಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸರಮಾನಂದದಿಂದ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ, ರಾಯ ಮಲ್ಲನನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವೆಂದು ಗೌರವಿಸಿ ಒಲಗಿಸಿದರು.

ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲ

ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೭೪ರಲ್ಲಿ ಮೇವಾಡದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು. ವಿಶ್ವಭೂಮಿಯಾದ ಮೇವಾಡದ ಅಧಿಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಸದ್ಗುಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದವರು. ಕೆಲವರು ಮಹೋದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಗ್ರೀದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದಿಂದ, ಕೆಲವರು ವಂಶಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಕೊಂಡ ಸ್ಥಿರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿಂದ, ಕೆಲವರು ವೀರ್ಯಪ್ರದರ್ಶಕವಾದ ಮಹಾದೀಪದಿಂದ! ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲನಾದರೋ ಈ ಮೂರು ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು. ಈತನಿಗೆ, ಸಂಗ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜ, ಜಯಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಸಿರುಸಮಸಾದನು. ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಾಲಿ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಂವತ್ಸರ ವಯಸ್ಸು ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೇ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಆಯುಧಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿ, ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲೆಡೆಂದರಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದು, ಎಂತಹ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಿಗೂ ಎದೆನಡುಗುವಂತಹ ಅಪಾಯಗಳಿಗೂ ಬೆದರದೆ ಮದಾಸಾಯಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅವನಿದ್ದ ಅತ್ಮವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೂ ಜ್ಞಾತಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವರೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನಾದುದರಿಂದ, ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಜ್ಞಾರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ, ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸುವನು. ಮಹಮ್ಮದೀಯರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧವೊಂದಿಗಿದ್ದ ಬನ ಅವನಿಗೆ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಹಬ್ಬದವನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. ಆತನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಗನಾದರೋ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಂತಲ್ಲದೆ, ಶಾಂತಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೀತನೂ, ವಿವೇಕಿಯೂ, ದೀರ್ಘಾಲೋಚನಾವರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ದುಡುಕು ಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಮುಂಗೆಣಿಸಿಯೂ, ರೂರವದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುವವನೂ ಆದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ಸಂಗನ ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಸರಿಯಿಲ್ಲದ್ದೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ, ಸಂಗನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನೆಂದೂ, ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು

ವಿಧಾತನು ತನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲೇ ಬರೆದಿರುವನೆಂದೂ ಇದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ರಾಯಮಲ್ಲನ ತಮ್ಮನಾದ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನೂ, ಈ ಮೂವರು ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೂ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ-ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲನ ತರುವಾಯ ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ತಾನೇ ಅಧಿಸ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕವನೆಂದು ಮತ್ತೊಂದುಬಾರಿ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಜವೃತ್ತ ಸಂಗನು- 'ತಮ್ಮಾ ಈ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನೇ ರಾಜನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ದೊವತೆಗಳ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಬಿಡು. ವಿಧಿಯು ಸಿಯಾಮಕವು ಹಾಗಿರುವ ನಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ, ನಿನಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ, ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುಕೆಲಸ ಮಾಡೋಣ. ನಮ್ಮೂರಹೊರಗಿನ ವ್ಯಾಘ್ರಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಹೂರ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಚಾರುಣೀ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕಳು ಮಹಾ ಯೋಗಿವಿ. ಆಕೆಗೆ ದವಿಷ್ಟದೃಷ್ಟಿಯುಂಟೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವಿಧಿಬಿತ್ತವು ಹೇಗಿದೆಯೋ ಕೇಳಿತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ!' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕ ಇಬ್ಬರೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಒಡನೆ ಆ ಸೋದರರು ಮೂವರೂ, ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕತಂದೆ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನೆಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಘ್ರಗಿರಿಗೆ ಹೊರಟರು.

ಅವರು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಲುಪಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಯೋಗಿಸಿಯು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಬರುವವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜ ಬಯಮಲ್ಲರು, ಅನಿಯು ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಚದಮೇಲೆಯೇ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ಸಂಗನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಸಿವಂಗಿಯು ಚರ್ಮದಮೇಲೆ ಕೂತನು. ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು, ಸಂಗನ ಹಕ್ಕು ದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಪೊಳಕಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಿವಂಗಿ ಚರ್ಮದಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕೂತನು. ತರುವಾಯ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನೋಳಗಾಗಿಯೇ ಆ ಯೋಗಿನಿಯು ಬಂದಳು. ಒಡನೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತನ್ನಪೀಠದಿಂದಿದ್ದು, ತಾವು ಬಂದಿದ್ದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ಮು

ದುಕಿಯು ಹಸನ್ಮುಖನಿಂದ, ಸಿವಂಗಿ ಚರ್ಮದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸಂಗನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೀಗೆದೇಳು.

‘ಮೇವಾಡದ ಪೂರ್ವಕರಾಜರಿಗೆಲ್ಲ ಸಿವಂಗಿ ಚರ್ಮವೇ ಸಿಂಹಾಸನ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಗೌರವಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದುದು. ನೀನು ಈಗ ಅದನ್ನೇ ‘ಛೇರೋ ಹಿಸಿ ಕುಳಿತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮಿಾವಾರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನೀನೇ ಏರಬಲ್ಲ’ ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸುರೇಶಮಲ್ಲನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ—‘ಬಹುದಿನಗಳು ಬಹುವಿಧ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ನಿನಗೂ ಮಿಾವಾರಿನ ಅಧಿಪತ್ಯವು ದೊರೆಯಲುಳ್ಳುದು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪಿತೃವಿಹೀನನಾದ ಬಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಹಗೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ, ಲೋಕಮಾತೆ ಚಾರುಣೀದೇವಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವಳು. ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವುಂಟಾಗುವುದು’ ಎಂದು ಮುಖವಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಯೋಗಿನಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕರಗಿದ ನೀಸದಂತೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುವು. ಹೃದಯಭೇದಕಗಳಾದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳದಂತೆ ಅವನು ರೋಷಾರುಣಲೋಚನನಾಗುತ್ತ, ಬಿಸಿಯುಸಿರುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಅಸೂಯೆಯೂ, ರೋಷವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದೆಳೆದು ಸಂಗನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ತೀರಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಅವನಮೇಲೆ ಧುಮುಕಲೆತ್ತಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಅಡ್ಡಬಂದು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ಸಂಗನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನಾದರೂ, ಅದೇ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಸಂಗ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವೀರಾಜರಿಗೆ ಅಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಕಾಳಗವೇ ಕೈಗಟ್ಟಿತು. ಆ ಅರ್ಚಕಳು, ಈ ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲುವರೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ ಆ ದೇವತಾಗೃಹವು, ಆ ರಾಜವೃತ್ತರ ಪರಸ್ಪರ ಕಠಿಣವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಖಡ್ಗಗಳ ಝುಣಝುಣ ತ್ಯಾರದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಕೊಂಡುತ್ತ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಭೀಕರವಾತಾ ವರಣದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಭಯಂಕರವಾಯಿತು.

ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮತಃ ಖಡ್ಗಪ್ರಿಯನೂ, ನಿಷ್ಕುರಹೃದಯ

ನೂ ಆದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಸರಿಗಟ್ಟಿ ಹೋರುವುದು ಸಂಗನಿಂದ ಸಾಗದ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಗಾಯಗಳಾದುವು. ಆ ಗಾಯಗಳಿಂದ ನೆತ್ತರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕತ್ತಿಯು ಉಪಾಯತಪ್ಪಿ ತಗಲಿದುದರಿಂದ ಒಂದುಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಹು ಅಪಾಯಕರವಾದ ಗಾಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಗಾಯಗೊಂಡು ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಏಳುವುದು ಬೀಳುವುದನ್ನರೆಯದೆ, ಸಂಗನು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ವ್ಯಾಘ್ರಗಿರಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ರಹತೂರು ವಂಶಜನಾದ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತನು ಅವನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರನಾದನು. ಆ ರಾಹುತನು, ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿಬಂದು ಆಯಾಸಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಮರದನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ದೇಹವಾದ್ಯಂತವೂ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಭೀತಿಯಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಮೇಲ್ಕಂಡ ರಹತೂರು, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು, —‘ಅಯ್ಯಾ ನೀನಾರು ನಿನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ಯಾರಿಂದ ನಿನಗೀ ಭಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ? ತಿಳಿಸು. ನನ್ನಿಂದ ಆದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಸಂಗನು ಹಿಂದೆಹಿಂದೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ—‘ಅಯ್ಯಾ ನಾನು ವೀರವಾಂಛಿತಿಯಾದ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಮಗನು. ನನ್ನ ಸೋದರರು ಕೊಲ್ಲಬಯಸಿ, ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಆದ ಗಾಯಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮುಂದೆ ಹೊರಡತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ರಹತೂರನು—‘ಅಯ್ಯಾ ಭಯಪಡಬೇಡ. ಈಗಲೇ ಬಹು ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಆಯಾಸದಲ್ಲೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರೆ ಬಹು ಅಪಾಯವುಂಟಾದೀತು ! ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೋ ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ನಂಬು’ ಎಂದು ಅಭಯದಾನಮಾಡಿ, ಕೈಗೊಟ್ಟು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಂಧೂಳಿಯೆದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಂಗನು—‘ಅಗೋ ನನ್ನ

ತಮ್ಮ ಜಯಮಲ್ಲನು ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಮೈನ್ಯಸಮೇತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸುರೇಶಮಲ್ಲ-ಪೃಥ್ವೀರಾಜರು, ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿ ನಿಶ್ಶೇಷ ಸ್ವರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿ ದಾರೆ' ಎಂದು ತತ್ತರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆಗಲಾ ರಹತೂರನು—'ಮಿತ್ರಾ ಭಯಪಡಬೇಡ. ನೀನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಈ ಮಂಟಪದೊಳಹೊಕ್ಕು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟುನಡೆ. ಅವರು ಇದರೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಗದಂತೆ ನಾನು ಇದರ ದ್ವಾರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ, ಸಂಗನು ಶಂಕಿಸಿದಂತೆಯೇ, ನಾಲ್ಕಾರು ಮಂದಿ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರರೂ, ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಜಯಮಲ್ಲನೂ ಬಂದು, ರಹತೂರನನ್ನು ಕುರಿತು—'ಸಂಗನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು' ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾಣಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆ ರಾಜ ಪೂತನು—'ಸಂಗನು ನನಗೆ ಶರಣುಬಿದ್ದಿದ್ದಾನಾದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾರೆನು' ಎಂದನು.—'ಹಾಗಾದರೆ ಅವನನ್ನು ನಾವೇ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು, ಜಯಮಲ್ಲಾದಿಗಳು, ಆ ಮಂಟಪದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸತೊಡಗಲು, ರಹತೂರನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಸೆಳೆದು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡತೊಡಗಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೊಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಳಗ ನಡೆಯಿತು. ನಾಲ್ಕಾರುಮಂದಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ರಹತೂರನು, ಬಲಗುಂದಿ ತನ್ನ ಶರಣಾಗತಪರಿಪಾಲನ ಬಿರುದನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೊರೆದನು. ತರುವಾಯ ಜಯಮಲ್ಲನೂ ಅವನ ಅನುಚರರೂ ಆ ಮಂಟಪವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹುಡುಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಗನು ಸಿಕ್ಕದಿರಲು, ಪುನಃ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದನೆಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ನಡೆದರು.

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ನಡೆದ ಈ ಹೋರಾಟದ ವರ್ತಮಾನವು ರಾಣಾರಾಯಮಲ್ಲನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರ ಸಂಗನು ದೇಶಾಂತರಗತನಾಗಿಹೋದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನು, ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರನಾಗಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು—'ಛೇ, ಇಂತಹ ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನು ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದಲಲ್ಲವೆ ಪ್ರಾಣಭಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾಸರೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೇಶದೇಶ ಅಲೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಭ್ರಾತೃದ್ರೋಹಿಯಾದ

నిన్న ముఖవన్ను నోడరాగదు. హోగు. కలహప్రియనాద నీను ఎల్లాదరూ హిగో కలహమిందలీ జీవసికొండిరు' ఎందు నుడిదు అరమసేయింద హోరకే కళుహిసిబట్టను.

పృథ్వీరాజను ధీరను, మానధనను, రోషభరదల్లి తాను నూడిద కార్యపు అష్ట ప్రమాదకరవాగువదెందు భావసిరల్లు. ఆదరూ తన్న తందెయి అష్ట తుజ్జరీతియింద తన్నను నిందిసి మోలీ, పునః అల్లి నిల్లకూడదెందు భావసి, తన్న దేయద గాయగళు స్వల్ప మాగువవరేగూ అల్లద్దు తరువాయ నాల్వరు నంబికయ సేవ కరన్న జొతగి కరదుకొండు, బీకాద ఆయుధసామగ్రిగళన్న సంగ్రహిసికొండు, మహత్కార్యగళన్న సాధిసి జగన్మాన్యతేయన్ను సంపాదిసికొళ్ళువవరేగూ పునః తమ్మతందెయ అరమసేయిలకే అడియిడువుదిల్లవెందు ప్రతిజ్ఞ మాడి యొరజొరటను. హాగి యొరటి పృథ్వీరాజను, ప్రయాణ మాడుత్త మాడుత్త గద్వారెంబ బిళ్ళ దొందు రాజ్యకే బందు సేరిదను. అదన్న పూర్వదల్లి మత్స్యకులకే సేరిద ఒబ్బ రాజను పాలిసుత్తిద్దను. మోవారు ప్రభుగళు హిందే అదన్న జయిసి కలకాల పాలసిదరు. ఆదరే, రాయమల్లన సోదర నాద యదయను జిత్రొరన్న పాలిసుత్తిద్ద కాలదల్ల గద్వారు మోవారు ప్రభుత్వకే ఒళవడలు ఇష్టపడదే స్వతంత్రవాయిత. రాయమల్లను పునః అదన్న స్వాధీనపడిసికొళ్ళలారదే, హాగియే కాలపు కళదుబరుత్తిద్దితు. తన్న సేవకరొందిగి యొరట ప్రయాణవాగి బరుత్తిద్ద పృథ్వీరాజను, ఆ దేశవన్నుజొక్క అదర సిద్ధితిగళన్న కురితు విచారిసలు, ఆ దేశవేల్లా దంగిగారరు దరొడకొరరు ముంతాదవర యుపద్రవకే ఒళగాగి, రాజన దర్శపు లేశమాత్రమో నడెయదే ప్రజగళు తహతహపడుత్తిద్దారెందు తియిబంతు. ఒడన రాజపుత్రను ఆ దేశవన్ను జయిసి, అదన్న తన్న తందెయ రాజ్యకే సేరిసజీకెందు నిశ్చయిసికొండు, అదకే కారణవేనాదరూ దొరెయివుదేనో నోడొణవెందుకొండు, ఆ దేశద ముఖ్యపట్టణ

ಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನಬಳಿ ಇದ್ದ ದ್ರವ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದುಹೋಗಿ, ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಸೇವಕರಿಗೂ ಅನ್ನಸಿಕ್ಕುವುದೇ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಆಗಲವನು, ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಉಂಗುರವನ್ನಾದರೂ ಮಾರಿ ಧನವನ್ನು ದೊರೆಕಿಸಿ ಕೆಲಕಾಲ ಜೀವನಮಾಡೋಣವೆಂದುಕೊಂಡು, ಆ ಊರಿನ ಒಬ್ಬ ರತ್ನಪುಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಆ ವರ್ತಕನು ಹಿಂದೆ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿರಾಜನಿಗೆ ಮಾರಿದವನಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಗುರುತುಹಿಡಿದು ಆತನ ವೃತ್ತಾಂತವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ಪುಟ್ಟಿರಾಜನು ತನ್ನ ನವಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಗದ್ದವರುದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಮಿಾವಾರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮರೆಮಾಡದೆ ಆ ವರ್ತಕನಬಳಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಮ ಹರ್ಷಿತನಾದ ಆ ವರ್ತಕನು, ಆ ದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಉಪಾಯದಿಂದ ಜಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ ಮಾತುಕೊಟ್ಟನು. ಪುಟ್ಟಿರಾಜನು, ಆ ಉಪಾಯತೆಯೊಂದಿಗೆ ದುಡಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿದ್ದು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ಪುಟ್ಟಿರಾಜನು, ಸ್ವಳವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಆ ವರ್ತಕನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಕೊಡದೆ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಅನುಚರರೂ ಆ ಊರಿನ ರಾಜನ ಬಳಿ ಊಳಿಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿ, ಬಹು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅತಿಶಯ ನಂಬಿಕೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಾನರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆ ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಗೆಲ್ಲ ಕೆಲಸದಿಂದ ವಿರಾಮವನ್ನಿತ್ತು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ವಿಹರಿಸಲು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. ಪುಟ್ಟಿರಾಜನು, ಆ ದಿನ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಆಪ್ತ ಸೇವಕರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಊರನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಅಲ್ಲೊಂದು ಮರದಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚಿಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಮಿಾವಾರಿನ

ಭಟರು, ಸರಿವಾರದವರಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ರಾಜನು ಒಂಟಿಮಾಗಿದ್ದ ಸಮಯ ವನ್ನೇ ನೋಡಿ ಆತನಮೇಲಿಬಿದ್ದು, ಅವನ ಪ್ರಾಣಹರಣಮಾಡಲು ಉದ್ದೋಗಿಸಿದರು. ಅಳಿಕ್ಕಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ಅಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡು, ವಿನಾ ರಾಜನು ಮೌಂದೇನೂ ತೋರದೆ ಒಡನೆ ತೆರೆತಸ್ತಿಸಿಕೊಂಡು, ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅರಮನೆಯ ಕಳ್ಳವಾರಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಆ ಮೆಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂರ್ವಸಂಕೇತದಂತೆ ತಿಲ್ಲೇ ಅಳಿ ಷುತ್ತಿದ್ದ ವಿನಾವಾಸ ಸೇವಕರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ರಾಜನಿಗೆ ಕೆಂಪು ಆಶ್ವನಂತೆ ಬಳಿಸೇರಿ, ಆತನೆದುರಿಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಮಿಕ್ಕ ಸೇವಕರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಭಾತುಕರೆಂದು ದೂರಿಸಿ, ಆತನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಒಂದು ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಒಂದು ಅಶ್ವವನ್ನೂ ತಂದು ಒದಗಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಪಾಯ ಸಂದ ಭವದಲ್ಲಿ ಬೊತೆಗಿದ್ದು ಸೇವಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ತಾನೂ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟನು. ವಿನಾರಾಜನು ವಿಧಿಸ್ತೀರಿತನಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಹೊಂಚಿ ಎದುರುನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರದ ಬಳಿಗೇ ಬಂದು, ಪ್ರಾಣಭಯ ದಿಂದ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸುಳಿವನ್ನು ಕಂಡ ಪೃಥ್ವೀ ರಾಜನು ಒಡನೆ ಹಸಿದ ಹೆಬ್ಬಲಿಯಂತೆ ಹಾರಿಬಂದು ಆತನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಕೈಯು ಈಟಿಯ ಒಂದೇ ಪಟೆಗೆ ಆತನನ್ನು ತೀರಿಸಿ, ಅವನು ಹತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿನಾರಾಜನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ ಹಬ್ಬಿ, ರಾಜಭಟರು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತನ್ನ ಅನುಜರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿಂಟು ಸ್ಥಳಗಳ್ಗೆ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಗಲಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅವರ ಪೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಚದುರಿಸಿ ಆ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಹುಲವರನ್ನು ಬಡಿದೋಡಿಸಿ, ಅರಮನೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿನಾವಾಸ ಬಾವುಟವನ್ನೇರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಬಹುಸುಲಭದಲ್ಲೇ ವಶವಾದ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯ ವೃತ್ತನು, ಆ ದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವಂತೆ

ತನಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬನೆಂಬ ಆ ವರ್ತಕನ ವಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದೇಶವಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮಿಾವಾರುದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬದನೂರು ಎಂಬೊಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಜಪುತ್ರಪ್ರಭುವು ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತೋಡಾ ಎಂಬುದು ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ದುರದೃಷ್ಟವಶನಾಗಿ ಒಬ್ಬ ತುರುಷ್ಯರಾಜನಿಂದ ಸಂಜೀತನಾಗಿ, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲು ಎಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬದನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ತಲೆಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಎಂತೋ ಬೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ತಾರಾಬಾಯಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಆತಿ ಸುಂದರಿಯಾದ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು ಇತರ ರಾಜಪುತ್ರಿಯರಂತೆ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣವು ಹೊಕ್ಕರಿಯದೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಾಜಾಂತಃಪುರದ ಒಳಗೇ ಅಡಗಿ ಘೋಷಾದಲ್ಲಿರಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ, ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ಕತ್ತಿಯಸಾಧನೆ, ಕುದುರೆಸವಾರಿ, ಈಜು ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳಾಗಿ, ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಒಂಟಿಗಾಲಿನಿಂದನಿಂತು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿರುವ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಸಿಂಹಾಸನಾಭಿಷ್ಠನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ಲಲನಾಮಣಿಯ ಜೀವಿಕೆ ಚಾತುರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಸಾಹಸಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಜಯಮಲ್ಲನು ತನಗೆ ಆಕೆಯನ್ನಿತ್ತು ಲಗ್ನಮಾಡೆಂದು ಆಕೆಯ ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆತನು ಆ ಮಾತಿಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೀಯದೆ, ತನ್ನ ಮಗಳೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲೆಂದು, ಆಕೆಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣದ ಸಂಪೂರ್ಣಭಾರವನ್ನೂ ಆಕೆಯಮೇಲೆಯೇ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಕೆಯಾ ದಿವೋ—‘ತನ್ನ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯಾಪಹರಣಮಾಡಿದ ತುರುಷ್ಯರಾಜನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ, ಯಾವಾತನು ಆತನಿಗೆ ಪುನಃ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ವೀರನೇ ತನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲುಳ್ಳವನೆ’ಂದು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಜಯಮಲ್ಲನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವೇಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆಕೆಯ ತಂದೆಯ

ಜಯಮಲ್ಲನ ಮಾತಿಗೊಪ್ಪಿ ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆನುಮತಿಕೊಡಲು, ಜಯಮಲ್ಲನು, ಆ ಬಾಲಿಕಾಮಣಿಯ ಲೋಕಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಪರವಶತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೋ ಅಥವಾ, ರಜಪುತ್ರರು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಸೇವಿಸುವ ಅಫೀಮನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತಿನಿಂದಲೋ ಮತಿಗೆಟ್ಟು, ತನ್ನ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಆಕೆಯ ಗೌರವಕ್ಕೂ ತಡೆಯದಂತಹ ಅನುಚಿತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಕೆಗೆ ಅವಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಆ ವಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಮಾನಧನನಾದ ಆಕೆಯ ತಂದೆಯು ಖಡ್ಗ ಪಾಣಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ಒಂದೇ ಸ್ವಹಾರದಿಂದ ಜಯಮಲ್ಲನ ಕಿರಿಸ್ಸನ್ನು ಹಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಜಯಮಲ್ಲನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯು ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಗ ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ರಜಪುತ್ರರೊಳಗೂ ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತ ರಾಗಿ, ತಾರಾಬಾಯಿಯ ತಂದೆಯಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ವಧಿಸಬೇ ಕೆಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ರಾಯಮಲ್ಲನು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ತರುವಾಯ ರಜಪುತ್ರನ ಮರಣಕಾರಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇ ಕೆಂದು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಬರೆಗಳಿಂದೆಳೆದು ಝುಕ್ಕಿಸುತ್ತ ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು-‘ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಮನೆಬಾಗಿಲುಗಳೆಲ್ಲದೆ - ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನೆಲೆಕಾಣದೆ ಹೇಗೋ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಕಾಲಕ್ಷೀಪ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಅವಮಾನಮಾಡಿ ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಿದ ನರಾಧಮನು ನನ್ನ ಮಗನೇ ಅದರೂ ಸಾಯತಕ್ಕವನೇ! ಮಾನಧನನಾಗಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಗೌರವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಾರ್ವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಆ ರಾಜನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆ ಒಡನೂರು ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಅವನಿಗೇ ಒಹುವಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಆಹಾ! ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಉದಾರತೆಯನ್ನೂ ನನಗೊಂದು ಹೇಳುವುದು! ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದು. ತನ್ನ ಉದರ ಸಂಭೂತನಾದ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದ ದ್ರೋಹಿಯನ್ನೂ ಸಹ, ನ್ಯಾಯದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ

కేంద్రం ధరిస్తూ తనను బహుమానమాది రక్షిస్తూ అవర న్యాయ పరతేగల దాధ్యక్షాన్ని లోకవల్లి ప్రతి లుహారణేయంబి?

మొదటి కేలవు దినము సాగిదువు. పృథ్వీరాజునకి తన్న సేనాధిపతి మరణవార్యము, తారాబాయియు మాదిద ప్రతిష్ఠా యుల తిళిదువు. ఒకనె ఆతను సావకాశమాశదే బదనానికి ప్రయాణ మాది, ఆకియన్న కురితు తన్నను వివాహవాగిందు కేళిదను. తారాదేవియు ఎంచినంతయే, తన్న తుదయ రాజ్యవన్న శత్రుగ యంద గళిసికొట్టవనన్నల్లదే ఇతరరన్న మదువేయాగినేంబ తన్న శపథవన్న తిళిసదళు. రాజపుత్రను హాగే మాడువేనందు శపథ పూర్వక వాగ్దానమాడలు, అవన శాయా సాహసగల్గి నంచికే గేంద్ర తారాదేవియు తుదయ, తన్న పుత్రియన్న ఆతనికి కొట్టి వివాహమాదిదను. అనురూప వయస్సు గుణ మంతాదువుగళింద పరస్పర ప్రీతి బద్ధురద ఆ వధూవరంబురల ఏకమనస్కతయింద, కేలదినగళు సుఖవాగిద్దరు. తరువాయ తోడపట్టణవన్న గళి సువ ప్రయత్న మగ్గురాగి సమయ నిరీక్షణే మాశతొడగిరు నష్టరల్లి మహమ్మదీయర వేలహరమో యబ్బువుల సాస్త్రవాయిత.

మహమ్మదీయరికి అతిముఖ్యుల విశోదకరలు ఆద ఆ యబ్బుద దినగళల్లి ఆ తోడపట్టణదల్లిద్ద తురుష్కరాజనల, అవన బంధు గళల, రాజసేవకరల, పరివారదవరల, హిగే ఎల్లరల, విశోద గళల్లి మగ్గురాగిద్దరు. యబ్బుద కడయదిన, పద్ధతియ ప్రకార జలాశయవన్న కురితు నడేదు అల్లి ఆగజీకాద పద్ధతిగళల్లి తిరిద నంతర, పీఠరన్న శవాకారవాగి కట్టి 'అట్టిదాయ' ఎంబ దుఃఖ సూడకవాద గీతగళన్న యేళికొల్లతూ హిదిరుగి బరుత్తిద్దరు. సరస్వతి జనరు ఈ విశోదవన్న నోడుత్తిద్దరు. ఆగ విజిత్ర పోషగళన్న ధరిసి, గంభీరవాద నగేనోటగళింద తమ్మన్న నోడి దవర షిత్తవన్న ఆకర్షణగోళిసూత్తిద్ద మువరు మనుష్యురు ఆ జనర గుంపినల్లి కాణబ్బట్టరు. తన్న అరమనేయ లుప్సరిగేయల్లి

ಕೊಳೆತು ಆ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ತುರುಷ್ಕರಾಜನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನೂತನವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರರಾದ ಆ ಹೊಸಬರು ಯಾರೆಂದು ತನ್ನ ಒಳಿಯಿದ್ದವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಅವರು ಯಾರು' ಎಂಬ ಮಾತು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯವು! ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ 'ಸುಯ್ಯ' ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಾಡುತ್ತು, ಜನ ಸಮೂಹದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದ ಬಾಣವೊಂದು ಆ ರಾಜನ ಕಂಠಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತಗುಲಿ ಕ್ಷಣವಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸಮಸ್ತರೂಪಗೊಳಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿಸಿತು. 'ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ರಾಜನು ವಧ್ಯನಾದನು' ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯು ಒಡನೆ ಹಬ್ಬಿ ಜನಸಮೂಹವೂ ರಾಜಪರಿವಾರದವರೂ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಕಳವಳದಿಂದ ಎಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲೇ ನಿಂತು-ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಂತೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ಮಂಕುಗಳಂತೆ ಆದರು. ರಾಜಸೇವಕರೂ, ಸೈನಿಕರೂ, ಅಂತಹ ಉತ್ಸವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ವಧಿಸಿದ ದ್ರೋಹಿಗಳೆಂದೂ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆತುರದಿಂದ ಯಾತಾಯಾತ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಿಚಿತ್ರ ವೇಷದಿಂದ ಜನ ಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವರು, ಮತ್ತಾರೂ ಅಲ್ಲ. — ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೂ, ತಾರಾದೇವಿಯೂ, ಅವರ ಸೇವಕರೂ-ಈ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ಅನಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಜನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ತಾವು ಬಂದ ಕೆಲಸವು ನೆರವೇರಿದುದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನಗರದ ಬಹಿಃಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೂರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಜಸೇವಕರು, ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಸಾಗಿಬಂದು, ಆ ವಿಚಿತ್ರ ವೇಷಧಾರಿಗಳೇ ರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದವರೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಅವರನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಶೌರ್ಯ ಪ್ರತಾಪ ಸಂಪನ್ನರೂ ಧೈರ್ಯ ಮೇರುಗಳೂ ಆದ ಅವರನ್ನು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೇ ಮುಂತಾದವರು, ಆ ರಾಜದೂತರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವೇವಾಡದೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾ, ನಗರದ ಕೋಟೆಯ ಜಾಗಿಲಿನ ಬಳಿ ಒರುವವೇಳೆಗೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟದಂತಹ ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಆನೆೊಂದು ಅವರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಿಸಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರೋಧಗೊಳಿಸಿತು. ಒಡನೆ ತಾರಾಬಾಯಿಯು ತನ್ನ ಕೈಕತ್ತಿಯಿಂದ ಅದರ ನೊಂದಿಲನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಸಂಹರಿಸಿದಳು.

ತರುವಾಯ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ, ಆ ಮೂವರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಎದುರು ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡರು.

ಒಳನೆ ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತರಾಗಿ ನಗರದ್ವಾರದಿಂದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಪೃಥ್ವೀ ರಾಜಾದಿಗಳು ಅನಾಯಕನೂ ಅರಾಜಕನೂ ಆಗಿ ಬಿಕ್ಕು ತೊರದೆ ನಿಂತದ್ದ ಮೈಲಂಥ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಾಚದರಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಾಣಲೋಭದಿಂದ ಸಿಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕು ತೆಗೆ ಒಡಿದವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕಿದ ಮೈಲಂಥರೆಲ್ಲರೂ ರಜಪೂತ ಸೈನ್ಯದ ಹೊಡೆತವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹತರಾದರು. ತಾರಾದೇವಿಯು ಮನೋರಥವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಆಕೆಯ ತಂದೆಗೆ ತೋಡಾ ನಗರವು ಎಂದಿನಂತೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾಯಿತು. ಈ ಸಂಗತಿಯು, ಅಜಮೀರನ್ನು ಸಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಮ್ಮದಿಯ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನ ಸೋಕನಾದ ಮೈಲಂಥಪ್ರಭುವನ್ನು ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೋಸದಿಂದ ಕೊಂದು ರಾಜ್ಯಸಹಾರಮಾಡಿದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಆತನು, ತೋಡಾನಗರದವೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಬೇಕೆಂದು ಸೈನ್ಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದನು. ಈ ವರ್ತಮಾನವು ಬೇಹಿನವರ ಮೂಲಕ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆತನು, ಆ ಮೈಲಂಥನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬರುವವರೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಡಲಾಗದೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ಒಡನೆ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಜಮೀರುಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಕಾವಲಿದ್ದ ಸೇವಕರನ್ನು ಒಡಿಸಿ, ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆಸಿ, ಆ ಮೈಲಂಥರಾಜನು ಅದೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿ ತೀದಕೊಳ್ಳುವುದ ರೊಳಗಾಗಿ, ತನ್ನ ಝಾಂಡಾವನ್ನು ಆ ಊರ ಕೋಟೆಯಮೇಲೆ ಏರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಇತ್ತ ರಾಯಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಕುಮಾರನ ಅಗಾಧ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನು ಕಥೆಗಳಾಗಿ ಕೇಳಿ ಸರಮಾನಂದಭರಿತನಾದನು. ತನ್ನ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲ, ಜಯಮಲ್ಲನು ಕುಲಕ್ಕೆ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವಂತಹ ದುಷ್ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ ದುರ್ಮರಣ ಹೊಂದಿದುದೂ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗ ನಾದ ಸಂಗನು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂಬ ಮಾರ್ತೆಯೇ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದೂ ಆತನಿಗೆ ವಹದ್ದೈವಸನಕರ ವೃತ್ತಾಂತಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೂ, ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ

ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಅರಿದುನಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗಾಧ ಯಶಸ್ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದುದು ಅತಿಶಯ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಡನೆ, ಹಾಗೆ ಲೋಕದ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಆತನನ್ನು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಸಿ ಬಹುಮಾನಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಎಣಿಸಿ, ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಾರೆಂದು ಮಗನಿಗೆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜಯಭಾವಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಬಹುಮಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಂದೆಯಿಂದಲೇ ಆಹ್ವಾನಿತನಾದುದರಿಂದ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತರುವಾಯ ಸಾವಕಾಶಮಾಡದೆ ಪತ್ನೀ ಪರಿವಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು ಮಹದ್ವೈಭವವಿಂದ ಬಂದು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಪರದೇಶಿಯಂತೆ ನಗರದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನ ಮಗನು, ಸ್ವಕಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಹಲವರು ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅಗಣಿತ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ, ಅನುರೂಪಳಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು ಆದರಿಸದ ತಂದೆಯಾವನಿರುವನು ! ರಾಯಮಲ್ಲನು ಅಧಿಕ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಆದರಿಸಿ, ಮಗ ಸೊಸೆಯರನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದನು. ಚಿತ್ತೂರು ನಗರವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತರೂ ರಾಜದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾದರು. ಮುಂದೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ತಂದೆಗೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲುವನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ, ಜನ್ಮಾರಂಭ ಶೂರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿ ರಣಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನು, ಈಗ ಭೋಗಸರಾಯಣನಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ತೂಗಡಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ, ಎಂದಿನಂತೆ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಇರಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ವೀವಾರು ದೇಶಕ್ಕೆ ಪತ್ನಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಮಲಮೇರು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಪತ್ನೀ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಮತ್ತು ತಾರಾಬಾಯಿಯ ವೀರವಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಮೃಗಯಾವಿಹಾರಾದಿ ಶೂರಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಮಲಮೇರು ಕೋ

ಟಿಯು ಇಂದು ಹಾಳುಬಿದ್ದು ಶೋಭಾವಹೀನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವುದಾದರೂ, ಅದರ ವಿಶಾಲವಾದ ಉನ್ನತವಾದ ಗೋಡೆಗಳು, ಕೋಟೆಯ ತೆನೆಗಳು, ಬುರುಜುಗಳು, ಸುತ್ತಲಿನ ಆಳವಾದ ಕಂದಕಗಳು ಮತ್ತು ಒಳಗಿನ ಉಪರಿಗೆಗಳು ಇವುಗಳ ಶೈಫಿಲ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಅದರ ಮೈಭವ ಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ತಿಥಿಲವಾದ ಅದರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸಿ, ಭಾರ್ಯಾ ಸಮೇತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ, ದುಷ್ಕರನನ್ನೂ, ಜೋರರನನ್ನೂ ದಂಡಿಸಿ ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ರಾಜಪುತ್ರರನೇಕರು ಆ ಶೂರ ತಿಖಾಮಣಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸೇವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಿ, ರಾಜಪುತಾನದ ಹಲವು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದು ಕಮಲಮೇರನ್ನು ಸೇರಿ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾರಬೇಕೆಂದರೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದಂತೆ ಅಜ್ಞಾಧಾರಕರಾಗಿ ವಸಿಸತೊಡಗಿದರು. ಕಮಲೇರು ದುರ್ಗವು ಸರ್ವಸಂಪತ್ಕರ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಮೃಗರಾಜನನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸರ್ವತಗುಹೆಯಂತೆ ಶತ್ರು ಭೀಕರವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿತು.

ಹೀಗೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತಂದೆಯನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಯಮಲ್ಲನು, ಮಾಳವ ರಾಜನ ಒಬ್ಬ ರಾಯಭಾರಿಯೊಂದಿಗೆ ಆತಿಥೆಯ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ರಾಯಭಾರಿಯು ಪೊರಟುಹೋದ ತರುವಾಯ, ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು,—“ಇಂತಹ ನೀಚರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ಸಲಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತು ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿರು. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಗೌರವಿಸುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ರಾಯಮಲ್ಲನು,—“ಅಪ್ಪಾ, ನೀನು ಮಹಾ ಸಾಹಸಗಾರನು. ದೇಶದೇಶದ ರಾಜರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಸ್ವಾಧೀನಗೊಂಡು ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಬಲಸರಾಕ್ರಮಗಳಿಲ್ಲ. ನಾನಾದರೆ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಿನ ರಾಜರೆಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು

ಸಂಪಾದಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಾಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತನು.

ತಂದೆಯ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು, ಒಡನೆ ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಳವ ದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ನಡೆದನು. ಮಾಳವ ರಾಜನು ತನ್ನಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಆ ತರುಣ ವೀರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸದೆ, ಒಡನೆ ಮಹಾಸೇನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ವಂದಿವಾಗಧರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ವೇಶ್ಯಾಂಗನೇಸರ ನೃತ್ಯಗೀತಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತ, ಮಹದ್ವೈಭವವಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ಮಾಳವ ರಾಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸೇನೆಯು, ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಬಿಟ್ಟು ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿನೋದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಯಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊತ್ತುಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವರ ಬಿಡಾರದ ಬಳಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲಕಲ ರವವು ಎದ್ದಿತು. ಅದೇನೆಂದು ಕೆಲವರು ಆ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ನೋಡಲು, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಮಂದಿ ಅಪರಿಚಿತ ಶೂರ ಸೈನಿಕರು ಆಯುಧವಾಣಿಗಳಾಗಿ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತಿಬಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರಾಜನೆಲ್ಲೆಂದು ಅರಸುತ್ತ ಆ ಡೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಿ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಶತ್ರುದಳವು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಒಳಹೊಕ್ಕು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಾಳವ ಸೈನಿಕರು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗಿ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಿ ಅಟ್ಟಬೀಕೆಂಬ ಉಪಾಯ ತೋರದೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆಗ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಾವಕಾಶ ಮಾಡದೆ ಕುದುರೆಯನ್ನೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಜನ ಡೇರೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯನ್ನಿಳಿದು, ಮದಗಜದ ಮೇಲೆ ಧುಮುಕಲಾತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಮರಿಸಿಂಗದಂತೆ ಹಾರಿಹಾರಿಕೊಂಡು ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಸಿಕಜನಾನಂದಕರನಾದ ಆ ರಾಜನನ್ನು, ಅವನ ಸೈನ್ಯ ಪರಿವಾರಗಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಗೊಂಡು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಬೆಂಚಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆ ಶೂರ ರಾಜವುತ್ರನು

ತಮ್ಮ ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟ ತರುವಾಯ, ಅವರಿಗೆ ಭ್ರಾಂತರಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಾಳವ ರಾಜ ಸೈನಿಕರು, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ರಾಜನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನು ಬಿನ್ನಂಟಿ ಹೊರಟರು. ಅವರು ಒಂದು ಕೂಗಳತೆಯಷ್ಟು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು, ರಾಯಮಲ್ಲ ಕುಮಾರನು, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು— 'ಈಗ ಈ ಮಾಳವ ರಾಜನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದಿರಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನಿಗೆ ಇಂದೇ ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಟುತನ ಮಾಡಿರಾದರೆ, ನನ್ನ ಕೈಕತ್ತಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನು ಈಗಲೇ ತುತ್ತಾಗುವನು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತಿರಾದರೆ, ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಹಾಕಿ ತರುವಾಯ ಪ್ರಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಬಿಡುವೆನು' ಎಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾಳವರಾಜಸೇವಕರು ಹಿಂಜರಿದು ನಡೆದರು.

ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಸೆರೆಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ಮಾಳವೇಶನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದು ಜಿತ್ತೂರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸೇರುವ ವೇಳೆಗೆ ರಾಯಮಲ್ಲನು ಆ ದಿನದ ರಾಜಸಭೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಎದ್ದಿದ್ದನು. ವೀರ ರಸಾವತಾರವೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ಒಂದಿಗೇ ಅವಮಾನದಿಂದ ಅಧೋವದನನಾಗಿ ಹತಾಶನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಕಂಡು - ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಮಾಳವ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಆತನು ಯಾರೆಂದು ಮಗನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು— 'ಈತನು ಯಾರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳೆನು. ಅಂದು ಮಕುಟಾಭಿಷಿಕ್ತರಾದ ತಮಗೆ ಸರಿಸಮಭಾವದಿಂದ ಕುಳಿತು ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿ ಬಹು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಸಂಭಾಷಣೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸೇವಕನನ್ನು ಕರೆದು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಈತನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲುದು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ರಾಣಾರಾಯಮಲ್ಲನು ಆ ಮಾಳವ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ, ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿ ಬಂಧಿತನಾಗಿ ಬಂದ ಆತನು ಯಾರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಆ ರಾಯಭಾರಿಯು, ಮಹೇಂದ್ರ ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ

ರಾಜನು ಒಂದೇವಾಸನಂತೆ ತೇಜೋವಿಹೀನನಾಗಿ ಬಂಧಿತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಬಾಯುದ್ರವವಾರಿ, ಮಾತು ಹೊರಡದೆ ಕೂಸಿಗೆ ತಾನೇ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಮಾಳವೇಂದ್ರನೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು. ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾಯಮಲ್ಲನು, ಬಯ ಅಪಚಾರವಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಉಚಿತ ವಚನಗಳಿಂದ ಆದರಿಸಿ ರಾಜಯೋಗ್ಯ ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅವನಿಂದ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಂಡಲಿಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಬಯಮಾನವಾಗಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು. ಪೃಥ್ವೀ ರಾಜನು ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಸುಸಂಧಿಯೊಂದು ಒದಗಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಸಬಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಪತ್ನೀಪರಿವಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಮಲೈರುವಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ವಾದನು.

ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಕಮಲೈರು ಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೂ ಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ, ಇತ್ತ ಆತನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಾದ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ರಾಣಾನ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಾರುಣೀ ದೇವತೆಯ ಅರ್ಚಕಳು ನಿನಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಾದರೂ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬಾರದಿದ್ದುದು ಆತನಿಗೆ ಬೇಸರ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಕೂಸಿಗೆ ಅವನು,—‘ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾಲನಿರೀ ಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೂ ದೊರೆಯಲಾರದು. ‘ಸಾಹಸೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ’ ಎಂಬಂತೆ ಸಾಹಸಗಾರನಿಗಲ್ಲದೆ, ಮೀನಮೇಷಗಳ ನ್ನೇನಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಲಿಯ ಲಾರಳು’ ಎಂದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಭುಜಬಲದಿಂದಲೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮಾಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮಣ್ಣನೂ ಮಹಾ ರಾಣಾನೂ ಆದ ರಾಯಮಲ್ಲನ ಮೇಲೆಯೇ ಕತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಣಾನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಸಮಾಸದ ಬಂಧುವೂ ಆದ

ಸಾರಂಗದೇವನೆಂಬ ರಜಪೂತನು, ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾಗಿ ಸುರೇಶಮಲ್ಲ ನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದನು. ಅವುಬ್ಬರೂ ಕಲಿತು ಮಾವಾರು ದೇಶದ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆದು, ಮನೆಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿಸಿ ಹೀಗೆ ದೇಶದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಯಮಲ್ಲನು ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯ ನೊಡಗೊಂಡು ನಡೆದು, ಶತ್ರು ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಹು ಘೋರವಾಗಿ ಕಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಗಾಯಗಳಿಂದ ಕಡುನೊಂದು ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರದೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣನಾಗಿದ್ದನು. ರಾಣಾನ ಸೈನ್ಯವು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿರಾಜನು ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಬಲದೊಂದಿಗೆ ಬಹು ತೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸೇನೆಯು ನಿಶ್ಶೇಷ ಹತವಾಗದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿದನು. ಆದರೆ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪರಾಜಯಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ.—

ಉಭಯ ಸೇನೆಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೊಲದೆ, ಹಿಂಜರಿಯದೆ, ಸಾವುಬಾಳುಗಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನುಳಿದು, ರಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿ, ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಗಾಗುವದು - ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು ಎಂದು ಕನವರಿಸುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಒಂದು ನುಂಜದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ವ್ರಣವೈದ್ಯನಾದೊಬ್ಬ ನಾಪಿತನಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಪುಷ್ಪಿರಾಜನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಶತ್ರು ತಿಬಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಗುಡಾರದೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ನಿಂತನು. ಪುಷ್ಪಿರಾಜನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಭಯವಿಷ್ಮಯಗಳಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಡನೆ ಎದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಗಿದ್ದ ಗಾಯಗಳು ಬಿರಿದು, ಚಿಲುಮೆಯಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಜಿಲ್ಲನೆ ರಕ್ತವು ಜಿಮ್ಮಿ ಹೊರಟಿತು. ಪುಷ್ಪಿರಾಜನು ಆತನ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು, ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ,—“ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೋಗಲು ಬಂದೆನೆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ದುರುದ್ದೇಶ

ದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ. ಗಾಬರಿ ಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ;” ಎಂದು ಅಭಯ ವಾತ್ಸೆಯನ್ನು ನುಡಿದನು. ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು—‘ಮಗೂ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಒಂದು ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟು ದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಖವಾಯಿತಪ್ಪಾ!’ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು,—‘ನನಗೆ ಬಹು ಹಸಿವೆಯಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡುವೆನೋ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆನೋ ಎಂದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನೂ ದರ್ಶಿಸದೆ, ಅನ್ನವನ್ನೂ ತಿನ್ನದೆ ನೇರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದೆನು. ನನಗಿಷ್ಟು ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಿಸು’ ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಬಹು ಸಂತಸಪಟ್ಟು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆಹಾರವನ್ನು ತರಿಸಲು, ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಆಪಹರಿಸಲು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೊಂಚುಹಾಕಿ, ಪ್ರಾಣಾಂತ್ಯಕಾರಿಯಾದ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿದ ಆ ಇಬ್ಬರು ರಾಜಕುಮಾರರೂ ಒಂದೆಡೆ ಕುಳಿತು ಭುಜಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ಹೊರಡುವಾಗ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು—‘ನಾಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ಈ ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕಪ್ಪಾ!’ ಎನ್ನುಲು, ಆತನು—‘ಆಗಲಿ ಮಗು, ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಬರುವೆಯಂತೆ, ಈಗ ಹೋಗಿ ಬಾ!’ ಎಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಯಥಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೇ ಜಯವಾಯಿತು. ಸುರೇಶಮಲ್ಲನೂ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾರಂಗದೇವನೂ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಪಲಾಯಿತರಾದ ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕದನಗಳೂ ನಡೆದುವು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೇ ಜಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಳಯಾಂತಕನನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಸುರೇಶಮಲ್ಲಾದಿಗಳು ಓಡಿಯೋಡಿ ಬೇಸತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಘೋರಾಟವಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಅಲ್ಲಿ ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುತು ಪರಿಚಯವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲಾರದೆಂದುಕೊಂಡು ಅವಿತುಕೊಂಡು

ಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ, ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಗಳ ಖಣಖಣತ್ವಾರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು--
 'ಒಪೋ ನಮ್ಮಣ್ಣನ ಮಗನು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದು ತನ್ನವರೊಂದಿಗೆ ಹೇಳುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ವೀರಭಟರ ಸಂವಾರದೊಂದಿಗೆ ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ಅವರ ಎದುರಿಗೆಹಾರಿ ಧುಮುಕಿ ನಿಂತನು. ಒಡನೆ ಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿ ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಒಂದೇ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ತೀರಿಸಿಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆಗ ಸಾರಂಗದೇವನು ಅಡ್ಡ ಬಂದು,--'ಈಗ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಗಾಯಗಳಿಂದ ನೀಡಿತನಾಗಿ ಕದಲಲಾರದಿದ್ದಾನೆ. ಮೊದಲು ಇಪ್ಪತ್ತು ಖಡ್ಗ ಹತಗಳನ್ನಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಗೊಳ್ಳದಿದ್ದ ಆ ವೀರನು ಈಗ ಬರಿಯ ಒಂದು ಗುದ್ದನು ಸಹ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಇಂದು ಅವಧ್ಯನು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆ ಮಾತಿಗೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು,--'ಸಾರಂಗದೇವಾ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ. ನಾನು ಹೋದರೆ ನಮ್ಮಣ್ಣನ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಲ್ಲವೆ ಹೋಗುವೆನು.' ಎಂದು ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ--'ಕುಮಾರಾ ಇನ್ನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೊಂದು ಅಗಾಧ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ನನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ರಾಜಪುತ್ರರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ದೊರೆತು ಎಂತೋ ಜೀವಿಸುವರು. ಆದರೆ ನಾವೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದರೆ ಚಿತ್ತೂರಿನ ಗತಿ ಏನಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು? ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದರೆ ನಾನು ಅನುಗಾಲವೂ ಲೋಕನಿಂದಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದು ತಪ್ಪದು' ಎಂದು ವೀರ ಪುರುಷೋಚಿತ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿದನು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ತಂದೆಯು ನುಡಿದ ಆ ಹೃದಯದ್ರಾವಕ ವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಎದೆಯು ಕರಗಲು ಒಡನೆ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ--'ನಿಮ್ಮ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಒರೆಗಳೊಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಒರೆಯೊಳಗೆ ಹಾಕಿದನು. ತರುವಾಯ ಅವನೂ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಒಂದಿಗೇ ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ಹಳೆಗು ಹಗೆತನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು

ಗೇ ಮರೆತು, ಪುನಃ ಬಂದಾಗಿ ಕಲಿತು ಮೆಲಿತು ಇಷ್ಟಾಲಾಪಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು.

ಅನಂತರ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ನೋಡಿ—‘ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನೀವೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕೇಳಿ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು—‘ಮಾಡುವದೇನನ್ನು? ಇದ್ದುದಿಷ್ಟನ್ನು ತಿಂದು, ಹುಚ್ಚು ಹುರುಳು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು’ ಎಂದನು. ಪುನಃ ರಾಜ ಪುತ್ರನು—‘ಹೌದು, ನಿಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಾನದ ಗುರುತು ಹಚ್ಚಲು ನಾನು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ನೀವು ಅಷ್ಟು ಅಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಿದ್ದ ದೇಕೆ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು—‘ಅಪ್ಯಾ ನಾನಿನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಲೂರಿ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ತರುಮುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ? ನಾನು ಎಲ್ಲಾದ ರೊಂದಿಡೆ ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆನಪ್ಪ! ’ ಎಂದನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು—‘ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಭವಾನೀ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದೇವಿಗೆ ಬಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಬರುವೆಯಾ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನರಿತವನಾದುದರಿಂದ, ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನು ತನಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡದಿರನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿಯೋ ಅಥವಾ ಈಚೆಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ ತೆರಪಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ಶ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ, ಎಂತೂ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ—‘ಮಗೂ ನಾನು ಗಾಯಗಳಿಂದ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಕದಲಲಾರದೆ ಇದ್ದೇನೆ ನನಗೆ ಬದಲು ಈ ಸಾರಂಗದೇವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ’ ಎಂದು ತನ್ನಾ ನ್ನೇಹಿತ ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು—‘ಯಾರು ಬಂದರೂ ಸರಿ’ ಎಂದು, ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಸಾರಂಗದೇವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದೇವತೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ವಧಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗಲು, ವೀರನಾದ

ಅವನು ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ಅಣಗದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹೋರಾಟವು ಮೊದಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭಯಂಕರ ಹೋರಾಟವು ನಡೆಯಿತಾದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಸಾರಂಗದೇವನು ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಕರಕೃಪಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದನು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಾವಾರಾಧಿಸನಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಸಾದಿಸಿದ್ದ ಆ ದೇವಿಗೆ ರಜಪೂತ ವೀರನ ಕಂಠರಕ್ತವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ದೇವಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆತನವಿಂದ ಇದ್ದ ಹರಕೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಹಗೆಯನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ತೀರಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನು.

ಸಾರಂಗದೇವನ ದುರ್ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯು ಸುರೇಶಮಲ್ಲನಿಗೆ ಶ್ರುತವಾಯಿತು. ತಾನು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದ ದೇವೇಲಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು, ಪುನಃ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ತಂಗಿ ಇರಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ ಗಾಯಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರೂ ಮರಣಭೀತಿಯು ಅತಿಶಯವಾಗಲು ಒಡನೆ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ಹೊರಟು ಸಮೀಪವಾಗಿ ತಾನು ಜಯಿಸಿದ್ದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದನು. ತಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ತನಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ತನ್ನ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ, ರಾಜನಿಗಿಂತಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಬಲವಂತರೆಂದೂ, ಅವರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಲಾರನೆಂದೂ ಎಣಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಿತೃರ್ಜಿತ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಟು ನಡೆದನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು, ರಾಣಾಗೆ ತಿಳಿಯಲು ತನ್ನ ತಮ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆತನು ಕೋಪೋದ್ವಿಗಿತನಾದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಭೂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ವಾಪಸು ಪಡೆದರೆ ತಾನೂ ತನ್ನ ವಂಶಸ್ಥರೂ ಹಲವು ಕಾಲ ನರಕವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದೀತೆಂದು ನಂಬಿ, ದಾನ ಪಡೆದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು.

ತರುವಾಯ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನು ವೀವಾರು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಶೋಧಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬಹು ದೂರ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ನಟ್ಟಡವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರಲು, ಒಂದಾನೊಂದುದಿನ ಒಂದು ಮೇಕೆಯು ತನ್ನ ಮರಿಯನ್ನು ತೋಳವು ಭಕ್ಷಿಸದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಲೂ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಮಾರ್ಗಕಾಣದೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಂದೆ ಚಾರುಣೀದೇವಿಯ ಅರ್ಚಕಳು ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಭವಿಷ್ಯದ್ವೈತಾಂತವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಸಮಯವು ಈಗ ಬಂತೆಂದು ನೆನೆದು, ಆ ಮೇಕೆಯನ್ನೂ ಅದರ ಮರಿಯನ್ನೂ ತೋಳನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆ ಮೂಗಪ್ರಾಣಿಗೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನಮಾಡಿ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಮಾಧಾನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಕಾಡುಜನರ ಸ್ನೇಹಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರನ್ನಾಗಿಸಿ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಬೀವಿತಶೇಷವನ್ನು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಕಳೆಯಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ದುರ್ದೈವವಶದಿಂದ ತನಗೆ ಚಿತ್ತೂರು ವಾಸ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ದಕ್ಕದಿದ್ದರೂ, ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಮತ್ತು ವೀವಾರು ದೇಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಅಭಿಮಾನವು ಕುಗ್ಗದೆ, ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಾತೃಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಎಣಿಸಿದ್ದು ದುರ್ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಎಂದೆಂದಿಗೂ, ಆ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೇ ನಿಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಎಣಿಸಿ ಗೌರವ ಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಸನಮಾಡಿ, ಆ ರಜಪೂತ ವೀರನು ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಿದನು. ಆತನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಮಕ್ಕಳು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಜನ್ಮಭೂಮಿಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಾಯಂಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಶ್ವಾಸವು ಮುಂದೆ, ಅಕ್ಕರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪ್ರಬಲನಾಗಿ ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಮುತ್ತಲೆತ್ತಿಸಿದ ಮಹಾಸಾಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಗ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಣಾನು ಅಪ್ರಯೋಜಕನಾಗಿ ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆವಿರುಕೊಂಡಾಗ, ಈ ಸುರೇಶಮಲ್ಲನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ವಂತೀಕರ

ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಚಿತ್ತೂರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಧಾರೆ ಯಿತ್ತು ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಹೀಗೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಚಿಕ್ಕಪುನನ್ನು ಸ್ವದೇಶದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ. ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಂಗನು ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದಾನೆಂದೂ ಅವನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಪ್ರಯತ್ನವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆವೆಂದೂ, ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಹಿಂದೆ ಚಾರುಣೀದೇವಿಯ ಅರ್ಚಕಳು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಂತೆ, ಸಂಗನು ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆ, ತನಗೆ ರಾಜ್ಯೋಗವು ದಕ್ಕದೆಂದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣವಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಅವನ ಸೋದರಿಯು ಬಂದು ತನ್ನ ವಿನಯತಾಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಆ ಪ್ರಯಾಣದಿಂದ ನಿವಾರಿಸಿದಳು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಸೋದರಿಯ ಪರಿಚಯವನ್ನಷ್ಟು ಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ರಾಯಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಈ ಮಗಳನ್ನು ತಿರೋಹಿ ದೇಶದ ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌಜನ್ಯ ಸೌಶಿಲ್ಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನ್ಯಳಾಗಿದ್ದಳಾದರೂ, ಆಕೆಯ ಗಂಡನು ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯನ್ನು ತಕ್ಕ ಆದರಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅತ್ಯಂತ ನೀಚತನದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಯಮಲ್ಲನ ಅಳಿಯನು ಅಪೀಮು ತಿಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ತುರುಬು ಹಿಡಿದು ಮಂಚದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆದುಹಾಕಿ, ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಒಣ ನೆಲದಮೇಲೆ ಜಿದ್ದಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಬಾಧೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾರಾಜ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಮಾನವೇನು ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು ತನ್ನ ಈ ದೈನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ನಿವಾರಿಸೆಂದು ತನ್ನ ಸೋದರನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಸೋದರೀ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರುಳು ಮರುಗಿ, ಸಂಗನ ಮೇಲೆ ಹೊರಡಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ತಿರೋಹಿ ಸಟ್ಟಣದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೊರಟನು. ತಿರೋಹಿ ಸಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆಯೇ, ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಊರಹೊರಗೇ ಬಿಟ್ಟು, ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ

ಕೋಟಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಒಳಕ್ಕೇಳಿದು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಯನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಆಗ ಶಿರೋಹಿರಾಜನು ಅಘೀಮು ಮತ್ತಿನಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಮರೆತು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ತಂಗಿಯು ಅವನಿಂದ ಅವಮಾನಿತಳಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮುಖಮಡಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದು ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಪ್ರಿಯತಮಳಾದ ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಕೋಪಾವೇಶಪರವಶನಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೇ ಆ ನಾಶನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಪರಾಭವವನ್ನು ನೀಗಿಸಲೆಣಿಸಿ, ಒಡನೆ ಅವನನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಿಡ್ಡವನ್ನೆತ್ತಿದನು. ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಆ ವ್ಯಾಘಾಂತ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಆ ಬಾಲಿಕೆಯು, ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಕಾಲಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಈ ಕಳೆ ಕಳೆದ ಗಲಭೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ಆ ಶಿರೋಹಿರಾಜನು, ತನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ದಂಡಧಾರಿಯಾದ ಯಮನಂತೆ ಬಿಡ್ಡಹಸ್ತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಭಾವನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ, ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆಂದು ನಡುಗುತ್ತಿರಲು, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು, ಅವನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ—
 ‘ಎಲವೋ, ನೀನು ನಮ್ಮ ನೋದರಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟ ಪರಾಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಸ್ಥಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ನೀನು ಆಕೆಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಆಕೆಯ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನೀಗ ಪ್ರಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಈ ಬಿಡ್ಡದ ಒಂದೇ ಎಟಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದನು. ಅವನ ಆ ದರ್ಪಯುಕ್ತ ವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಘೀಮು ಭಕ್ತಕನಾದ ಆ ಹೇಡಿಯು ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗತೋರದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಬದುಕಲೊಪ್ಪಿ - ಆತನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಆಚರಿಸಿದನು.

ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅವನು ಆಚರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಕೋಪಾನ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಒಡನೆ ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಷ್ಟಪಡಿಸ

ಬೇಡವೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಶಿರೋಹಿರಾಜನು, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಮುಖನಾದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೆಂದಿಗೆ ಕಲಿಸಿಮಾತೆಸಿ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ಇದ್ದ ನಾದರೂ, ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿದ - ಪತ್ನಿಯ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡ - ಆ ಪರಾಭವದ ಸಂಗತಿ ಮಾತ್ರ ಬಿಂಕಿಯಾಗಿ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ದಿಕ್ಕುಮಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಂತೆ ಸ್ವಯಂಧೀರನಲ್ಲದಾದ ಲಿಂದ ಶಿರೋಹಿರಾಜನು ಒಡನೆ ಯಾವ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಸಮಯ ನೀರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ರಾಜನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನಾದರೂ, ರಾಜನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಪಾತ್ರನಾಗಿ ಔತಣಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಕಮಲೈರು ಕೋಟಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಪ್ರಯಾಣವಾದನು. ಶಿರೋಹಿರಾಜಧಾನಿಯು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಮಿಠಾಯಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಬಹು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಾಹಾರವಾಗಿರಲೆಂದು ಶಿರೋಹಿರಾಜನು ತನ್ನ ಭಾವಮೈದುನನಿಗೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಮೇಲೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ತಿರುಕವನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಹೊಕ್ಕು, ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಊಟಮಾಡಿ ಬಂದ ಸಾಹಸಿಯಾದುದರಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಸಂಶಯಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ, ತನ್ನ ಭಾವನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ಷಿಸಿದನು. ಭಕ್ಷಿಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಅವನ ಹೃದಯದ ಬಡಿತವು ವೇಗವಾಯಿತು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಹೊರಡದಾಯಿತು. ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿನ ದ್ರವವಾರಿತು. ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲಾರದಂತಾಗಲು, ತತ್ತರಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಕುಳಿತನು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕಮಲೈರು ಕೋಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಮಾದೇವಿಯ ಆಲಯದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಆತನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಸಾರಿ, ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ಒಂದು ಬಾರಿ ನೋಡಲೆಳೆಸಿ, ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರೆಂದು ಹೇಳಿಕಳು

ಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆಕೆಯು ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ, ಶಿರೋಹಿ ರಾಜನು ಆ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಿಸಿ ತನ್ನೊಲಕ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಬಹು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ವಿಷದ ವೇಗದಿಂದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

ತರುವಾಯ ತಾರಾದೇವಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಭರ್ತೃ ಕಳೇಬರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ವೀರಪುತ್ರಿಯೂ, ವೀರ ಪತ್ನಿಯೂ ಆದುದರಿಂದ ಒಡನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ವ್ಯಸನವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಟ್ಟಳು. ವೀರಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಪತಿಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಸ್ವಯಂ ವರ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಸಾಗುವ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಂತೆ ಧೀರಗಂಭೀರ ಮುಖ ಭಾವವು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರಲು, ತನ್ನ ಪತಿದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಗಾಢಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪರಮ ಪದವಿಗೆ ಸಂದಳು. ಇಂದಿಗೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಮೃತರಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ನಾನೂರು ಸಂವತ್ಸರಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದರೂ, ಈಗಲೂ, ಆ ಮಾಮಾದೇವಿಯ ಅಲಯದ ಬಳಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ದೇಹಗಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಹುತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದ ಸ್ಥಳವು ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿರುವುದಂತೆ! ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಕಪಟೋಪಾಯ ದಿಂದಲೇ ಜಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದನಾದರೂ, ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಆತನು ಅಧಿಕ ಸಾಹಸಿಯೆಂದೂ, ರಣದಲ್ಲಿ ಜಿದರಿ ಹಿಂದೋಡುವವನಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳ ಬಹುದು.

ಅಣ್ಣನನ್ನಾದರೂ ಕೊಂದು ತಾನು ಚಿತ್ತೂರು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಲೋಪಮೊಂದು ಈತನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ. ಈತನಲ್ಲದೆ, ರಜಪೂತರಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೇರಿದ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನೆಂಬಾತನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನುಂಟು. ಆತನು ಜೋಹಣ ವಂಶಸ್ಥನು. ಡಿಲ್ಲಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಆಳಿದ ಶೂರಶಿಖಾಮಣಿ. ಆತನೇ ಮಹಮ್ಮದ್ ಘೋರಿ ಯೆಂಬ ಮೈಲಂಫ ರಾಜನನ್ನು ಹೊಡೆದಟ್ಟಿ ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಅಪ್ರತಿಮವೀರನು. ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಬದ ಅರಸನಾದ ದೇಶ ದ್ರೋಹಿ ಜಯಚಂದ್ರನ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಪುನಃ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಮಹಮ್ಮದ್

ಘೋರಿಯೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆತನು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೀಗಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಶಾಶ್ವತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ವೀರ ಪತಿ ವ್ರತೆಯಾದ ಸಂಯುಕ್ತಾದೇವಿಯ ಭರ್ತನಾದ ಈ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಮುಂದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು.

ರಾಣಾ ನಂ ಗ

ಹೆಸರಿನಾರನೆಯ ಶತಾಬ್ದ ಪ್ರಾರಂಭ. ವಿವಾಹಾರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೂಲೆಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಡ ರಜಪೂತ ಕುಟುಂಬವು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಿತು. ಒಂದು ಮೇಕೆಗಳ ಮಂದೆ, ಸಾಲ್ಕಾರು ದನಕರುಗಳು, ಉಟ್ಟು ಹೊದೆಯುವ ಕೆಲವು ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳು, ಜೀಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನಲೆ ರಡು ಪಾತ್ರೆಗಳು ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಅವರಬಳಿ ಮತ್ತಾವ ಸೊತ್ತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸಂಜದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ದರಿದ್ರರಿದ್ದರೂ, ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಕಡು ದರಿದ್ರರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವರು. ಆ ಬಡ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನನು ಒಂದು ದಿನ ಹೊಲದಿಂದ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಕಡೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ಹರುಕು ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಗನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುದಾಮದರಿದ್ರನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬಿದ್ದಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ದನ ಕುರಿ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಆಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಅವರಿಗೇ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಆ ಹೊಸ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಹೊಟ್ಟೆಗಷ್ಟು ಅನ್ನವಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಗರಲ್ಲೇ ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವಿತ್ತು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಅದರ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಆ ಸೇವಕನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.—‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಕಣ್ಣು ಕೈ ಕಾಲುಗಳಿಲ್ಲದ ಅಂಗಹೀನ

ಭಿಕ್ಷು ಕರಿಗೂ ಅನ್ನವಿಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವುದು ಪುಣ್ಯಸಾಧಕವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ, ಇಂತಹ ದೃಢಾಂಗರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ದೇಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಗಳಾದ ಹಲವರು ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ನೋಮಾರಿಗಳಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರು. ಇವನ ಗುಣ ನಡತೆಗಳು ಎಂಥವೋ ನಮಗೆನು ತಿಳಿಯುವವು ? ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪಶುಪಾಲನೆ ಎಂಬುದೇನು ಯಾರೆಂದರವರು ಮಾಡುವಂತಹ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವೇ ? ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದವರಿಗಲ್ಲದೆ, ಪಶುಗಳು ಹೊಸಬರನ್ನು ಏಕಾಏಕಿ ಬಳಸೇರಲು ಬಿಡುವುವೇ ? ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುವಂತೆ ತೋರದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಹೃದಯ ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಯಜಮಾನನು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದಿದ್ದ ನಾದರೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅವು ನಿಶ್ಚಯವೆನ್ನಿಸಿದವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಆ ಗ್ರಾಮ ಬಾಲಕರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂದೆ ಹೊರಟ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಅಣಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಪಶುಗಳು, ಈ ಹೊಸಬರನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಮಾಡದೆ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲ ತಿರುಗ ತೊಡಗಿದುವು. ಯಜಮಾನನು ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ-ದನಗಾಯುವ ಈ ಕೆಲಸವು ಇವನಿಂದ ಸಾಗದು; ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಿಗೆ ಆ ಕೆಲಸವೂ ತಿಳಿಯದೆ, ಆದರಲ್ಲೂ ಅವನು ಶುದ್ಧ ಅಪ್ರಯೋಜಕನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಯಜಮಾನನು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಾವಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದು, ತಾನು ಅವಸರದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವು ಸೀದುವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿರೆಂದು ಆ ಸೇವಕನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಸೇವಕನು 'ಸರಿ ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಆದರೆ ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣು ಮರೆಯಾದೊಡನೆಯೇ, ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತಾತರಂಗಗಳು ಮನಸ್ಸುಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಏಳತೊಡಗಲು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ

ಮರೆತು ಪರಧ್ಯಾನ ರತನಾಗಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಇತ್ತ ಕಾವಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಸೀದು ಇದ್ದಲಾಗಿ ಹೋದುವು. ಯಜಮಾನಿಯು ಬಂದು ನೋಡಿಸೀದುಹೋದ ಆ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಕೂಳುದಂಡದ ಆ ಸೋಮಾರಿ ಸೇವಕನ ಬುದ್ಧಿಹೀನತೆಯಿಂದ ಆದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಅರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೇ ತಿಂದು ಇರಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಕೂಗಾಡಿದಳು. ಆಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಯಜಮಾನನೂ ಕೋಪಗೊಂಡು-‘ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ರೊಟ್ಟಿಗಳು ಬಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕವಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಬಾಯಿ ತೆರೆಯ ಬಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ, ಅವು ಸೀದುಹೋಗುತ್ತಿವೆಯೋ ಎಂದು ನೋಡಲು ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಲಾರೆಯಲ್ಲವೇ! ಛೇ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನೇ! ನೋಮಾಯೇ! ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದು ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು ಸಾಕು! ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದೆಡೆಗೆ ಕೂರಲು ಹೋಗು’ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

ದನಗಾವ ಸೇವಕನಾಗಿ ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದ ಆ ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ಯಜಮಾನನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಂದೆ ಉಪಾಯತೋರದೆ - ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ನಡೆದನು. ಪಶುಪಾಲನೆಯೂ ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುವಿಕೆಯೂ ಬಾರದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಶುದ್ಧ ಅಪ್ರಯೋಜಕನೂ ಬುದ್ಧಿಹೀನನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಕರಾರಾಕೃತಿಯು ಭವ್ಯವಾದುದು, ಬಲವಾದುದು, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುವಾದುದು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ತೇಜೋರಾಶಿಯು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ತಾದರೂ, ವಿಧಿಹತನಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಂಡುಬಾರದೆ ಲುಪ್ತವಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಪುತ್ರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಯಾವನಾದರೂ ಆಯುಧ ವಿಹೀನನಾಗಿರನು. ಆದರೆ ಅದಾವ ದುಷ್ಟರ್ಮಫಲವೋ ಈ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ-ಪಂಚಪ್ರಾಣ ಸದೃಶವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ವಿಧಿ ದೇವತೆಗೆ ಕೊಳ್ಳೆಗೊಟ್ಟು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನೂ ಅಜಾನು ಬಾಹುಗಳನ್ನೂ ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿದವರು ಅವನು ಪಶುಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಲ್ಲವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಿದ್ದಿತು.

ರಾಯಮಲ್ಲನ ಕುಮಾರನಾದ ಸಂಗನು, ಅಂದು ಮಠದಸಮೀಪದಲ್ಲಿ, ಜೀರೊಬ್ಬ ರಜಪೂತನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೇಗೋ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿ

ಕೊಂಡುಪಲಾಯನಮಾಡಿ, ಮಹಾರಾಜನ ಮಗನಿಗಾಗಿ ಯಾರೂ ಪಶುಪಾಲಕರಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹುಡುಕರು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗೊಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೆಲಕಾಲ ತಲೆ ಮರಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಾನು ಆಪಸ್ವಾಂಧವರೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಗೊಲ್ಲ ದಂಪತಿಗಳೇ ತನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಇನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಹಿಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲದೆ, ಮಲಗಲು ಅಂಗೈಯಿಗಲ ನೆರಳಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಡಿದುದಕ್ಕೆ ಆಯುಧವಿಲ್ಲದೆ, ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಬ್ಬ ಮಿತ್ರನಿಲ್ಲದೆ ಅ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಲೆಂದು ವಿಚಾರಪಡತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ, ಏನೂ ತೋರದೆ ಅವನು ಅದವಿಪಾಲಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಕೆಲಮಂದಿ ಕುದುರೆ ಸವಾರರು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಒಡನೆ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಇಳಿದು ಅವನ ಸಾದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಪೋಷಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೇಹವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಿನವಾಗಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಆ ವಿಶಾಲ ಸೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅಜಾನುಬಾಹುಗಳನ್ನೂ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಕಂಡವರು ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸದೆ ಇರಲಾರರು. ಆ ಸವಾರರು ಹೀಗೆ ಆತನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ-‘ಪ್ರಭೋ ನೀವು ಪ್ರಾಣದೊಂದಿಗಿರುವ ವರ್ತಮಾನವು ಪೃಥ್ವೀ ರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನಿಮಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಈಗ ನಾವು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮ್ಮ ಧೋರೆಯಾದ ತ್ರೀ ನಗರರಾಜನಾದ ಕರಮಚಂದನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆತನಲ್ಲಿ ಉಳಿಗಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವುದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆಶ್ವ ಆಯುಧಾದಿಗಳು ಆತನಿಂದ ದೊರೆಯುವುವು’ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಂಗನು, ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕುದುರಲು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಪಂದರ್ಭವು ಇನ್ನು ದೊರಕಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರೊಂದಿಗೆ ನಡೆದು ಆ ರಾಜಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂನಾನೊಂದು ದಿನ ಆ ಕರಮಚಂದ ರಾಜನು ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ ಮಟ್ಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಯಾಸವಿಂದ ಒಂದು ಅಲದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಸಂಗನಿಗೆ

ಅಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅಟ್ಟು ಉಂಡುಕೊಂಡಿರಲು, ಆತನು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತಲೆಯ ಕೆಳಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೆರಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಹಾಯ ವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಆಲದ ಮರದ ಪೊಟ್ಟರೆಯಿಂದೊಂದು ಮಹಾ ಸರ್ಪವು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹಡೆಯತ್ತಿ ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ನೋಡದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೊಡೆಹಿಡಿದಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಹಡೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೇಲೆ ಚಿತ್ರವರ್ಣ ರಂಜಿತ ಪಕ್ಷಿಯೊಂದು ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಧುರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಗೊಲ್ಲನು ಇದೇನು ಅದ್ಭುತವೆಂದು ರೆಪ್ಪೆಯಿಕ್ಕದೆ ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡು ತ್ತಾನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಮಿಕ್ಕ ರಾಜಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದೊ ಡನೆಯೇ ಸಂಗನು ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟನು. ಒಡನೆ ಆ ಗೊಲ್ಲನು ಭಯ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸಂಗನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಸಮನ್ವಾರವಾಡಿ 'ಭಲಾ ಭಲಾ, ಈ ಮಹಾನುಭಾವನು ದೊಡ್ಡ ರಾಜನಾಗುವನು. ಅಸಮಾನನೆ ನ್ನಿಸಿ ಪ್ರಭುತ್ವಮಾಡುವನು' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸಂಗನು ತನ್ನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಲಿ ವ್ಯವಿಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಕಡು ಬಡವನಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ರಾಜನಾಗುವಂತಹ ಯೋಗ ವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಗೊಲ್ಲನು ಸಂಗನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತನಗೆ ಪಕ್ಷಿ ಭಾಷೆಯೂ ಸರ್ಪಭಾಷೆಯೂ ತಿಳಿಯು ವುದೆಂದೂ, ಆತನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಆತನಿಗೆ ಮಹಾರಾಜ ಪಟ್ಟವೊದಗು ವುದೆಂದು ಅವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವೆಂದೂ ದೃಢವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಗಲೂ ಸಂಗನು ಅದೆಲ್ಲವೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹಾಳು ಹರಟೆಯೆಂದು ಜರಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶ್ರೀನಗರದ ರಾಜನು ತನಗೆ ಭಂಟನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಸೇವಕನ ವೃತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದೂ-ಯಾವನೋ ಪ್ರಜ್ಞೆನ್ನ ವೇಷಧಾರಿಯೆಂದೂ ಆವರಗೇ ಊಹಿಸಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜನನಾವಿ ಮೃಂತಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸೆಂದು ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಾದರೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ರಾಜ್ಯವು ಬರಬಹುದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನೆಂದೂ ವಾಗ್ದಾನ ಮಾಡಿದನು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸಂಗನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಮಲ್ಲನು ಬಹು ಹೇಯ ರೀತಿ ಯಿಂದ ವಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯೂ, ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಮಹೋನ್ನತ ದೇಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂಗನು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ದುರೈಯ್ಯ ವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದು ಅವನ ಪ್ರಭುಯನ್ನು ಆಚ್ಛಾಧಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾವೋಡಗಳ ಸಮೂಹವು ಜದುರಹೋಗಿ, ರಾಜ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು. ಶ್ರೀನಗರರಾಜನು ಅವನನ್ನು ಈ ದುರ್ದಶೆಯ ಕೂಪದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಆದರಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿ, ಬಿಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತನು. ಇತ್ತ ಹೀಗೆ ನಡೆದಿರಲು ಅತ್ತ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಈ ಪಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ತರುಮಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಅವನನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಗನ ಪುಣ್ಯವು ಸೆಟ್ಟಾಗಿದ್ದು ಪೃಥ್ವೀರಾಜನಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಕಾರ್ಯವೊದಗಿತು. ಅವನು ಅವನ ತಂಗಿಯ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಹೋಗಿ ಕಮಲೇಶ್ವರ ದುರ್ಗದ ಬಳಿ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ದಾರುಣ ಮರಣಕ್ಕೆ ಈಡಾದನೆಂದು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಯಿತಲ್ಲವೇ! ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂಗನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸಲು ಅವಕಾಶವೊದಗಿತು. ಪೃಥ್ವೀರಾಜನು ಮರಣವಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಗೇ, ಅವನ ತಂದೆ ರಾಣಾ ರಾಯಮಲ್ಲನು, ಮಹಾ ದುಃಖಭಾರದಿಂದಲೂ ಜರಾಭಾರದಿಂದಲೂ ಜರ್ಘ್ನರಾಗಿ ಭೂತವಾಗಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ರಾಯಮಲ್ಲನು ಮಿವಾರು ದೇಶಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮಹತ್ವದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ನೊಂದಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಲೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ ಕಾಪಾಡಿದನು. ರಾಣಾನು ಕೃಪಾಳುಷಾ ಗೌರವನೀಯನೂ ರಜಪೂತರಿಗೆ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಶಾಂತರಸಪೂರಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನಾದರೂ, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕಲಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆದೆಯಿತ್ತು ದುಃಖಭಾಜನನಾದನು.

ಪಿತೃಮರಣವಾರ್ತೆಯು ಸಂಗನಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಸಜ್ಜನನೂ ಪುತ್ರ ವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಆತನ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗನು ಬಹು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟನು. ತರುಮಾಯ ನಾವನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ತೂರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಚಾರು

ಣೀದೇವಿಯ ಅರ್ಜಕಳೂ, ಮತ್ತು ಗೊಲ್ಲನೂ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೯ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತೂರು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಧಿರೋಹಿಸಿದನು. ಮಿಾವಾರು ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಪ್ರಭುವು ದೊರೆತನೆಂದು ರಾಜಪುತ್ರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ - ದೇಶ ದೇಶದಲ್ಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಮಾರ್ವಾಡ ಅಂಬರು ಅಜಮೀರು ಬಂದಿ ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಕಾಲ್ಪಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಪುತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಸಂಗನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಂಡುವು. ಮಾಳವ ದೇಶದಿಂದ ಅಬೂಪರ್ವತ ತಿಖರದವರೆಗೂ ಅತನ ಆಜ್ಞೆಯು ಅಮ್ಯಾಪತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಾಮನು ತನಗೆ ಕಷ್ಟಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಆ ಗೋಪಾಲಕ ದಂಪತಿಗಳನ್ನೂ, ತನಗೆ ಕನ್ನೆಯನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದ ಶ್ರೀನಗರದ ಕರಮಚಂದ ರಾಜನನ್ನೂ, ಅಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಮಾಡದೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಒಳು ಬಗೆಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿದನು. ಗೋಪಾಲಕನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಕರಮಚಂದನಿಗೆ ಅಜ್ಜಿರನ್ನು ಜಹಗೀರನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅತನ ಮಗ ಜಗಮಲ್ಲನಿಗೆ ರಾವ್ ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದಿಸಿದನು. ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ ಮಾಡಿದ ದಿನವೊದಲುಗೊಂಡು, ಅತನು ಹದಿನೆಂಟು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ದಿಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಂದಿಗೂ ಮಾಳವ ದೇಶಾಧಿಪತಿಯೊಂದಿಗೂ ಹೋರಾಡಿ ವಿಜಯ ಹೊಂದಿದನು. ಮಿಾವಾರು ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ಧಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ವಿಪ್ತರಿಸಿತು. ರಾಣಾಸಂಗನು ಏಕಭತ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ, ಮಿಾವಾರು ದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ರಾಣಾಗಳೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು. ಅತನು ಮಿಾಪಾಲಿನ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಣಾಯೆಂಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯುಂಟಾದುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಂತ ಕಥೆಯುಂಟು.

ಒಂದಾನೊಂದುವೇಳೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಮನುಷ್ಯಾವತಾರವೆತ್ತಿ, ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ಶತ್ರುವಾದ ಒಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಹಗೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಚಿತ್ತೂರಿಗೂ ಬಂದನಂತೆ! ಮಹಾರಾಣಾ ಸಂಗನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಗೌರವಿಸಿದನಂತೆ! ಆ ದಿವ್ಯ ಪುರುಷನು ಅವನಿಂದ ಅನು

ಜ್ಞೆ ಪಡೆದು ಹೊರಡುವಾಗ ಬಹು ಪಟುವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಒಂದು ರಕ್ಷಾಯಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಜೀಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಸಂಗನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ನೀನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ವಿಸ್ಮಯ ಅದನಿಗೆ ಜಯವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದೂ, ಅದು ಎಂದಾದರೂ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲಾಗಲೀ, ದೈವವಶದಿಂದಲಾಗಲೀ ಜಿನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ದುರ್ವಿನಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಆ ಮಾತು ನಿಜವೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಲು, ಆ ವಿಷಯವು ಪುರುಷನು ಒಂದು ನವಿಲು ಗಿರಿಯನ್ನು ಸಂಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, — 'ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಈ ನಗರದಲ್ಲಿ ಮೃಗರಾದವರನ್ನು ಇದರಿಂದ ಸ್ವರ್ತಿಸು. ಅವರು ಒಡನೇ ಬದುಕು ನರು' ಎಂದು ನುಡಿದನು. ರಾಣಾನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪರಬಾಲ್ಯಾರ್ಥವೊಂದಿ, ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಆ ನವಿಲಿನ ಗಿರಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇನು ಅರ್ಥವೋ! ಆ ಗಿರಿಯು ಸೋಲಿದೊಡನೆಯೇ ಮೃತಕಳೇಬರವು ಪುನಃ ಜೀವಿಸುವೆಂದಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಂತೆ! ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಹಾ ಪುರುಷನ ಮಾತು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ, ರಕ್ಷಾಯಂತ್ರವನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲೇ ಧರಿಸಿ, ಅತನ ಹೆಸರಿನಮೇಲೆ ಚಿತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಆಲಯವು ಸಂಗನ ಮೃತನಾದ ತರುವಾಯವೂ ಬಹು ಕಾಲಗಳವರೆಗಿದ್ದಿತು.

ವಿಷಯವು ಪುರುಷನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ರಕ್ಷಾಯಂತ್ರವು ಅನೇಕವೇಳೆ ರಜಪೂತರ ಮೇಲೂ, ಶತ್ರುಗಳಾದ ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಿಂಹನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ತಂದಿತ್ತಿತು. ಅದು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ. ರಾಣಾನು ತನಗೆ ಎಂತಹ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಕದನವು ಕೈಗಟ್ಟಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸುಲ್ತಾನ್ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋಡಿ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು ಪ್ರಭಾವವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಕ್ರೌರ್ಯವೂ, ದೌರ್ಜನ್ಯವೂ, ಅಹಂಭಾವವೂ ಹಿತವಿಾರಿ ಸವಾಸದ ಸರಿವಾರದವಂಗೂ ಸಮಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ

ಮಂತ್ರಿ ಸಾಮಂತಾದಿಗಳು ಸಹ ಅವನೊಂದಿದ್ದು ಎಗಲಾರದೆ ಅವನನ್ನು ತೊಲಗಿ ಹೋದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಪಿತೂರಿಗಳು ಎದ್ದುವು. ಸುಲ್ತಾನನು ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿ ಅಮಾನುಷ ಕ್ರೌರ್ಯದಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಅಡಗಿಸುವ ವೇಳೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಜೀರೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗಿರಲು, ಸುಲ್ತಾನನ ಜಿಕ್ಕುಪುನೇ ದೆಹಲಿಯ ಸುಭಾತ್ವದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಾರೆಂದು ಬಾಬರನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಬೂಲಿಗೆ ಹೋದನು.

ಬಾಬರನು ಮೊಗಲಾಯಿ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಹಮ್ಮದೀಯನು. ಇವನ ಪೂರ್ವಿಕರಾದ ಚಂಗೀಜ್‌ಖಾನ್ ತೈಮೂರ್‌ಲೇಕ್ ಮುಂತಾದವರು ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಜೆಯೇ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದು, ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಮೇಲೆ ಧಾಳಿಮಾಡಲು ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಗೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದರು. ಬಾಬರನೂ, ಎಂದಿಗೆ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ, ಫಲವಂತವಾದ ಆ ದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವೆನೋ ಎಂದು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈವರೆಗೆ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಪಂಜಾಬು ದೇಶದಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಾತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಿಂದಾವೃತವಾದ ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೂ, ಮಹಾ ಸುಖದಾಯಿನಿಯೂ ಭೋಗಸಾಧನಗಳಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡೂ ಆದ ರತ್ನಗರ್ಭ ಭಾರತದೇಶಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಈ ದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಈಗ ಪುನಃ ದಂಡೆತ್ತಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಬರನ ಮತ್ತು ಅವನ ಸೈನಿಕರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಈಗ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾರತದೇಶೀಯರೇ ಒಂದು ಅಹ್ವಾನಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತಷ್ಟೆ! ಸರಿ, ಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು! ಇಂತಹ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನೇ ಬಾಬರನು! ಒಡನೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದುರಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೇನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಪಂಜಾಬುದೇಶವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ತನ್ನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅಡ್ಡಗಿಸಿದ ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಗಿಲ್ಲುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ

ಡಿಲ್ಲಿಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿದನು. ಪಾನಿಪಟ್ಟಿಯ ಗ್ರಾಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಾಬರನಿಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾ ಪರಿವೃತನಾದ ಇಬ್ರಾಹಿಂ ಲೋಡಿಗೆ ಕದನವು ಕೈಗಟ್ಟಿತು. ಇಬ್ರಾಹಿಮನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿ ಡಿಲ್ಲಿಶ್ಚ ರನೆಂದು ಗುರಿಸಲೂ ಶಕ್ಯವಲ್ಲದಂತೆ ಒಂದೆಡೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಾ ಮುಸೀದಿಗಳಲ್ಲೂ ಅಂದು ಬಾಬರನೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದು ಆತನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ನಡೆದುವು.

ಅಗಾಧ ಸೈನ್ಯ ಸಹಾಯ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ, ಕಾಬೂಲಿನ ಒಬ್ಬ ಅನಾಮಧೇಯ ಸರದಾರನಾದ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಬರನಿಂದ, ಡಿಲ್ಲಿಶ್ಚರನು ಹತನಾದುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ರಾಜ್ಯಾಧಿಸತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ! ಏಕೆಂದರೆ, ಇಬ್ಬರೂ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕರಾದ ತುರುಷ್ಕರೇ! ಇಬ್ಬರೂ ಅವರ ದೇವಾಲಯ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಘಾತುಕರೇ! ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಗೆದ್ದು ಉಳಿದರೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುವ ಭಾರವು ರಣಸಿಂಹನಾದ ಮಿವಾರು ರಾಣಾನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆವೆಂದು ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು.

ಸರಕೀಯರು ಬಂದು ಹಾಗೆ ನೆರೆಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಾದರೂ ಯೋಚಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅಲಸನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವುದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ ಆ ರಣಮಲ್ಲನು, ಬಾಬರನಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡತಕ್ಕುದೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಐವತ್ತು ಸಹಸ್ರ ಅಶ್ವಸೈನ್ಯವೂ, ಉತ್ತಮ ವಂಶ ಸಂಚಾತರಾದ ಏಳು ಮಂದಿ ಮಹಾರಾಜರೂ, ರಾವು ಬಿರುದಿನಿಂದ ಶೋಭಿತರಾದ ಒಂಬತ್ತು ಮಂದಿ ಸಾಮಂತರೂ, ರಾವಳರು ರಾಹುತರು ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ವಿಭೂಷಿತರಾದ ನೂರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಸರದಾರರೂ, ಐದುನೂರು ಮಂದಿ ಗಜಾರೋಹಿ ಮಾಯತರೂ ಬೊತೆಗೆ ನಡೆದರು. ದುರ್ದಮನೀಯವಾದ ಇಷ್ಟು ವೀರ ಪರಿವಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಯಾನಾ ಎಂಬ ಊರಿನ ಕೋಟೆಯ ಬಳಿಗೈದಿ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಆ

ಮುತ್ತಿಗೆಯು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಒಂದು ದಿನ ಸಂಗನು ಆ ಊರಿನ ಕೊಳದಲ್ಲಿಳಿದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಪುರುಷ ದತ್ತವಾದ ರಕ್ಷಾ ಯಂತ್ರವು ಬಿನ್ನಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಜೋಲು ಬಿದ್ದಿತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸುಗ್ರಾಮನು ತನ್ನ ವರಣಕಾಲವು ಸಮಾಪಿಸಿತೆಂದುಕೊಂಡು, ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿರುವ ವೇಳೆಗೆ ಬಾಬರನು, ಬಯಾನು ಕೊಟೆಯನ್ನು ತತ್ಪುನಿರ್ಮುಕ್ತವಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಹುಸೈದುನೂರು ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾಕರು ಮಾತ್ರವೇ ಬದುಕಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ರಾಜಪುತ್ರವೀರನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲವೆಂದೂ, ಜೀತಕ್ಕಾಗಿ ಯೇ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಬಾಬರನ ಸೈನಿಕರಿಗೂ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ರಾಜಪುತ್ರವೀರರಿಗೂ ಬಹಳ ಭೇದವನೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿವಾದಾರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಸರಪದ್ದಿ ನಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ರಾಣಾನು ಕಾಣಾಪಾ ಎಂಬೊಂದು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಹಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಬಾಬರನು ಆ ಮಹಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಂತಲೇ ತನ್ನ ತಿರುಳವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ, ಫಿರಂಗಿ ಬಂಡಿಗಳನ್ನು ಸರಕುಗಳ ಬಂಡಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ, ಗೋಣಿಹಿಲ ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಸೇನೆಯ ಪ್ರಾಥಮ ಪಜೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ಅದರ ಹಿಂದೆ ಸೇನೆಯವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಬಂಡಿಗಳು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ದೊರಕದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂದುಕಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿದನು. ಆತನ ಫಿರಂಗಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ 'ಜಯ ಫಿರಂಗಿ' ಎಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಉಸ್ತಾದ್ ಎಂಬೊಬ್ಬ ಸೇನಾನಿ ಮಾತ್ರವೇ ಬಹಳ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ! ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಹದಿನಾರುವೇಳೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ತಕ್ಕನಾಗಿದ್ದನಂತೆ! ಆ ಫಿರಂಗಿಯ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ನಡೆವ ಯುದ್ಧವು ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳವರಿಗೂ ಬಹು ಬಾಧಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಹು ವಿನೋದಕರವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆಜನ್ಮ ಯುದ್ಧದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದ್ದು, ದೇಶ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದೇಹ ರಕ್ತವನ್ನು ಧಾರೆ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಸಿ, ಒಂದು ಕಾಲನ್ನೂ ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನೂ ಯುದ್ಧ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಾಗಿ

ಶಿತ್ತು, ಏನತ್ತು ಗಾಯಗಳಿಂದ ತೂತು ಬಿದ್ದ ಶರೀರದಿಂದ ಶೂರ ಶಿಖಾ ಮಣಿಯೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕ ನಾಮವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೆಂದು ಕಡೆ. ಆತನಿಗೆ, ಈದ ಮಲಿಯ ಮಾಸಗಳನ್ನು ಕೀಳಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಗೆಯದೆ, ಸಿಂಹದ ಬಳಿ ಸಾರಿ ಅದರ ಕೇಸರಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬರಲು ಶಂಕಿಸದೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅರಿಯದೆ, ಬದುಕಿದರೆ ಮಹತ್ಕೀರ್ತಿ ಕಾಂತೆಯನ್ನೂ, ಮೃತರಾದರೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲು ಹಿಂಜರಿದು ಮಹಾ ವೀರರಾದ ರಾಜಪುತ್ರರು ಅನುಚರರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಿಕರು ಬಹು ಬಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ದೇಶ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ- ಅವರ ಶೂರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ರಾಜಪುತ್ರರು ನೌತನ ವಧುಗಳನ್ನು ವರಿಸಲು ವಿವಾಹ ಸುಂಟಿಸಕ್ಕೆ ನಡೆವಂತೆ ಮೃತ್ಯು ದೇವತೆಯನ್ನು ವರಿಸಲು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಗೆ ನಡೆವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಕಲಿತು, ಆ ರಣ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರು. ವೀರ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮರಣವು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಹಂಸ ತೂಲಿಕಾತಲ್ಪದಮೇಲೆ ಆಗತಕ್ಕದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬೊಬ್ಬನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ನಿಜಾಯುಧದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಹಗೆಯ ದೇಹವೇ ಶೂರನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಸಿಗೆಯೆಂಬುದು ಆ ರಾಜಪುತ್ರ ವೀರರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಾಲಪಾಠವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಮಹಾ ಶೂರ ಪರಿವಾರದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನು ಶತ್ರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಕಾದಲು ಒಂಟಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಅತ್ತ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದವನೋ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಪಡೆದು, ಪರರಾಜರ ಪೀಡೆಯಿಂದ, ಪಿತೃಪಿತೃ ಮಹರಿಂದ ಅರ್ಜಿತವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನರಿಯದೆ ಅಲಿದ ಕಷ್ಟ ಜೀವಿ. ಅವರೆಗೇ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಎರಡು ಸಾರಿ ಪಡೆದು ಗದ್ದುಗೆಯೇರಿ, ಎರಡು ಸಾರಿಯೂ ಅದನ್ನು ಹಗೆಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಓಡಿ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಬಿಡದೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಸರ್ವದಾ ಆ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವನು. ಸಂಗನಂತೆಯೇ ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದನ ಕಾಯುತ್ತಲೂ, ಗಟ್ಟಿ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಯೂ ಕಾಲ ಕಳೆದು,

ಕೊನೆಗೆ ಕಾಬೂಲು ಪ್ರಾಂತವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ದೇಶವನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಈ ಯುದ್ಧಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವನು ನಡುವಯಸ್ಸು ಮೀರದೆ, ಉತ್ತಮವಾದ ಶರೀರ ದೃಢ್ಯವನ್ನುಂಟಾಗಿ ಶತ್ರು ಭೀಕರನಾಗಿದ್ದನು. ಬಲವಾದ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಎಡಬಲ ಕಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳಮೇಲೆ ಓಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನದಿರಬಹುದು ! ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕುದುರೆಯ ಜೀನನ್ನೇ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ತುಂಬಿ ಹರಿವ ನದಿಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಈಜಿಕೊಂಡೇ ದಾಟುವನಲ್ಲದೆ, ದೋಣಿಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸನು. ಅಂತಹ ಶೂರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಬಾಬರನು ಪಾರ್ಶ್ವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಸವಂತವಾದ ಮನೋಜ್ಞವಾದ ಮೃದುಮಧುರ ನುಡಿಗಳಿಂದ ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಹ ರಸಿಕತೆಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಮತಾಭಿಮಾನವು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದರಿಂದ ಅದು ಅಂಧ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲ. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಶತ್ರು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉದಾರ ಭಾವದಿಂದ ಹೊಗಳಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಣಾ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನಿಗೆ ಈತನಿಗಿಂತಲೂ ಸದ್ಗುಣವಂತನೂ, ಪೌರುಷ ಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಶತ್ರುವು ಎಂದೂ ದೊರಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳವರಿಗೂ ಅದೊಂದು ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಯುದ್ಧವೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಪುತ್ರರು, ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಿ, ತಮ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಜೂರು ಜೂರು ಮಾಡಿದ ಮೈಲಂಭರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ಭವಾನಿಯು ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಿ ತಮಗೆ ಜಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳೆಂದು ನಂಬಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿದ್ದರು. ಅತ್ತ ಮೊಗಲಾಯರೋ, ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆ ಮಾಡುವ ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡೆಂದು ಅಲ್ಲಾನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ರಾಜಪುತ್ರ ಮೊಗಲಾಯಿ ಪ್ರಭುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲೂ ಸಮಾನರಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅಫೀಮು ಸೇವನೆಯಿಲ್ಲೂ ಸಮಾನರೇ ಆಗಿದ್ದರು.

ಹದಿಸೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದನ್ನೊಂದು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಯಾರು ಮುಂದಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೇದರೆ ಏನು ಪ್ರಮಾದವುಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಶುಕಿಸುತ್ತಾ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಬಾಬರನ ಸೈನಿಕರು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರುತ್ಸಾಹಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹುದೂರ ದೇಶವಾದ ಒಂದೂಕ್ಕಾನದ ವಿಶೇಷ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಾಡಿ ಬಸವಳಿದು, ತುವಾದ ತಮ್ಮ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡೇವು ಎಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯೆಂದು ಬಲವಂತ ಪಡಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಬಾಬರನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಸಾವಿರದೈನೂರು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹತಶೇಷರಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದವರು, ಸಂಗರಾಜನ ಸೈನಿಕರ ಹಸರನ್ನು ಕೇಳದೇ ಗಡಗಡ ನಡುಗುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಜೊತೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದುದು ! ಅವನ ತಿಬಿರದೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪಾರತೀಕ ಜ್ಯೋತಿಸ್ಕರು ಯಾವಾಗ ಕೇಳಿದರೂ ಯುದ್ಧ ಪರಿಣಾಮದ ಸೀತೆ ದೆಸೆಯನ್ನು ಕಾರಿತೇ ಫಲ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರಲ್ಲದೆ, ಉಚ್ಚ ದೆಸೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾರದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಬಾಬರನಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಿದ್ದಿತು.

ಈ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಣಾ ಸಂಗ್ರಾಮನಿಗೂ ಬಾಬರನಿಗೂ ಸಂಧಿ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದು ರಜಪೂತ ಚರಿತ್ರಕಾರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಾಬರನು ತಾನು ಎದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಶತ್ರುಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅಪಜಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಹಗೆಗಳು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನನ್ನು ಮುತ್ತುವರೆಂಬುದನ್ನೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಹಾಗಾದರೆ ಈವರೆಗೇ ಕೈ ಸೇರಿದ್ದ ದೆಹಲಿ ರಾಜ್ಯವೂ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ ಕಾಬೂಲನ್ನು ಸೇರಲೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವದೆಂಬುದರ ಅರಿವೂ ಆತನಿಗಿದ್ದಿತು. ರಾಣಾ ಸಂಗನು ರಣ ಕುಶಲನು, ನಿರ್ಭೀತ, ನಿರ್ವಾರ್ಥ ಬೇಶಾಭಿಮಾನಿ, ಮಿಾವಾರು ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಸ್ವನೌಖ್ಯವನ್ನು-ಹೆಚ್ಚೇನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಕಷ್ಟ ಪಡ

ತಕ್ಕವನು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಜಪುತ್ರ, ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಹೇಳುವಂತೆ ಉಭಯರಿಗೂ ಸಂಧಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದು ನಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ದೋಷ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಬರು ಕೋರಿದ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ರಾಣಾನಿಗೆ ಅವಮಾನಕರವಾದುದಾಗಲೀ, ಆತನು ಅಂಗೀಕರಿಸಕೂಡದುದಾಗಲಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

೧ “ಹಸುರು ನೀರಿನ ಸರೋವರವು ಮೀನಾರುದೇಶದ ಉತ್ತರದ ಗಡಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ೨ ಬಾಬರನು ಡಿಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಣಾಯವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಪ್ಪುವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು” ಇವು ಆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೆ ಉಭಯ ರಾಜರಿಗೂ ಹೀಗೆ ಮಾತು ಕಥೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿರಲು, ಸಂಗನು ಬಾಬರನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ರಾಯಭಾರಿಯು ತುರುಷ್ಕರ ಬಳಿ ಲಂಚಕ್ಕಾಸೆವಟ್ಟು, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಲು ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಒಂದು ದುರ್ವಾರ್ತೆಯುಂಟು. ಆ ರಾಜದ್ರೋಹಿ ತಾರಾ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ತಿಲಾದೇವನೆಂಬುವನು. ಬಾಬರನು ತಾನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುವ ತಪ್ಪುಗಳಿಗಾಗಿ ಆಸೀಕವೇಳಿ ಪಕ್ಷಾತ್ತಾಪ ಪಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಆತನು ಈವರೆಗೂ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಪಾಪಕಾರ್ಯವೆಂದೂ, ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಭಗವದಾಗ್ರಹ ವುಂಟಾಗುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಆವೃತನಾಗಿದ್ದಂತಹ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನ ವಿಚಾರವು ಭಗವಂತನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ತಾನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಆ ದುರಾಚಾರವನ್ನು ತೊಲಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ಭಗವದನಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲಾರನೆಂದು ತೋರಿತು. ಆ ದಿನದಿಂದ ಆ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಗಾರ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಡೆಸಿ ಜೂರು ಜೂರು ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಡವರಿಗೂ ಫಕೀರರಿಗೂ ದಾನಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಿಲ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾರಾಯಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೆ

ಚೆಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ದಿನ ತನಗೆ ಜಯವಾದರೆ, ಮಹಮ್ಮದೀಯರಿಂದ ತನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ದಸ್ತಾವೇಜು ಸಂಬಂಧ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನೆಂದೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಕೇವಲ ವಚನ ಶೌರ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಹ ಮಧ್ಯಪಾನ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಮೇಲ್ಮೆ, ಜ್ವಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮೊಗಲಾಯಿ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನಾಪತಿಗಳು, ಸಾಮಂತರು, ಉಪಾಧಿಗಳು, ಅಮಿರರು ಮೊದಲಾದ ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಸರದಾರರು ಒಂದೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಸಾರಾಯಿ ಪಾನವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಪವಿತ್ರರಾದರು. ಹೀಗೆ ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಬಾಬರನು, ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕಲೆಯಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮತಾವೇಶವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಹೀಗೆ ವಿಚ್ಛಾಸಿಸಿಕೊಂಡನು.

“ ಎಲೈ ಮಿರಕೇ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಎಂದಿದ್ದರೊಂದು ದಿನ ಸಾಯಬಿದ್ದರೆ ತೀರದು. ಬದುಕಿದ್ದು ಸಂಭವ ಹೊಂದಿ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಾಗಿ ಬಿವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಸತ್ತು ಗೌರವ ಹೊಂದುವುದು ಮೇಲು. ನಾನು ಸತ್ತರೂ ಹಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸತ್ತೆನಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಾಗ್ಯವಿನೊಂದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ದಯಾಮಯನು. ನಾವು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಸೋತೆವಾದರೆ ಮತಕ್ಕೊಂಸ್ಕರ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಶೂರರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಗೆದ್ದವಾದರೆ ಭಗವಂತನ ಮಜ್ಜೆಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದವರಾಗುವೆವು. ಆದುದರಿಂದ ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿವೆಂದೂ ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿಂದಡಿಯಿಟ್ಟು ಪಲಾಯಿತರಾಗಲಾರವೆಂದೂ ಒಂದುಸಾರಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡೋಣ.”

ಶೂರನೂ ಅಸ್ತಿ ಕನೂ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಪರನೂ ಆದ ತಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಪೌರುಷವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸಿದುವು. ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರಗ್ರಂಥವಾದ ಖುರಾನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ‘ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು ಅಥವಾ ಸಾಯಬೇಕು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಎಂತಹ ಶಕ್ತಿಹೀನನಾದವನು ಸಹ ಮತಾವೇಶ ಹೊಂದಿ, ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ತೊರೆದು ಶತ್ರುಹನನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ನಡೆಯ

ಸಾಗಿದುವು. ಬಾಬರನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆ
ನಿಂತು ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ತಿರುಗಿದನು.

೧೫೨೩ನೆಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಚ್ ೨೩ನೆಯ ತಾರೀಖು ಶನಿವಾರದ
ದಿನ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಭಾಗ್ಯನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವ ಮಹದ್ವೃದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭ
ಸಿತು. ರಾಣಾನಿಗೆ ದೈವಪುರುಷ ದತ್ತವಾಗಿದ್ದ ರಕ್ಷಾ ಯಂತ್ರವು ವಿಮುಖ
ವಾಗಿದ್ದಿತಾದರೂ, ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಣಾಸಂಗನಿಗೇ ಜಯವಾಗುವದೆಂದು
ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಬಾಬರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸೈನ್ಯವು ಅವರೆಗೆ ಎಂದೂ
ರಜಪೂತ ಸೈನಿಕರ ಕತ್ತಿಯ ರುಚಿಯನ್ನು ಕಂಡಿರಿಯದು. ಅಫೀಮಿನ
ಮತ್ತಿನಿಂದ ಆರಕ್ತವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ರೋಷಭೀಷಣರಾದ ರಜಪೂತ
ಯೋಧರು, ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಭಲೈಗಳನ್ನೂ ಶತ್ರು
ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಗೊಳಿಸಿ, ರಕ್ತಸಿಕ್ತವಾದ ಆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಂಡು
ವೀರಾವೇಶಯುಕ್ತರಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸತೊಡಗಲು, ಧೀರರಾದ ಆ ಮೊಗಲಾ
ಯಿ ಸೈನಿಕರೂ ಸಹ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಲ್ಲಬೇ
ಕಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಎಷ್ಟೋ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುದಳದ ಬೆನ್ನು ಮೂಳೆ
ಯನ್ನು ಮುರಿದಿದ್ದ ಜಯ ಫಿರಂಗಿಯು ಸಹ ಈ ಬಾರಿ, ರಾಜಪುತ್ರರ ಪ್ರಾಬ
ಲ್ಯವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಾರದಾಯಿತು. ಆ ಕಠಿಣ ಸಮಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಾಬ
ರನು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಮಾಡಿ, ಒಂದು ಭಾಗದವರನ್ನು
ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಒಂದು ರಜಪೂತ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿರೆಂದು ಕಳು
ಹಿಸಿ, ಫಿರಂಗಿಯ ಸಾಲನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಯಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿ, ಪ್ರಥಮ ಶ್ರೇಣಿ
ಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತುಪಾಕಿಯನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಜ್ಞೆಯಿತ್ತು, ಮತ್ತೊಂ
ದು ಪಕ್ಕದಿಂದ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ರಜಪೂತ
ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಸತಿಯಾಗಿದ್ದ ತಿಲಾದೇವನು, ರಾಜದ್ರೋಹಿ
ಯಾಗಿ ಎದೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟು
ಶತ್ರು ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಶತ್ರು ಸೇನೆಯು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು
ದೂ, ಸ್ವಜನ ಸೇನೆಯು ಮೋಸ ಮಾಡಿದುದೂ, ತುರುಷ್ಕರು ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಮೇಲೇರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದೂ, ರಾಜಪುತ್ರ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳವಳವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಿಯವರಲ್ಲಿ ಓಡಸಾಗಿದರು. ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ರಜಪೂತ ಸೇನೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಸೇರಿ, ಘರಂಗಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ ಅದರಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಬಹುಮಂದಿ ಹತರಾದರು. ಮಿಕ್ಕ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂದಿ ಹೇಗೋ ಪ್ರಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರಬಿದ್ದು ಓಡಿಹೋದರು. ಹಾಗೆ ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ವರಲ್ಲಿ ರಾಣಾನೂ ಒಬ್ಬನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಗುಲಿದ ಗಾಯಗಳಿಂದ ರಾಣಾನು ಕುಂಟನೂ ನಡೆಯಲಾರದವನೂ ಆಗಿ, ಯುದ್ಧರಂಗಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದನಾದರೂ, ಆತನ ಸೇವಕರು, ಆತನನ್ನು ಹೇಗೋ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡೋಡಿ ಅಪಾಯ ಸ್ಥಳದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು. ಅನೇಕರು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೆ ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಚಂದಾವತ ವಂಶಸ್ಥನಾದ ರಾಜಪುತ್ರವೀರನೊಬ್ಬನು ಶೂರರಾದ ತನ್ನ ಮುನ್ನೂರು ಮಂದಿ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮನೆಗದು ಹೋರಾಡಿ, ಪ್ರಭುವಿಗಾಗಿ ದೇಹರಕ್ತವನ್ನು ಬಸಿದನು. ಮೊದಲು, ರಾಜ್ಯಭಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಣಾನಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಗಣ್ಯನಾಗಿದ್ದನೋ ಈಗ ಆತನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಥಮ ಗಣ್ಯನಾದನು. ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಮಾರ್ವಾರು ರಾಜಕುಮಾರನು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಂದಿ ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಸೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಈ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದ ಸ್ಥಳದ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ, ಬಾಬರನು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ರಾಜಪುತ್ರ ಯೋಧರ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರ ಸೇರಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಒಂದು ಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಾಜಯವೊಂದಿ ಕುಂಟನಾಗಿ, ಕೂತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ರಾಣಾ ಸಂಗ್ರಾಮನು ಶೌರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನಲ್ಲದೆ ದೀನನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ತೂರು ಕೋಟೆಯಲ್ಲಡಗಿ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಅವತುಕೊಂಡಿರಲಿಷ್ಟವಾದರೆ, ಚಿತ್ತೂರು ಕೋ

ಟೆರು ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತೆರೆದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ತಾನು ಎಂದಿದ್ದರೊಂದುದಿನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಜಯಧ್ವಾನಗಳಿಂದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿದ ಪರಾಭವವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಡೆನೆಂದು ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಒಂದು ಗೂಡಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಂತೆ! ಆವರೆಗೆ ಮೃತರಾದ ರಜಪೂತ ವೀರರ ಹೆಂಡಿರಿಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ಆಭರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾರಿ, ಆ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ವೊಗಲರ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪುನಃ ದಂಡೆತ್ತಿಂದು ಆತನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರಾದರೂ, ಈ ಯುದ್ಧವಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗಾಗಿಯೇ ರಾಣಾನೂ ಪರಲೋಕಗತನಾದುದರಿಂದ ಆ ಆಶಯವು ಕೊನೆಸಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಗನು ವಿಷವನ್ನು ತಿಂದು ಸತ್ತನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅದು ನಿಜವಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಆತನು ಪಟ್ಟ ಅಸಹನೀಯ ಕಷ್ಟಗಳೂ, ಮಹಾ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ದೇಹದ ಮೇಲುಂಟಾದ ಐವತ್ತು ಗಾಯಗಳೂ, ಮೇಲಾಗಿ-ಕಾಣ್ಮಾಹಾ-ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಯುದ್ಧವೂ ವಿಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ವೇಧಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಅಕಾಲ ಮರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದುವು. ಮಿಾವಾರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ ರಾಣಾಗಳೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹನೇ ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಆತನ ತರುವಾಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಆತನ ವಂಶಸ್ಥರು, ಆತನಂತೆಯೇ ದೃಢ ಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ ನಡೆದಿದ್ದರೆ, ಚಿತ್ತೂರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ದುರ್ದೈವಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

